

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1900-
ΜΑΡΤΙΟΣ 1901 * ΤΟΜΟΣ Α'. ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΤΟΥ ΥΨΗΛΟΤΗΤΑ
ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΑ ❁❁❁❁❁
ΝΙΚΟΛΑΟΝ ❁❁❁❁❁❁❁

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ❁❁❁❁

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ :

ΚΙΜΩΝ ΜΙΚΗΛΙΔΗΣ, Διευθυντής.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ, Αρχισυντάκτης.

Α. Αναστασόπουλος, δ' Αθηναίος, Γ. Π. Βυζαντινός, Ν. Γεννηματάς, Ρεμύ δὲ Γκουρμόν, Χρ. Θ. Δαλαξής, Βίκτωρ Δούσμανης, Ι. Ε. Δρύσκος, Νικ. Ἐπισκοπόπουλος, Ἴω. Ζερβός, Κ. Γ. Ζησίου, Δέσπω Θαλασσινοῦ, Ἅγις Θέρος, Δ. Κακλαμάνος, Δ. Γρ. Καμπούρογλου, Α. Καρκαβίτσας, Ι. Κονδυλάκης, Κ. Κουρουγιάννης, Ἄγ. Κωνσταντινίδης, Σπ. Π. Λάμπρος, Ν. Ι. Λάσκαρης, Δ. Λαυράγκας, Σ. Λοβέρδος, Ἐμμ. Λυκούδης, Γ. Μαρκοῦς, Στ. Μαρτζώκης, Γ. Ε. Μαυρογιάννης, Α. Μωραϊτίδης, Παῦλος Νιρβάνας, Γρ. Ξερόπουλος, Α. Παπαδιαμάντης, Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, Ζ. Α. Παπαντωνίου, Ν. Α. Πάππος, Παροδίτης, Ἴω. Πολέμης, Λάμπρος Πορφύρας, Ἀριστομένης Προβελέγγιος, Ἐμμ. Ροῖδης, Ἄγγελος Σημηριώτης, Γ. Σουρής, Γ. Στρατήγης, Στ. Στεφάνου, Γ. Σωτηριάδης, Γ. Β. Τσοκόπουλος, Φαίαξ, Ἀλέξανδρος Φιλαδελφεύς, Ἄγγελος Φιλανθρωπινός, Γ. Σ. Φραγκοῦδης, Ἐρνστ Χάρτ, Γ. Ν. Χατζηδάκις, Χ. Χρηστοβασίλης.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ :

Θ. Ἄννινος, Φ. Ἀριστεύς, Βates, Ι. Βιτσάρης, Γ. Βροῦτος, Δ. Γαλάνης, Δ. Γερασιώτης, Ν. Γύξης, Δ. Θεοδοκόπουλος, Σοφία Λασκαρίδου, Π. Λεμπέσης, Ἰωάννης Μούσης, Β. Μποκατσιάμπης, Ν. Ὀθωναῖος, Πανταζής, Κ. Παρθένης, Θ. Ράλλης, Γ. Ν. Ροῖλός, Μαρία Σκούφου, Δ. Σῶχος, Θάλεια Φλωρᾶ, Ζ. Φρυδάς.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΙ :

Κ^ο Μ. Μ. Νεγρεπόντη, Σ. Κοκόλης, Δαν. Κουίν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ : Μάιονερ καὶ Καργαδούρης, Ἀθήναι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ : Κ. Δημητρίου, Κ. Μπέργγε, Ρ. Ρόρερ, Ἀθήναι.

ΦΩΤΟΤΥΠΟΣ : Β. Παπαγιαννόπουλος, Ἀθήναι.

ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΟΙ : Ἐλ. Καζάνης Ἀθήναι, Meisenbach, Riffarth et C^ο, Μόναχον.

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Κ. Μάιονερ καὶ Ν. Καργαδούρη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἑλληνικά :

- Κίμωνος Μιχαηλίδου :** Αἰώνια Ἱστορία, σ. 209.
Αλ. Μωραϊτίδου : Ἡ Χρυσὴ Καδένα, σ. 46, 90, 140, 172, 236.
Γρ. Ξενοπούλου : Ἐρως ἐσταυρωμένος, σ. 283, 334, 376.
Α. Παπαδιαμάντη : Ὀνειρο ἔς τὸ πῦμα, σ. 9.—Ἡ Φαρμακολύτριά, σ. 214.
Ἀλεξάνδρος Παπαδοπούλου : Ἐκτίμησις καὶ Ἔρως, σ. 253.

Μεταφράσεις :

- Γιαροσλάβ Βιρχνίη :** (μετάφρ. Α. Π. Κ.) Ἡ κατάρα τῶν ἐπιγόνων, σ. 111.—Ἡ γραία, σ. 344.
Ἀντωνίου Τσέχοφ : (μετάφρ. Ἀγ. Κωνσταντινίδου) Ἐργον τέχνης, σ. 64.—Ἡ θλίψις, σ. 178.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

- Ν. Γεννηματᾶ :** Γερμανικά Τραγούδια (τὸ καλλίτερον τραγούδι, Σερντάδα), σ. 383.—(τὸ παιδάκι πῆδανε) σ. 468.
Ἰω. Ζερβῶ : Ἀπὸ ἀνάγνωτον τῶν Παναθηναίων, σ. 167.
Ἄγιδος Θέρου : Ὡδὴ εἰς Ἑλληνικὸν Ἀμφορέα τοῦ John Keats, σ. 212.
Γ. Μαρκοῦ : Ὁ Χάρος στὴν ἐρημιά, σ. 8.—τὸ Μητρικὸ Γάλα, σ. 202.—Ἀπὸ Ταξείδια, σ. 282.
Σ. Μαρτζώκη : Ἡ Δύσις, σ. 58.—Ἀπὸ τὸ Παγκόσμιον τραγούδι (Ἐπιστήμη, Μὴ μὲ γνωρίζεις), σ. 256.
Ἰω. Πολέμη : Ἀπὸ τὰ Ἀλάβαστρα (τὸ Ἄγαλμα, Μακαρισότης, τὸ Ἐρημοκυκλῆσι, Ἡ Λεύκα), σ. 87.—Ἡ Κοῦκλα, σ. 230.—τὸ Παραμῦθι τῆς γιαγιάς, σ. 420.
Δάμπρου Πορφύρα : τὰ Καράβια, σ. 139.—Ἐνα λιμάνι, σ. 362.
Ἄρ. Προβελγγίου : Σαββατόβραδο, σ. 45.—Ἀδελφοί, σ. 222.
Α. Σημηριώτου : Φθινοπωρινόν, σ. 168.—Ἀγάπη, σ. 321.—Ἰούδας, σ. 445.
Γ. Σουρῆ : 1901, σ. 201.
Σ. Στεφάνου : Ἡ Γολέττα, σ. 221.
Γ. Στρατήγη : Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ (Χριστογέννη, τὸ κλεισιμένο σπίτι), σ. 206.—Ὁ Γουρισμός, σ. 406.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΠΕΖΟΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

- Ν. Ἐπισκοποπούλου :** Χρυσάνθεμα, σ. 98.
Δέσπωσ Θαλασσινού : Ὁ Σαίγγκ καὶ τὸ βιολί του, σ. 397.
Ἄγιδος Θέρου : Νεκρὰ πόλις, σ. 96.
Ἀνδρέα Καρναρίτσα : τὰ Πισιτόρια, σ. 137.
Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου : Ἡ ὀπτασία τοῦ μαρμάρου, σ. 219.—τὸ Πνεῦμα τοῦ Πόνου, σ. 418.
Κίμωνος Μιχαηλίδου : Ἡ Μνηστὴ τοῦ Λάμπρου, σ. 34.
Παύλου Νιρβάνα : Ἐνα δέντρο, σ. 210.—Ἰα, σ. 384.

- Ζ. Α. Παπαντωνίου :** Ἡ γέννησις τοῦ δάσους, σ. 155.
 Ὅταν ἐοβυνην ὁ παλλῶν, σ. 228.
Ἔρνος Χάρτ : Ποίημα εἰς πεζόν, σ. 408.

ΘΕΑΤΡΟΝ

- Γ. Πολέμη :** τὸ Εἰκόσιμα (δράμα εἰς μίαν πράξιν), σ. 122.
Χ. Χρηστοβασιλῆ : Γιὰ τὴν Πατριδα (δράμα, ἀπόδομα), σ. 100.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

- Κ. Γ. Ζησίου :** Αἱ «Νεφέλαι» καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, σ. 68.
Δ. Κακλαμάνου : Ἡ Ἀντοκράτειρα Ἐλισάβετ, σ. 241.
Α. Π. Κουρτίδου : Δύο ἰδιαιτά, σ. 20.—Ἔργα καὶ ἰδέαι, σ. 389.
Σ. Δοβέρδου : Ὁ πατὴρ Ὑάκινθος Λοαζόν, σ. 315.
Ἐμμ. Δ. Ροΐδου : Ρίχτερ ὁ Μοναδικός, σ. 2.
Ἀγγέλου Φιλανθρωπινού : Ἀμαρτία καὶ μετάνοια ἐπὶ σκηνῆς, σ. 186.
Γ. Ν. Χατζηδάκη : Ὀδλερχὸς Βιλάμοβιτς, σ. 184.
 *** : τὰ πρώτα ἐτη τοῦ Ἰγμεν, σ. 153.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

- Ἄγιδος Θέρου :** Ὁ Γύζης ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς Ἕλληνας, σ. 429.
Ν. Ι. Λάσκαρη : τὸ Βασιλικὸν Θέατρον, σ. 52.
Δ. Λαυράγκα : Ἰωσήφ Βέρδης, σ. 308.
Γ. Μαυρογιάννη : Ὁ ἐν Κερκύρα ναὸς τῶν Ἁγίων Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου, σ. 273.
Κίμωνος Μιχαηλίδου : Νικόλαος Γύζης, σ. 403.
Γ. Πολέμη : Ἡ ἐν Ἀθήναις Πανακτοθήκη, σ. 364.
Ἀγγέλου Φιλανθρωπινού : Ἡ ἀρχαία Μουσική, σ. 41, 84.—Ἡ τέχνη τῆς προσωπογραφίας, σ. 136.—Ὁ Γύζης καὶ τὸ ἔργον του, σ. 424.
Μ. Χάλμ : Ὁ Γύζης ὡς διακοσμητικὸς ζωγράφος, σ. 411.
Ἔρνος Χάρτ : Δύο καλλιτεχνικαὶ ἐκθέσεις, σ. 310.
 *** : Ἀγνή Σόρμα, σ. 81.

ΙΣΤΟΡΙΑ

- Κ. Γ. Ζησίου :** Ἐθνικαὶ σελίδες : Ὁ Δικέφαλος ἀετός, Ἡ πρώτη ἐν Πελοποννήσῳ τουφεκιά, Ἡ σημαία τῆς Λάρας, σ. 449.
Δ. Γρ. Καμπουρογλου : τὸ Φανάρι (ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐρεσιῶν), σ. 26.
Σπ. Π. Δάμπρου : Ἐθνικαὶ ἐπιπέδους καὶ ὄνειρα, σ. 257.—Εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου, σ. 442.
Ἐμμ. Σ. Λυκούδη : Νέαι πηγαὶ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἀγῶνος, σ. 103, 146.—Ἀυτόχθονες καὶ ἐιερόχθονες, σ. 302, 325.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

- Γ. Π. Βυζαντινοῦ :** Εἰς τὸν βυθὸν τῶν Ἀρκενθῶν, σ. 224.

Εἰκόνες

- Κ. Κουρουνιώτου :** Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐρετρίας, σ. 330.
Γ. Σωτηριάδου : Ἡ Νίκη τῆς Σαμοθράκης, σ. 15.
Ἀγγέλου Φιλανθρωπινού : Ἀναβίωσις Ρωμαϊκοῦ παρελθόντος, σ. 294.

ΔΙΑΦΟΡΑ

- Θ. Ἀμπέ - Γκρασέ :** Αἱ Ἀθήναι πρὸ 66 ἐτῶν, σ. 263, 349.
Δ. Ἀναστασοπούλου τοῦ Ἀθηναίου : Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις καὶ τὰ δάση, σ. 368
Α. Βεγυίν : Ἡ Μείζων Βρετανία (μετάφρ. Χρ. Θ. Δραλέξη), σ. 113.
Β. Δούμανη : Φρονιτωριαί - πυροσφί - φανοί, σ. 31, 60.
Γ. Ε. Αρβάνου : Ἐπίσκεψις εἰς τὸ ἐν Βοστώνη Ἰνστιτούτον τῶν τυφλῶν, σ. 291.
Κ. Γ. Ζησίου : Ἀγγελιαφόροι περιστεραὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, σ. 289.
Δέσπωσ Θαλασσινού : Δάση καὶ γάστρες, σ. 59.
Ἐμμ. Σ. Λυκούδη : τὰ ἀγάλματα τῶν Ἀρκενθῶν, σ. 386.
Μάξ Μύλλερ : Προσωπογραφία Βασιλέων, (μετάφρασις Γ. Σ.), σ. 169.
Παύλου Νιρβάνα : Μία ἀναδρομικὴ ἐκθεσις, σ. 23.
Παροδίτου : τὰ τμημένα δνόματα, σ. 467.
Γ. Στρατήγη : τὸ μαγικὸν παλάτι, σ. 1.
Γ. Σωτηριάδου : Εἰκόνες ἐξ Αἰτωλίας, σ. 161.
Γ. Β. Τσοκοπούλου : τὸ πρότον Πανεπιστήμιον, σ. 372.
Φαίλακος : Μελαγχολία, σ. 232.
Ἄλ. Θ. Φιλαδελφέως : τὸ γυναικεῖον ἔνδυμα, σ. 455.

- Ἀγγέλου Φιλανθρωπινού :** Ἡ ἐξέλιξις τῆς νεωτέρας γυναικός, σ. 267. Ὁ πρόλογος τοῦ γάμου ἐν Ἀμερικῇ, σ. 345. Ὁ μέγας ἠθοποιὸς Γιάροκι καὶ ἡ ἀναβίωσις τοῦ Σαίκαπηρ, σ. 462.
Γ. Σ. Φραγκοῦδη : Κωνσταντινούπολις : τὸ Φανάρι, σ. 181. Ἡ Κύπρος, σ. 459.

Ἐπιστολαί :

- Giulietto Felice Damiani :** Ἐπιστολὴ ἐκ Νεαπόλεως, σ. 465.
Remy de Gourmont : Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισιῶν, σ. 189, 352.
Ν. Δ. Πάππου : Ἐπιστολαὶ ἐκ Βερολίνου, σ. 191, 391.

τὸ Δεκαπενθήμερον :

- Ν. Ἐπισκοποπούλου :** σ. 35, 117, 196.
Παύλου Νιρβάνα : σ. 73, 157.
Γ. Κονδυλάκη : σ. 313.
Ζ. Α. Παπαντωνίου : σ. 274, 395.
Παροδίτου : σ. 354.

Γράμματα, Τέχνη, Ἐπιστήμη :

- Σελ. 36, 74, 118, 158, 197, 277, 316, 357, 469.

Πινακίδες :

- Σελ. 39, 78, 120, 160, 200, 279, 319, 359, 399, 471.

ΜΟΥΣΙΚΗ

- Δ. Λαυράγκα :** Μονοψῶδι τοῦ ὀξυφώνου ἐκ τῶν «Δύο Ἀδελφῶν», σ. 193.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

- Φρ. Ἀριστίων :** Ἰούδας, σ. 444.
Γ. Βρούτου : Νίκη, σ. 105.
Δ. Γερασιώτου : Κρίνοι, σ. 145.
Ν. Γύζη : Νίκη (σκαρφήμα), σ. 404. Ὁ μικρὸς Σοφός, σ. 405. Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαναρίας, σ. 407. Νέος Αἰὼν, σ. 408. Κεφαλή (σπουδή), σ. 409. Ἡ Δόξα τῶν Ψαφῶν, σ. 410. Τέχνη καὶ ἐπιστήμη, σ. 411. Θεωρία καὶ πράξις, σ. 413. Μικρὸς Πάν, σ. 414. Ἀρμονία, σ. 415. Κρυφὸ σχολεῖο, σ. 417. τὸ Πνεῦμα τοῦ Πόνου, σ. 418. τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιάς, σ. 420. Ἐαρινὴ συμφωνία, σ. 423. τὸ Τάμμα, σ. 425. Ἡ ψυχράννα, σ. 426. Χαρτομάντις, σ. 427. Κεφαλή (σκαρφήμα), σ. 428. τὸ δάπλομα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγόνων, σ. 437.
Σοφίας Δασκαρίδου : Πρὸ τῆς καταγίδος, σ. 266.
Π. Λεμπέση : Ὁρνιθοπώλις, σ. 176.
Γ. Μούση καὶ Γ. Βισοῦρη : Ἔστια, σ. 65.
Β. Μπονατσάμπη : Ἐλαῖον, σ. 232.
Κ. Παρθένη : Κεφαλή, σ. 324.
Θ. Ράλλη : Προϊὴν προσευχῆ, σ. 208. Κακαὶ εἰδήσεις, σ. 262. Χριστιανὴ Ἔστιας, σ. 343.

- Γ. Ν. Ροΐδου :** Προσωπογραφία, σ. 145. Σκοπευτής, σ. 252.
Δ. Σάχου : Ἡ Κυρία Ἀδάμ, σ. 354.
Θαλείας Φλωρᾶ : Προσωπογραφία, σ. 176.

- Δ. Θεοδοκοπούλου :** Ὁ Αἰώνιος Πατὴρ ὑποβατάζων νεκρὸν τὸν θεῖον Υἱὸν του, σ. 457.
Παναγιῆ : Λάσος, σ. 216.
Πανακοθήκη Ἀθηναίων : Χορεύοντα Χερουβείμ, σ. 364. Ἡ Θεοτόκος τοῦ Πιατσέτα, σ. 366.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

- Ἰωάννης Παῦλος Ρίχτερ** σ. 4
Ἀγνή Σόρμα σ. 81, 82, 83
Πρίγκιψ Μιτρενχός σ. 108
Ἰωάννης Καποδίστριας σ. 109
Ἰωσήφ Τσάμπερλαν σ. 114
Κάρολος Αἰλκε σ. 115
1 εὐργιος Κάνιγγ σ. 148
Φαβίερσ σ. 150
Ἀντώνιος Τσέχοφ σ. 178
Ὀδλερχὸς Βιλάμοβιτς σ. 184

Ἰωάννης Πανταζίδης σ. 197
 Ἡ Αὐτοκράτειρα Ἐλισάβετ σ. 225
 Ἡ Βασίλισσα Βικτωρία σ. 276
 Ἰωσήφ Βέρδης σ. 307
 Ὁ πατὴρ Ἰάκωβος Λουζῶν σ. 315
 Φραγκίσκος Σαίρακ σ. 397
 Νικόλαος Γύζης σ. 402
 Ὁ Γύζης νέος σ. 431.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

Ἡ Νύξη τῆς Σαμοθράκης, σ. 15, 17.
 Ὁ Ναός τοῦ Θεοῦ Ἀπόλλωνος, σ. 163.
 Κρηπίδωμα τῆς μεγάλης στοᾶς τῆς Θέρμου, σ. 164.
 Κεφαλή ἐκ τῶν εἰρημάτων τῆς Θέρμου, σ. 166.
 Νεανίς (ἐκ τῶν παρὰ τὰ Ἀντικυθήρα ἀνεκυσθεῖσων ἀρχαιοτήτων), σ. 225.
 Πούς (ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχαιοτήτων), σ. 226.
 Ὁ ἐν Κερκύρα Βυζαντινὸς ναὸς τῶν ἀγίων Ἰωάννου καὶ Σωσιπάρου, σ. 273.
 Κεφαλή (ἐκ τῶν παρὰ τὰ Ἀντικυθήρα ἀνεκυσθεῖσων ἀρχαιοτήτων), σ. 278.
 Ἐκ τῶν εἰρημάτων τοῦ Σααλβούργου, σ. 295, 296, 297, 299, 301.
 Ἐρφηβος (ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀντικυθήρων), σ. 317.
 Ἀγαλμάτιον νεανίου (ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχαιοτήτων), σ. 318.
 Ἐκ τῶν εἰρημάτων τῆς Ἐρετρίας, σ. 330, 331, 332, 333, 334.
 Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον (ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀντικυθήρων), σ. 358.
 Εἰδώλιον ἐξ ἀνασκαφῶν ἐν Πομπηίᾳ, σ. 359.
 Κεφαλή (ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀντικυθήρων), σ. 377.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

Τρεῖς ἀπόψεις τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους σ. 27, 28, 29.
 Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον σ. 53, 55, 56, 57.
 Σταθμοὶ δατικῶν τηλεγράφων κατὰ Πολύβιον, ὑπὸ Γ. Ν. Ροῖλου, σ. 62.
 Τὰ πρόσωπα τῶν «Νεφελῶν», σ. 70, 71, 72.
 Ἡ ἀγορὰ τοῦ Ζαπτείου, σ. 120.
 Τὸ «Εἰκόνισμα», σύνθεσις ὑπὸ Γ. Ἰακωβίδου, σ. 121.
 Τρεῖς εἰκόνες ἐκ τοῦ «Εἰκονίσματος», σ. 125, 127, 130.
 Δύο εἰκόνες ἐκ τῆς Δασικῆς ἐορτῆς, σ. 155, 156.
 Ἡ βορειοανατολικὴ ἀκτὴ τῆς Τριχωνίδος, σ. 161.

Ἡ μεγάλη γέφυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Κεράτιος κόλπος, σ. 182.
 Τὰ μαρμάρωα ἀνάκτορα τοῦ Δολμᾶ-Μπαξί, σ. 183.
 Ἀμφορέεις, δύο συνθέσεις ὑπὸ Φρ. Ἀριστέως, σ. 212, 213.
 Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, σ. 259.
 Βυζαντινὸν δυσκοπότηρον, σ. 261.
 Χριστιανικὴ ὁδὸς ἐν Κηφισίᾳ, φωτογραφία Σ. Κοκόλη, σ. 272.
 Ἰανουάριος, σύνθεσις ὑπὸ Φρ. Ἀριστέως, σ. 274.
 Φεβρουάριος, σύνθεσις ὑπὸ Φρ. Ἀριστέως, σ. 281.
 Λωμάτιον παραδόσεως τοῦ ἐν Βοσπόρῳ Ἰνστιτούτου τῶν τυφλῶν, σ. 292.
 Μετὰ τὴν Δύση, φωτογραφία Σ. Κοκόλη, σ. 348.
 Ἡ Ἀπόκρως ἐν Ἀθήναις: Τὸ ἄρμα τοῦ Διονύσου, σ. 356.
 Μάρτιος, σύνθεσις ὑπὸ Φρ. Ἀριστέως, σ. 361.
 Τὸ πρῶτον Πανεπιστήμιον, σ. 374.
 Αἱ ἀρχαιοτήτες τῶν Ἀντικυθήρων: Δύο εἰκόνες ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἀνεκύσεως, σ. 388.
 Ὁ Γύζης διδάσκων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, σ. 430.
 Ὁ Γύζης ἐν τῇ ἐργαστηρίῳ του, σ. 435.
 Τὸ ἐν Μονάχῳ ἐργαστήριον τοῦ Γύζη, σ. 438.
 Τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις ἐργαστήριον τοῦ Γύζη, ὑπὸ Φρ. Ἀριστέως, σ. 439.
 Ἡ σφραγὶς τῶν «Παναθηναίων», αὐτόγραφον Γύζη, σ. 440.
 Ἀπρίλιος, σύνθεσις ὑπὸ Φρ. Ἀριστέως, σ. 441.
 Ὁ Δικέφαλος ἀετός, σ. 449.
 Πόρτας τοῦ Βαση, σ. 450.
 Ἡ Σημαία τῆς Λούρας, σ. 451.
 Κεντρικὴ ὁδὸς Λευκωσίας, σ. 458.
 Ἅγιος Νικόλαος Ἀμμοχώστου, σ. 459.
 Κυρία χωρική, σ. 460.
 Ἱερὰ Μονὴ Κύκκου, σ. 461.
 Ἡ οἰκία εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ Σαίρακ, σ. 463.
 Ἀναθηματικὴ στήλη εἰς τοὺς πεσόντας φοιτητὰς τῆς 1897, σ. 467.
 Ἀσκήσεις γυμναστικαὶ τῶν μαθητῶν τῆς «Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων», σ. 472.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Θ. Ἀννίνου: Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐνδύματος, σ. 40, 80, 280.

ΕΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΙ

Γ. Ἰακωβίδου: Ἡ Βασιλοπία (φωτοτυπία), σ. 216.

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΠΑΛΑΤΙ

Δὲν εἶνε παραμῦθι ἐκεῖνο ποῦ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Εἶνε ἓνα ὄνειρο ποῦ ἔβλεπαν ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια δύο φίλοι, μεθυσμένοι ἀπὸ τὸ δυνατὸ κρασί τῆς χρυσοῦς των ἡλικίας. Ναι! Τὸ ἴδιον ὄνειρον, τὴν ἴδιαν ὄπτασιαν ἔβλεπαν κάθε στιγμὴν, κάθε ὥραν, δύο φίλοι ἀγαπημένοι.

Ἐκατοικοῦσαν καὶ οἱ δύο μαζὺ ὅσνα σπίτι ἀπομονωμένον, κοντὰ εἰς μίαν ἀμμώδη παραλίαν. Καθήμενοι καὶ οἱ δύο εἰς τὸν κήπον κάτω ἀπὸ μίαν μεγάλην λεύκαν ἀπέπνεαν τὸν μυρωμένον μπάτην καὶ μετὰ τὸν ἐλαφρὸν ψίθυρον τῶν φύλλων ἔλουζαν τὰς ψυχὰς των μέσα εἰς τὰς δροσερὰς κρήνας τῶν προσφυλῶν των ποιητῶν.

Καὶ ὁ νεώτερος ἀπὸ τοὺς δύο φίλους, ὁ περισσότερον ὄνειροπόλος, διέκοπτε κάποτε τὴν εὐγλωττον οἰαπὴν των.

— Ἐνα ὄνειρον ἔχω, ἓναν ἀκοίμητον πόθον νὰ ἐκπληρώσω: νὰ χτίσω ἓνα μαγικὸ Παλάτι, μέσα εἰς τὸ ὅποιον νὰ ἐνθρονίσω τὴν πεντάμορφην ἐκείνην Νεραίδα, ποῦ πλανᾶται ἀνέστιος καὶ ἄστεγος, τὴν ἑλληνικὴν Ψυχὴν. Ἐνα μαρμάρωον ἄδυτον, εἰς τὸ ὅποιον νὰ λειτουργοῦν οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους. Καὶ νὰ παίζου ἐκεῖ μέσα, μαζὺ μετὰ τῆς φλογέρας τῶν βουνῶν καὶ μαζὺ μετὰ τὰς θρηνηδίας τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ τραγούδια τῶν κάμπων οἱ ἀντίλαλοι τῶν ἐνδόξων τοῦ ἔθνους παιάνων. Ἄχ! νὰ ἤμποροῦσα νὰ τὸ χτίσω, ὅπως τὸ φαντάζομαι, μέσα εἰς τὸνεῖρό μου, τὸ μαγικὸ αὐτὸ Παλάτι! Καὶ θὰ ἔβλεπες τὴν ἀθάνατον ἐκείνην Νοσταλγόν, ποῦ ἔρημος καὶ ρακένδυτος πλανᾶται τώρα ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰ πελάγη καὶ τοὺς κάμπους, θὰ τὴν ἔβλεπες νὰ γυρίσῃ ἀκόμα μίαν φορὰν εἰς τὰ γαῖα βασιλείᾳ της, εἰς τοὺς παλαιούς βωμούς της, διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ πάλιν μετὰ τὰς ἀστραπὰς τῶν γαλανῶν ματιῶν της κανένα νέον προφήτην,

νὰ κερᾶσῃ μετὰ τὸ χρυσογλυφον κύπελλον τοῦ τραγουδιοῦ κανένα νέον ψάλτην, καὶ νὰ βαπτίσῃ μέσα εἰς τὰ χρυστάλλινα νερὰ τῶν ἔθνικῶν παραδόσεων κανένα νέον Μεσσίαν.

— Ἄς ἀφήσωμεν πλέον αὐτὸ ὄνειρον, ἀγαπητέ μου. Ἡ Ἑλλὰς ἔχασε μαζὺ μετὰ τὸν ἔθνευσμόν της, τὴν γλῶσσάν της καὶ τὰ ἰδανικά της. Ἡ ἑλληνικὴ Ψυχὴ, ἂν δὲν ἀπέθανε, κρύβεται μέσα εἰς κανένα σπήλαιον ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν της.

— Ὅχι. Ἡ ἑλληνικὴ Ψυχὴ ζῆ καὶ θὰ ζῆ αἰωνίως. Τὴν εἶδαμεν νὰ φανερνίζεται κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας τοῦ Μεσοῦντος μέσα εἰς τὰ δολοχρῶσα παλάτια τοῦ Βυζαντινοῦ τὴν ἐθανμάσαμεν, διὰν ἔλαμπεν εἰς τὸν Μωρητᾶ κατὰ τοὺς μαύρους χρόνους τῆς βενετικῆς κυριαρχίας τὴν ἀκούσαμεν νὰ σαλπίζει ἐγερτήρια κατὰ τὰς ἐπικὰς ἡμέρας τοῦ Ἐλκισιένα. Οἱ Θεοὶ δὲν ἀποθαίνουσι ποτέ, καὶ ἂν ἀποθάνουν, εἰμποροῦν νὰναστηθοῦν καὶ πάλιν, ἂμ! ἀκούσουν μέσα εἰς τοὺς τάφους των καμμίαν φωνὴν ἑθνικὴν καὶ διάτορον, ὅπως τοῦ Ρήγα!...

Ἐπέρασαν ἀπὸ τότε χρόνια πολλά. Οἱ δύο φίλοι ἐχωρίσθησαν καὶ ἐροίφθησαν εἰς πρακτικώτερα στάδια. Ἀλλὰ τὸνεῖρον ἐκεῖνο πῶν νεαρῶν των χρόνων ἐφετεροῦνιζε πάντοτε μέσα εἰς τὰς ψυχὰς των δλονὲν διανγέστερον, δλονὲν φωτινότερον, δλονὲν ἐπιτακτικώτερον.

Καὶ σήμερον, ὅσοι ἀπὸ τόσα χρόνια, ὁ Αἰσιόδοξος, ὁ νικητὴς τῆς ζωῆς, μετὰ τὸ στήθος γεμάτο ἀπὸ ἐλπίδας καὶ ἀγάπην διὰ τὴν πτωχὴν καὶ ἄστεγον φιλολογίαν μας ἄρχισε νὰ διεμελιώσῃ ἐπὶ τέλους τὸ μαρμάρωον οἰκοδόμημα, μέσα εἰς τὸ ὅποιον δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἐπιστρέψῃ ἡ Νεραίδα τῶν ὄνειρων μας:

Τὰ «Παναθηναία»!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

ΡΙΧΤΕΡ Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ

Υπάρχουσι συγγραφείς τινες, τῶν ὁποίων μόνον τὸ ὄνομα εἶναι ἐνδοξόν καὶ δημοτικόν, ὀλίγιστοι ὅμως ἀναγινώσκουσι τὰ ἔργα, οἱ δὲ λοιποὶ ἀρκοῦνται νὰ θεωρῶσιν αὐτὰ ὡς ἔξοχα πειθόμενοι εἰς ὀλίγους, ὡς πιστεύουσι καὶ ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἥλιον, διότι τὸ λέγουσαν οἱ ἀστρονόμοι. Τὸ πρᾶγμα εἶναι φυσικώτατον, ὅταν πρόκηται περὶ φιλοσοφικοῦ ἢ ἐπιστημονικοῦ ἔργου, ὅτε ἡ τυφλὴ πίστις ἐπιβάλλεται κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς ἀμύητους. Τί τῶ ὄντι ἄλλο παρὰ μόνον ὅτι ὑπῆρξαν ἔξοχοι φυσικοὶ ἢ μεταφυσικοὶ δύναται ὁ πολὺς κόσμος νὰ γνωρίζῃ περὶ τοῦ Νεύτωνος, τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Σπινόζα ἢ τοῦ Καντίου; Ἡ τοιαύτη ὅμως πρὸς μόνον τὸ ὄνομα γνωριμία φαίνεται ἀνεπαρκῆς προκειμένου περὶ ἔργων, τῶν ὁποίων κυριώτατος σκοπὸς εἶναι ἡ τέρψις καὶ ἡ συγκίνησις τῶν πολλῶν, καὶ εὐλογώτατον περὶ τούτων τὸ ἐρώτημα εἰς τοὺς μόνον ἐξ ἀκοῆς θαυμαστάς: «Ἀφοῦ τόσοσὺν τὸν θαυμάζεις, διατί δὲν τὸν διαβάσεις;»

Τέλειος τύπος τοιοῦτου παρὰ πάντων θαυματομένου καὶ παρ' ὀλίγων ἀναγινωσκομένου συγγραφέως δύναται νὰ θεωρηθῆ, εἴπερ πᾶς ἄλλος ὁ Ἰωάννης Παῦλος Ρίχτερ. Πλὴν μετριωτάτου τινός δοκιμίου Αἰσθητικῆς οὐδὲν ἄλλο ἔγραψεν εἰμὴ μόνον ἐξήκοντα παχεῖς τόμους μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων. Ἐν τῇ χώρᾳ ὅπου πάντες εἶναι διδάκτορες οὐδὲν εἶχε πτυχίον, καίτοι δὲ πολυμαθέστατος περὶ οὐδεμίαν ἡσυχλήθη εἰδικῶς ἐπιστήμην καὶ οὐδέποτε ἔγραψε στίχους, ἀλλ' ἀπενεμήθη ἐν τούτοις αὐτῶν κατὰ γῆρας ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης δίπλωμα φέρον τὰς ὑπογραφὰς τῶν κορυφαίων σοφῶν τῆς Γερμανίας, τοῦ Βοσσίου, τοῦ Ἐγγέλου, τοῦ Σβάρτς, τοῦ Κρέιτσερ, τοῦ Πιάουλου καὶ τοῦ Θεβάλδου δίπλωμα, δι' οὗ ἐτιτλοφορεῖτο: «Ἀθάνατος ποιητής, φῶς καὶ ἀγλαΐσμα τοῦ αἰῶνος, ἡγεμὼν τῆς διανοίας, μεγαλοφυΐας, σοφώτατος» καὶ διὰ δύο ἢ τριῶν ἄλλων δωδεκάδων ὁμοίων ἐπιθέτων. Τοιοῦτοι τίτλοι εἰς οὐδένα ἄλλον ἔτυχε ποτε ν' ἀπονεμηθῶσιν ὑπὸ τοιοῦτων κριτῶν μυθιστοριογράφων. Ἀλλὰ δι' ἐτι ἐκφραστικωτέρου ἐτίμησαν αὐτὸν οἱ ἀναγνώσται ἐπιθέτου. Οὗτοι τὸν ὠνόμασαν *Einzig* ἢτοι *Μοναδικόν*, διότι πρὸς οὐδένα ἄλλου ἐφαίνοντο ὁμοιάζοντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ξένοι τινὲς κριτικοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ σχετίσωσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Αἶνε. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἀμφότεροι ἔχουσι κοινόν ὅτι «δακρυόεν γελῶσιν», ὡς παρ' Ὀμήρῳ τὸ τεκνίον τῆς Ἀνδρομά-

χης, μόνον ὅμως τοῦ Ρίχτερ τὸ δακρυόεντον μείδιμα δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς τὸ τοῦ ἀκάκου παιδίου, ἐνῶ τοῦ Αἶνε ὁ δακρυόελος ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὸ τοῦ πονηροῦ γυναιίου. Ἄλλοι ἐπροτίμησαν νὰ παραβάλλωσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Στέρνε, τὸν Σουίφτ, τὸν Ραβελαι, τὸν Καρλαίλ, τὸν Μονταίγνιον ἢ καὶ τὸν Σαίξπηρον. Δύσκολον ὅμως φαίνεται νὰ ὁμοιάζῃ πολὺ πρὸς συγγραφεῖς τόσοσὺν ὀλίγον ὁμοιάζοντας πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐδεμία τῶν παραβολῶν ἴσχυσε νὰ στερῆσιν αὐτὸν τοῦ μόνου ἀρμόζοντος ἐπιθέτου *Μοναδικοῦ*.

Πῶς ὅμως συμβαίνει, ἐνῶ τοσαύτη ἀποδίδεται οὐ μόνον ὑπὸ τῶν τεchnοκριτῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ εἰς τὰ ἔργα του ἀξία καὶ πρωτοτυπία, ν' ἀναγινώσκονται τόσοσὺν ὀλίγον ὁ Ἑσπερος, ὁ Τιτάν, ὁ Ἐλεοδότης, ἡ Κοιλιάς, ἡ Λενέττα καὶ οἱ λοιποὶ ὑπερεξήκοντα αὐτοῦ τόμοι; Ἡ λύσις τῆς ἀπορίας δύναται ἴσως ν' ἀνευρεθῆ εἰς τὸ ὅτι ἔγραψε τόσοσὺν πολλοὺς καὶ ὑπὲρ οὐδενός ἠδὲ ἔλαττο νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν καὶ κόπον, ὅπως ἀπαλλάξῃ τὸν ἀναγνώστην ἀπὸ τῆς καταβολῆς παντός τοιοῦτου. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι τόσοσὺν ἢ καὶ πλείονας ἔγραψαν ὁ Δουμάς, ὁ Σὺνς, ὁ Δίκενς, ἡ Ἄννα Ραδκλιφ καὶ ὁ Βαλτερσκότος, καὶ ὅτι πάντες οὗτοι ἀναγινώσκονται ἀκόπως καὶ ἡδέως. Ἡ διαφορὰ ὅμως ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι τῶν ἀνωτέρω πολυγράφων τὰ ἔργα διακρίνονται πρὸ πάντων διὰ τὸ πολὺπλοκὸν τοῦ μύθου, τὰς δραματικὰς περιπετείας, τὴν εὐθυμίαν καὶ ἐτι μᾶλλον τὴν κοινοτοπίαν, ὀλίγον ὅμως διὰ τῶν ἰδεῶν ἢ τῆς ἐκφράσεως τὴν πρωτοτυπία. Ὁ ἀποβλέπων εἰς μόνην τὴν ὅπως δῆποτε διασκέδασιν τοῦ πλήθους καὶ ἀρκοῦμενος εἰς ταύτην δύναται, ἂν ἔτυχε παρὰ τῆς Μοίρας ἰκανῆς δόσεως εὐρετικότητος καὶ συγγραφικῆς εὐχερείας, ν' ἀφήνῃ τὸν κάλαμον νὰ τρέχῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου χωρὶς οὔτε ἑαυτὸν οὔτε τὸν ἀναγνώστην νὰ κουράζῃ καὶ ἄνευ μεγάλης τοῦ ἔργου του φιλολογικῆς ζημίας. Ὁ τοιοῦτος εἶναι ἰκανὸς νὰ γράψῃ εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν «Ἀνεκδοτικὴν ἱστορίαν τοῦ Ναπολέοντος» πρὸς ἀπότισιν κατεπιγόντος χρέους, ὡς ὁ Βαλτερσκότος, ἢ ὡς ὁ Σὺνς νὰ φιλοτεχνήσῃ ἀπνευστί δεκάτομα «Θανάσιμα Ἀμαρτήματα» καὶ «Περιπλανωμένους Ἰουδαίους» ἢ περιηγήσει ὡς τὰς τοῦ Ἰουλίου Βέρνι εἰς τὴν «Σελήνην» ἢ τὸν «Νότιον Πόλον». Ταῦτα λέγων δὲν ἐννοῶ βεβαίως νὰ ὑποτιμῆσῃ ἔργα, τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῆς ἡδονῆς ἀνέγνωσα ὡς πᾶς ἄλ-

λος, ἀλλὰ μόνον νὰ ὑποδείξω, ὅτι ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν νὰ δύνανται νὰ γραφῶσιν εὐχερῶς καὶ ταχέως, ὅπως εἰς τὴν φύσιν ἄλλων ν' ἀπαιτῶσιν ἀσυγκρίτως μεγαλειέραν καταβολὴν χρόνου καὶ κόπου. Οὐδ' εἶναι ἡ μεταξὺ αὐτῶν διάκρισις πολὺ δυσχερῆς. Οὐδένα τῶ ὄντι ἐκπλήττει ἢ παρὰ τῶν ἀνωτέρω πολυγράφων ἀμφισβήτησις εἰς τοὺς κονίλους τοῦ ἄθλου τῆς πολυτοκίας, ἐνῶ οὐδεὶς θὰ ἔσπεργε νὰ πιστεύσῃ ἀνθρώπινον βίον ἐπαρκῆ πρὸς συγγραφὴν εικοσάδος τόμων οἱοὶ ὁ «Βέρτερ» τοῦ Γαίτου, ἡ «Ἐλοΐζα» τοῦ Ρουσσώ, ἡ «Ἀταλά» τοῦ Σατωβριάν, ἡ «Αἰσθηματικὴ Περιήγησις» τοῦ Στέρνε, ἡ περιοριζόμενοι εἰς τοὺς συγχρόνους ἡ «Κυρία Μποβαρὺ» τοῦ Φλομπέρ ἢ καὶ ἡ «Κολόμβια» τοῦ Μερριμαίου.

Οὐδενός βεβαίως τούτων ἡλαττοῦτο ὁ Ρίχτερ κατὰ τὸ πνεῦμα, ἀσυγκρίτως δὲ ἀνώτερος ἦτο κατὰ τὴν πρωτοτυπία. Ἄν δὲ τὰ ἔργα του δὲν εὐρίσκονταν ὡς τὰ τῶν ἀνωτέρω συγγραφέων εἰς πάντων τὰς χεῖρας, τοῦτο προέρχεται μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ἔγραψε τόσοσὺν πολλά. Τὸ μέγα αὐτοῦ δυστύχημα καὶ σφάλμα εἶναι ὅτι ἐπεχείρησε νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὴν μέθοδον τῆς ταχυγραφίας ἔργα ἀνεπίδεκτα τοιαύτης ὑποταγῆς. Ἄν ὀλιγώτερον πρωτότυπος καὶ βαθὺς ἦτο ὁ Ρίχτερ, θ' ἀνεγινώσκοντο πιθανῶς εὐκολώτερον τὰ ταχυγραφήματα αὐτοῦ, διότι ἀνάλογον πρὸς τὰς ἰδέας θὰ ἦτο καὶ τὸ ποσὸν τοῦ πρὸς σαφῆ αὐτῶν διατύπωσιν ἀπαιτουμένου κόπου.

Ἀλλὰ τίς ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ γράψῃ τόσοσὺν πολλά; Ἡ ὑποχρέωσις δυστυχῶς, ἢν ἐπιβάλλει ἡ φύσις εἰς πάντα ἄνθρωπον νὰ τρώγῃ ἀπαξ τοῦλάχιστον τῆς ἡμέρας. Ἡ ἀμοιβὴ τῆς συγγραφικῆς ἐργασίας ἦτο τότε τόσοσὺν πενιχρά, ὡστε ὁ μόνον ἐξ αὐτῆς ἀποζῶν ἠναγκάζετο νὰ μαυρίζῃ καθ' ἑκάστην ὥρισμένον καὶ οὐχὶ μικρὸν ἀριθμὸν σελίδων, ὅπως πορισθῆ ἐπαρκῆ πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀθλίου βίου του μερίδα ζύθου καὶ ξινολαχάνων, οὐδ' ἐπληρώνετο ἀκριβότερα ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος ὁ πρωτότυπος συγγραφεὺς τοῦ τυχόντος συννοθυλευτοῦ, ἐργαζομένου κατὰ παραγγελίαν ἐκδότου ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ. Ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ ἔτους μέχρι οὗ ὠριμος ἦδη τὴν ἡλικίαν ἔτυχε συντάξεως παρὰ τοῦ πρίγκιπος Δαλβέργ εὐρίσκατο διηνεκῶς ὁ Ρίχτερ πρὸ τοῦ διλήμματος τῆς πείνης ἢ τῆς ταχυγραφίας. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐργάζετο ἦτο ἀληθῶς πρωτοφανής. Ὅσακις ἐπεφοῖτα εἰς τὸν νοῦν του πρωτότυπος τις ἰδέα ἐσημείωνεν αὐτὴν ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, τὸ ὁποῖον ἔρριπτεν ἐντὸς δρυίνου κιβωτίου κειμένου παρὰ τὸ γραφεῖον αὐτοῦ, ἀφοῦ δὲ ἐπληροῦτο τὸ κιβώτιον,

ἐβύθιζεν εἰς αὐτὸ τὴν χεῖρα, ὅπως ἀντλήσῃ δράκα τοιούτων τεμαχίων, τὰ ὁποῖα ἐπεχείρει ἔπειτα νὰ συρράψῃ ὅπως δῆποτε πρὸς ἄλληλα, ὡστε ν' ἀποτελεσθῆ ἐξ αὐτῶν διήγημα ἢ μυθιστορία. Ἀδύνατον εἶναι νὰ φαντασθῆ τις τὴν ποικιλίαν καὶ παραλόγητα τῶν ἀποσπασμάτων τούτων. Ἐν αὐτοῖς ὑπῆρχον φιλοσοφήματα, ὄνειροπολήματα, ἀναμνήσεις τοῦ καθημερινοῦ βίου, κρίσεις περὶ παντός πράγματος, ἀπανθήματα ἐκ πάσης ἐπιστήμης, γνῶμαι ἀρχαίων συγγραφέων, ῥήσεις ἐκ τοῦ Ταλμοῦδ, ἀγοραῖαι ἀστείότητες, λυρικαὶ ἐξάρσεις, ἀκατος κινισμὸς καὶ ἐλεγειακὴ μελαγχολία. Πάντα ταῦτα θὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ συμβιβασθῶσιν ἢ καὶ νὰ συγχωνευθῶσιν εἰς κρᾶμα οἶον ὁ χαλκὸς τῆς Κορίνθου, ὁ ἀποτελούμενος ἐκ παντοίων μετάλλων, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο θ' ἀπῆτετο ἐργασία καὶ χρόνος, ἐνῶ ὁ τυπογράφος ἀπῆτει ὕλην καὶ τροφήν ὁ στόμαχος τοῦ συγγραφέως, καὶ οὐδεὶς τῶν δύο ἔσπεργε νὰ περιμείνῃ.

Γνωστὴ εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου εἰς τὸν ταχυγράφων, τὸν καυχηθέντα ἐνώπιον αὐτοῦ ὅτι ἔγραψεν ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου δὲν ἐθυμούμεθα πόσας σελίδας «Θαυμάζω ὅτι οὐ πλείονας γέγραψας». Τὸ αὐτὸ θὰ ἠδύναντο νὰ εἴπωσι καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον συγγραφέα οἱ ἐν φιλολογικῷ ἔργῳ ἐκτιμῶντες μόνην τὴν ἐνότητα, τὴν σαφήνειαν, τὴν λογικὴν σύνδεσιν τῶν ἐνοιῶν, τὴν τάξιν καὶ τὴν συμμετρίαν. Τὰ πρόσόντα ταῦτα εἶναι βεβαίως πολὺτιμα καὶ οὐδεὶς στερούμενος αὐτῶν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τέλειος συγγραφεὺς, δύσκολον ὅμως εἶναι καὶ ν' ἀρνηθῶμεν, ὅτι ὑπῆρξαν καὶ τινες ἀναδειχθέντες ἔξοχοι καὶ ἄνευ αὐτῶν καὶ εἰς μέγιστος ἐκ τῶν τοιούτων δύναται νὰ θεωρηθῆ ὁ Ρίχτερ. Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ παραθέσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἀπογεύματά τινα τῆς συγγραφικῆς αὐτοῦ ἰδιορυθμίας. Κατὰ τι εὐληπτότερον τῶν ἄλλων αὐτοῦ διηγημάτων, εἶναι τὸ «Ταξείδιον τοῦ στρατιωτικοῦ ἱερέως Ἀττίλα Σμέζλε». Ὁ ἦρωας αὐτοῦ δύναται ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ ἐνσάρκωσις τῆς δειλίας, ἀλλ' ἰδιαιτέρου τινός εἶδους δειλίας, δυναμένης νὰ ὀνομασθῆ ἐπιστημονικῆς. Ὁ Σμέζλε ἔχει ἀποχωρῶντας λόγους νὰ φοβῆται τὰ πάντα, διότι κατὰ βάθος ἐμελέτησε τοὺς δυναμένους νὰ προκύψωσιν ἐκ παντός πράγματος κινδύνους. Εἶναι συγχρόνως διαλεκτικὸς, μαθηματικὸς, χημικὸς, φυσιολόγος, μεταφυσικὸς, ἐν ἐνὶ λόγῳ πανεπιστήμων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ διηνεκοῦς αὐτοῦ φόβου τελείως ἀνίκανος πρὸς πρακτικὸν βίον. Ἀναγκασθεὶς νὰ ἐπιχειρήσῃ ὀδοιπορίαν τεσσάρων λευγῶν, ὅση δηλ. εἶναι ἡ

ἀπόστασις μεταξύ Ἀθηνῶν καὶ Ἀμαρουσίου, διὰ ταχυδρομικῆς ἀμάρξης, ἐπὶ ὀμαλῆς λεωφόρου. μεσοῦσης τῆς ἡμέρας καὶ λάμποντος ἐν ἀνεφελῶ στερεώματι τοῦ ἡλίου, κατέχεται ὑπὸ ἀνικητοῦ τρόμου ἀναλογιζόμενος τοὺς δυνατοὺς, πιθανοὺς ἢ καὶ ἐπικαιμένους κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἀπεικόνιζε ζωηρῶς ἢ ἐγκυκλοπαιδικῆ αὐτοῦ φαντασίᾳ. Πρὸ παντός ἄλλου φοβεῖται τὸν κεραυνόν, ἀποστηθίσας πάντα τὰ ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων μνημονεῦόμενα παραδείγματα αἰφνιδίας αὐτοῦ καταπτώσεως ἐξ αἰθρίου οὐρανοῦ.

Jean Paul Fr. Richter

Ὅπως προφυλαχθῆ ἀπ' αὐτοῦ, οὐδέποτε ἐξέρχεται ἀνευ φορητοῦ ἀλεξικεραυνίου, ἀποτελουμένου ἐκ θολίας ἐξ ἀδιαβρόχου ὑφάσματος, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας προσήρμοσεν ὡς ἀγωγὸν λεπτὴν ἄλυσιν κατερχομένην μέχρι τοῦ ἐδάφους, ἣτις «θὰ ἠνάγκαζε τὸ οὐράνιον πῦρ νὰ ἐρπύση παρὰ τοὺς πόδας του ὡς ὄφις εὐτελής». Διὰ τῆς τελειοποιήσεως ταύτης τοῦ ἀλεξικεραυνίου ἡλαττώθη κατὰ τι ὁ φόβος αὐτοῦ τῆς βροντῆς. «Ἄλλὰ τί δύναμαι, ἀνακράζει, νὰ πράξω, ὅπως προφυλαχθῶ ἀπὸ τῆς πτώσεως ἀερολίθου; Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ὁ δορυφόρος ἡμῶν ἔχει διαθέσεις ἐπαναστατικῆς. Ἡ σελήνη διασκεδάζει συνεχῶς λιθοβολοῦσα τὴν γῆν. Πλείστα ἀναφέρουσιν οἱ χρονογράφοι παραδείγματα κρανίων συντριβέντων ὑπὸ σεληνολίθων, οἱ δὲ ἀστρονόμοι βεβαίως

σιν, ὅτι ἡ δύναμις αὐτῶν εἶναι τοσαύτη, ὥστε πολλάκις βυθίζονται ἰκανὰ μέτρα εἰς τὸ χῶμα, ὀρύσσοντες βαθύτατα πηγὰδια, ὡς συνέβη ἐσχάτως ἐν Βρασιλίᾳ. Οὗτοι δύνανται βεβαίως νὰ διατρυπήσωσι τὴν στέγην τῆς οἰκίας μου. Πολλὰς διήλθον ἀύπνους νύκτας θεωρῶν τὴν σελήνην ἐκ τοῦ παραθύρου, ἀκούων βρογγαλίζουσαν μακαρίως τὴν γυναῖκά μου, εἰς ἣν ἀποκρύπτει ἡ ἀμάθεια τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, καὶ καταρῶμενος τοὺς ἐπιστήμονας τοὺς μὴ εὐρόντας ἀκόμη μέσον ἀμύνης κατὰ τοῦ πετροβολήματος ὡς ὁ Φραγκλίνος κατὰ τοῦ κεραυνοῦ».

Πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ ὁ καλὸς ἱερεὺς ν' ἀπομακρυνθῆ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῶν Ἐφεστίων, φροντίζει νὰ συντάξῃ κατὰ τὴν μέθοδον τῶν κατηγοριῶν τοῦ Καντίου ἀκριβῆ κατάλογον τῶν συμφορῶν, αἰτίνας ἢτο ἐνδεχόμενον νὰ ἐπισκῆψωσιν ἐπὶ τῆς οἰκίας του κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, τοὺς σεισμούς, τὴν πυρκαϊάν, τὴν πλήμμυραν, τὴν στάσιν, τὴν καταύλισιν στρατευμάτων καὶ τὴν διὰ τοιχαναβάσεως κλοπὴν. «Παρήγγειλα, λέγει, εἰς τὴν γυναῖκά μου, νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὸ παράθυρον αἰολικὴν κινύραν, ὅπως οἱ κλέπτει ἀκούοντες τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου ἀντηχοῦσαν μελωδικῶς διὰ τῶν χορδῶν τοῦ ὄργανου ὑποθέσωσιν, ὅτι ὁ οἰκοδεσπότης ἀγρυπνεῖ κιθαρίζων. Παρήγγειλα προσέτι εἰς αὐτὴν νὰ τρέφῃ τοὺς σκύλους διὰ παζημαδίων βουτηγμένων εἰς μαῦρον καφέν, ὅπως δύνανται ν' ἀγρυπνώσῃ καθ' ὅλην τὴν νύκτα». Προβλέπων ὅτι τὸ λεωφορεῖον ἠδύνατο ν' ἀνατραπῆ ἔλαβε τὴν πρόνοιαν νὰ ἐφοδιασθῆ διὰ ξαντοῦ, ἐπιδέσμων καὶ πραγματείας περὶ συναρμογῆς τῶν καταγμάτων. Οἱ συνοδοιπόροι του ἐμπνεοῦσιν αὐτῷ παντοίας ἀνησυχίας. Οὗτοι ἠδύναντο νὰ ἦναι λησταί, ἐξ ὧν ἐκινδύνευεν οὐ μόνον νὰ γυμνωθῆ ἢ καὶ νὰ δολοφονηθῆ, ἀλλὰ καὶ νὰ συλληφθῆ ὡς συνένοχος αὐτῶν ὑπὸ τῆς χωροφυλακῆς, νὰ φυλακισθῆ καὶ νὰ παραπεμφθῆ εἰς τὸ κακούργιοδικεῖον. «Ἄθλος δὲ εἶναι ἡ ἐκβασίς πάσης δικῆς καὶ πολλὰ τὰ θύματα δικαστικῆς πλάνης, τῶν ὁποίων ἐκόπη κατὰ λάθος ἢ κεφαλὴ καὶ ἔπειτα ἀπεδείχθη ἡ ἀθώότης». Πῶς ὅμως νὰ περιγράψωμεν τὴν φρίκην ἣν ἠσθάνθη ὁ ταλαίπωρος ἱερεὺς, ὅτε εἰς τῶν συνοδοιπόρων του ἤρξατο διηγούμενος μετὰ φοβεράς ἀναληγσίας: «Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐτρύπησα ἐπιτυχέστατα ὑπὲρ τὰς πενήντα ἀνθρώπων κοιλίας, ἔσχισα διὰ μαχαίρας τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ κατέκοψα εἰς μικρὰ τεμάχια τοὺς ἐγκεφάλους». Βλέπων δὲ ὠχρίωντας τοὺς περὶ αὐτόν, προσέθηκε μετὰ μειδιάματος αὐταρεσκείας: «Ἔχω, κύριοι, τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι

ὑπάλληλος τοῦ πανεπιστημίου, νεκροτόμος τοῦ καθηγητοῦ τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας».

Ἐνῶ οὕτω διελέγοντο οἱ ὁδοιπόροι, ὁ οὐρανὸς ἐξοφούτο καὶ ἀντήχει κρότος βροντῆς. «Ἄλλ' οὐδεὶς τῶν συνοδοιπόρων μου εἶχε τὴν ἐλαχίστην γνῶσιν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας καὶ οὐδεὶς εἶχεν ἀναγνώσει τὸν Σχέλλιγκ. Ὅτε εἶδον τὰ νέφη συμπυκνούμενα καὶ καταυγαζόμενα ὑπὸ ἀστραπῶν, ἐσύστησα εἰς τοὺς συντρόφους μου νὰ κρύψωσιν ὑπὸ τὰ μαξιλλάρια τοῦ λεωφορείου τὰ ὠρολόγια, τὰς ἀλυσίδας, τὰς τούρπας καὶ τὰ δακτυλίδια, διότι τὰ μέταλλα εἶναι καλοὶ ἀγωγοὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ, ἀλλ' οὗτοι ἀπήντησαν διὰ γέλωτος εἰς τὰς συμβουλάς μου. Ἡ ἀμάθεια καὶ ἠλιθιότης αὐτῶν μὲ παρώργισε καὶ ἠτοιμαζόμεν ν' ἀπαντήσω αὐτοῖς ὅπως ἔπρεπεν, ἀλλ' εὐθὺς ἔπειτα ἐσκέφθην, ὅτι ἡ ὀργὴ εἶναι κακείνη ἀγωγὸς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ ἐτι μᾶλλον ὁ φόβος. Ἡ θερμότης ἦτο πνιγηρὰ καὶ ἡμεῖς ὅλοι κῆθδροι, ἀν δὲ εἰς τὴν ἐξαψιν ταύτην προσετιθετο ἡ ἐκ τῆς λογομαχίας θὰ ἐπεσύρομεν ἀφεύκτως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν τὸ πῦρ τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ σοφὸς Ρεϊμάρκος ἀπέδειξε δι' ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων, ὅτι ὁ ἰδρῶς, ἡ ὀργὴ καὶ ὁ φόβος εἶναι οἱ κράτιστοι τοῦ κεραυνοῦ ἀγωγοί. Ἦσυχασα λοιπὸν ἀμέσως καὶ διὰ θωπευτικῆς καὶ μελιχίου φωνῆς προσεπάθησα νὰ ἐνθαρρύνω τοὺς συντρόφους μου. «Θάρρος, φίλοι μου, εἶπον αὐτοῖς. Προσεξάτε μὴ φοβηθῆτε ἐφ' ὅσον εἶναι ἀκατάστατος ὁ καιρὸς. Ἐπιμενεῖτε νὰ αἰθριάσῃ καὶ τότε δύνασθε ἀκινδύνως νὰ φανῆτε ὅσον θέλετε δεῖλοι. Ἐγὼ τρέμω μὴ φοβηθῶ». Χάρεις εἰς τὰς φρονίμους ταύτας συμβουλάς παρήλθεν ἡ θύελλα ἀνευ δυστυχήματος, καὶ ὅτε μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν εἰς Φλέτε, ἠπλοῦντο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν τὰ ἐπτὰ χρώματα Ἰριδος στιλπνοτάτης, ἀγγέλλοντα ὅτι ἐπεκράτησεν εἰρήνη ἐν οὐρανῷ».

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφίξιν εἰς τὴν πολίχνην ἐκείνην ἔσπευσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπως εὐχαριστήσῃ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῆς ζωῆς. Ἄλλὰ πόσας εὔρε καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου ἀφορμὰς ἀνησυχίας καὶ τρόμου! Ὁ ὑπεράνω αὐτοῦ αἰωρούμενος βαρὺς πολυέλαιος ἠδύναντο νὰ καταπέση καὶ νὰ συντριφῆ τὸ κρανίον του ὡς κελυφὸς ὄου' τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιαζομένων ἦτο πυκνὸν καὶ τὸ ὑπόσαθρον σανίδωμα ἠδύνατο νὰ βυθισθῆ εἰς τὰς ὑπογείους κατακόμβας· ἡ βαρεῖα ὀσμὴ τοῦ λιθάνου ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν ζάλην καὶ λιποθυμίαν, πολλὰ δὲ ἐπεφοίτων εἰς τὴν μνήμην του παραδείγματα τοιούτων λιποθυμιῶν θανατηφόρων. Ἄλλ' εἶπερ πᾶν ἄλλο ἐπτόησεν αὐτόν ἡ παρουσία ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἡγεμόνος καὶ

τῆς αὐλῆς. Οὗτος ἐκάθητο ἐπὶ ἐπιχρύσου θρόνου εἰς ἀπόστασιν δέκα μόλις βημάτων. «Κατὰ τινὰ στιγμὴν μ' ἐφάνη διευθύνων τὸ βλέμμα πρὸς τὸν τόπον, ὅπου ἐκαθήμην καὶ ὅτι τοῦτο ἦτο δυσμενές. Ἐρῶνθησα τὴν συνειδήσιν μου, ἣτις οὐδόλως μὲ ἤλεγγεν ὡς πράξαντα ἢ εἰπόντα τι δυνάμενον νὰ δυσαρεστήσῃ τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα. Πάντοτε ἐσεβάσθην τὸν Θεόν, τοὺς ἡγεμόνας, τοὺς νόμους καὶ τοὺς αὐλικούς. Ἄλλ' ἀφῆνης ἀντριγίασα καὶ ἐπάγωσεν εἰς τὰς φλέβας μου τὸ αἷμα. Εἶχον ἐνθυμηθῆ, ὅτι πρὸ τριακοντα ἐτῶν κατεχώρασα ἐν τῇ ἐβδομαδιαίᾳ «Ἐπιθεωρήσει» τοῦ Φλέτζ σάτυραν κατὰ τοῦ Νέρωνος, δριμύ και τολμηρὸν ἔργον, ἐν ᾧ ὠμίλουν περὶ τοῦ αἰμοβόρου τυράννου ὡς ἀρμόζει εἰς ἐλεύθερον Γερμανόν. Τοῦτο ἦτο γνωστὸν εἰς πολλοὺς καὶ ἴσως ἐχθρὸς μου τις ἐχρησιμοποίησε τὸ τόλμημα τοῦτο τῆς νεανικῆς μου ἀπρονοήσιας, ὅπως μὲ δυσφημήσῃ παρὰ τῇ αὐλῇ παραστήσας με ὡς ἀκρατὸν δημοκρατικὸν καὶ σκληροτράχηλον λιβελλογράφον. Εἰς τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ζῶμεν ἀδύνατον εἶναι νὰ γράψῃ τις ἔστω καὶ προγνωστικὸν ἡμερολόγιον χωρὶς νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς κακοβούλους νὰ ἀνεύρωσιν ἐν αὐτῷ ὑπαινιγμοὺς κατὰ ὑψηλοῦ καὶ ἱεροῦ προσώπου. Ἐφρόντισα τότε νὰ κύψω τοὺς ὀφθαλμούς προσηλῶν αὐτοῦ εἰς τὸ εὐχολόγιον ἐκ φόβου μὴ ἀνεύρωσιν ἐν τῇ ἐκφράσει αὐτῶν οἱ αὐλικοὶ ἔγχος τι τῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν κατειχόμεν, ὅτε ἔγραψον τὴν σάτυραν κατὰ τοῦ Ῥωμαίου τυράννου».

Ἀφοῦ ὅμως ἐτελείωσεν ἡ λειτουργία καὶ παρήλθεν ἡ ἡμέρα χωρὶς νὰ καταδιωχθῆ, ἀνεθάρρηνσε τοῦ Νέρωνος ὁ σατυριστὴς καὶ κλεισθεὶς εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ ἤρξατο νὰ βηματίζῃ ἐν ἐξάψει ἀνακραζών: «Οὐδέποτε θὰ γείνω ἐγὼ ὑποπόδιον ἢ ποδογλείπτῃς τῶν τυράννων. Αἰσθάνομαι σφύζον εἰς τὰς φλέβας μου αἷμα δημοκρατικῶν, Κάτωνος, Ἀριστογείτονος, Βρούτου, Σπαρτιάτου, Πουριτανοῦ. Ὁ Θεὸς μ' ἔδωκε καρδίαν ἀρχαίκην. Αἰσθάνομαι τὸ θάρρος ν' ἀπαντήσω ἡρωικῶς, ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὸν ῥαπίζοντα «Πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ», ἀντὶ νὰ προσκαλέσω αὐτὸν ἀνοήτως εἰς μονομαχίαν. Τοὺς μεγαλειοτάτους βασιλεῖς θεωρῶ ὡς μικροτέρους πυγμαίων, ὡς ἔστεμμένα μηδενικά, ὡς θιασάρχας νευροσπάστων».

Τὸ δὲ ὑπερβαῖνον τὰ ὄρια τοῦ πιστευτοῦ εἶναι, ὅτι ὁ τὰ πάντα φοβούμενος οὗτος φιλόσοφος κατ' οὐδένα τρόπον ἔστεργε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἦτο δειλός. Ἀπ' ἐναντίας ἐθεώρει αὐτὸν ἡρωικώτατον, τοῦτο δὲ ἐπεχειρεῖ ν' ἀποδείξῃ διὰ παραδόξου σειρᾶς συλλογισμῶν. Κατὰ τὸ σύστημα αὐτοῦ ὁ

ἄνθρωπος πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς πράγματι ὢν αὐτός ἐπιθυμῆ νὰ ἦναι». Ὁ ἀληθὴς χαρακτήρ του ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὰς πράξεις, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰς τὰς σκέψεις, τὰς ἐφῆσεις, τοὺς πόθους καὶ τὰ ὀνειράτα αὐτοῦ. Τὸ τί πράττει οὐδόλως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βουλήσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς φορᾶς τῶν περιστάσεων καὶ τῆς καταστάσεως τῶν νεύρων, τῶν μυῶνων, τῶν σπλάγγων καὶ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος. «Ὀλόκληρος, λέγει, ὁ στρατός, μὲ ὀνόμασε δεῖλόν, διότι ἱερεὺς ὢν τοῦ συντάγματος ἀντὶ νὰ ἐκτελέσω τὸ καθήκόν μου, φροντίζων περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τῶν θανασίμως πληγωθέντων, ἐτρέπην εἰς φυγὴν κατὰ τοὺς πρώτους πυροβολισμούς. Ἀλλὰ μήπως μετείχην ἢ βούλησίς μου, τὸ καθ' ἑαυτὸ Ἐγὼ μου, τῆς φυγῆς ἐκείνης ἢ μόνον τὰ νεῦρά μου καὶ τοῦ σφυγμοῦ ἢ ἀταξία; Τί πταίω ἐγὼ, ἀχρεῖοι συκοφάνται, ἂν οὔτε μεταφυσικὴν γνωρίζοντες οὔτε ψυχολογίαν κρίνετε τὰ πράγματα οὐχὶ καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐπίφασιν βαναύσως καὶ ἐπιπολαίως; Διὰ νὰ ἐκτιμήσῃτε τὴν ἀνδρείαν μου ἔπρεπε νὰ παρευρεθῆτε εἰς τὰς παραδόσεις μου Αἰσθητικῆς ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος διδασκαλίαν καὶ νὰ ἴδῃτε τοὺς ἀκροατάς μου μεταμορφωμένους ὑπὸ τῆς εὐγλωττίας μου εἰς λέοντας ἀρειμανίους. Ἀλλὰ καὶ πλείστας ἄλλας δύναμαι νὰ παραθέσω τῆς ἀνδρείας μου ἀποδείξεις. Πάσης ἄλλης συναναστροφῆς προτιμῶ τὴν τῶν σπαθοφόρων καὶ τῶν θηριοδαμασῶν καὶ πάσης τροφῆς τὸ αἰμοσταγὲς ψητόν. Ἄν ἴδω ἄνθρωπον πνιγόμενον, σπεύδω ν' ἀπομακρυνθῶ ἐκ φόβου μὴ μ' ἐξωθήσῃ ἢ ἀφοβία μου νὰ ριφθῶ εἰς τὸν ποταμὸν ὅπως τὸν σώσω, ἂν καὶ δὲν ἠξέυρω νὰ κολυμβῶ. Καίτοι ἀμαθέστατοι, γνωρίζετε ἴσως ὅτι τὰ ὀνειράτα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πιστὴ ἀναπαραστάσις τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν βίου, τὰ δὲ ἰδικά μου εἶναι πάντα ἥρωικά. Εἰς ταῦτα συχναίοντες ὁ Καίσαρ, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Ταμερλᾶνος καὶ ὁ συνώνυμός μου Ἀττίλας, πλειστάκις δὲ ὠνειρεύθησαν ὅτι ἐπόρθησα τὴν Ῥώμην, ὅτι ἔρριψα τὸν Πάπαν καὶ τὴν Κογκλάβαν ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ Βατικανοῦ, ὅτι ἐξώστην τὸ μέγα ξίφος τοῦ Καρλομάγνου ἢ ἔθεσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν Τρίκερων πῖλον τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου».

Πρὸς κατανόησιν τῆς σατύρας ταύτης πρέπει τις νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν πνευματικὴν σύγχυσιν, εἰς ἣν εἶχε περιέλθει ἐκ τῆς καταχρήσεως τῆς μεταφυσικῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ἡ Γερμανία. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς ἀκμῆς τῶν υπερβατικῶν θεωρημάτων τοῦ Σχέλλινγκ, τοῦ Φίχτε καὶ τοῦ Ἐγγέλου περὶ οὐδενὸς ἄλλου συνεζήτουν οἱ σοφοὶ καὶ πλειστάκις οἱ ἄσοφοι εἰμὴ μόνον

περὶ τοῦ «Ἐγὼ καὶ μὴ Ἐγὼ», τῆς «Οὐσίας καὶ τοῦ φαινομένου», περὶ τοῦ ἂν ὑπάρχει τῷ ὄντι ἢ εἶναι ἀπλοῦν φάντασμα ὁ περὶ ἡμᾶς κόσμος, περὶ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς παραισθήσεως» καὶ ἄλλων τοιοῦτων γρίφων. Ἡ περὶ τούτους διηλεκτικῆς ἐνασχόλησις εἶχε βυθίσει τοὺς φιλοσοφοῦντας εἰς ψυχικὴν κατάστασιν ὁμοιάζουσαν τὸν ὑπνωτισμὸν. Τὰ ὄρια τὰ χωρίζοντα τὸν πραγματικὸν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ κόσμου ἀπέβαινον δυσδιάκριτα, οὐδ' εἶχεν ἴσως ἄδικον κατὰ τὰς τότε ἐπικρατούσας ἰδέας ὁ ἥρωας τοῦ Ρίχτερ ἰσχυρίζομενος ὅτι «εἶναι τις πράγματι ὅ,τι θέλει νὰ ἦναι», ἥρωας ὁ δεῖλός καὶ ἀτρόμητος ὁ καὶ πρὸ τῆς σκιάς αὐτοῦ τρέμων. Ἡ λεγομένη Σχολαστικὴ φιλοσοφία εἶχεν ἐπινοήσει παντοίας διακρίσεις, διαιρέσεις, ὑποδιαιρέσεις, σοφίσματα καὶ λογικωτάτους παραλογισμούς. Οὐδ' ἔβλεπον ὀνειράτα μόνον οἱ καθηγηταὶ μεταφυσικῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀσχολούμενοι περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, οἵτινες ἄδικον θὰ ἦτο νὰ λησμονηθῶσιν. «Τὴν ἐπομένην νύκτα, ἐξακολουθεῖ ὁ Σμέλε, ἤμην κάπως ἠσυχώτερος καὶ ἠτοιμαζόμεν νὰ κοιμηθῶ, ὅτε ἔτυχε ν' ἀνοίξω εἰς τὴν 206 σελίδα τὸν ἕνατον τόμον τῶν συγγραμμάτων τοῦ καθηγητοῦ Λιχτεμπεργ καὶ ν' ἀναγνώσω τὰ ἐξῆς: Πιθανώτατον εἶναι ν' ἀνακαλύψωσι προσεχῶς οἱ χημικοὶ οὐσίαν τινὰ ἰκανὴν ν' ἀποσυνθέσῃ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, εἰδὸς τι ζύμης, ἣτις θὰ μετέβαλλεν ἐν ἀκαρεῖ εἰς ρευστὰ τὰ ἀέρια τῆς ἀτμοσφαιρας, καὶ τότε ἡ γῆ θέλει ἀφεύκτως κατακλυσθῆ. Ἀλλοίμονον, ἀνέκραξα, τοῦτο εἶναι ἀκρὶβέστατον ἀφοῦ περιβάλλει ἡμᾶς στρώμα ἀτμοσφαιρικῶ ἀέρος ὀκτῶ μυριάδων ποδῶν πάχους, ἀρκεῖ νὰ εἰσαγάγῃ ἄθλιός τις χημικὸς τὴν ρευστοποιὸν οὐσίαν, ὅπως ἐξολοθρεύσῃ πάντα τὰ ἔμψυχα, πλὴν ἴσως τῶν ἰχθύων. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποσυνθέσεως ταύτης θὰ εἶναι ὡς σπινθήρος πίπτοντος ἐπὶ ἀπεράντων πυριτιδαποθήκης. Τότε θὰ ἐπέλθῃ ὁ μέγας κατακλυσμὸς, ἡ τελικὴ τοῦ ἐπιγείου δράματος καταστροφή. Ἡ γῆ θέλει μεταβληθῆ εἰς εὐρὺ πνικτήριον καὶ ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ὡς ἀποχωροῦσι μετὰ τὸ τέλος τοῦ δράματος οἱ κωμῶδοι! Κατὰ τὴν

¹ Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν ἐν ἔτει 1870 ὁ ἐκ τῶν σημερινῶν φιλοσόφων κρυψόμενος ὅτι στηρίζεται ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τὰ πορίσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὁ πολὺς Χάρτμαν, ἐξέφρασε τὴν αὐτὴν ἰδέαν, οὐχὶ ὁμοῦ μετὰ φόβου, ἀλλ' ὡς εὐχὴν καὶ ἐλπίδα, ὅτι δηλ. πιθανὸν εἶναι ἀφοῦ ἐκλείψῃ ὀριστικῶς ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πᾶσα ἐν τῷ μέλλοντι ἐλπὶς εὐδαιμονίας, θέλουσιν ἐφεῦρει οἱ χημικοὶ ἐκρηκτικὴν τινὰ κόνιν κεραυνοβόλον, δι' ἧς θ' ἀποβῆ δυνατὴ ἢ ἀκαριαία ἐκμηδένισις τοῦ τρισαθλοῦ τούτου κόσμου.

ὀρισθῆσαν ὥραν ἐπέβησαν πάλιν τῆς ἀμάξης μετὰ τῶν συνοδοιπόρων μου, ἀλλ' εἶχον παύσει νὰ ἀνησυχῶ διὰ τοὺς κινδύνους τῆς ὁδοιπορίας, οἵτινες ὅσον καὶ ἂν ἦσαν μεγάλοι, μ' ἐφαίνοντο μηδαμνοὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐκ τῆς μοχθηρίας τῶν χημικῶν ἐνδεχομένην πανωλεθρίαν. Πῶς εἶναι τῷ ὄντι δυνατόν νὰ προσέξῃ εἰς τὸν βόμβον τῶν σφηκῶν ὁ ἀκούων τὸν βρυχηθμὸν τοῦ λέοντος ἢ τὴν βροντὴν τῶν τηλεβόλων;»

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ βασανίζοντες τὸν δυστυχεῖ στρατιωτικὸν ἱερέα παντοῖοι φόβοι, οὐδ' εἶχεν ἴσως καθ' ὅλα ἄδικον. Πλὴν τῆς γελοιογραφῆσεως τῶν τότε λογικωτῶν ἐνυπάρχει ἐν τῇ ἀνωτέρω σατύρῃ καὶ βαθυτέρα τις λυπηρὰ ἀλήθεια, ὅτι ἐφ' ὅσον αὐξάνουσιν αἱ γνώσεις ἡμῶν συναυξάνεται μετ' αὐτῶν καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἐπισηλοῦς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς ἀνικανότητος νὰ προφυλαχθῶμεν κατὰ τῶν πανταχόθεν ἀπειλούντων τὸ ἕλεεινὸν ἡμῶν σαρκίον κινδύνων. Εἰς τοὺς ἀνέκαθεν ὑπάρχοντας προστίθενται καθ' ἐκάστην νέαι ἀφορμαὶ ἀνησυχίας. Ἀρκούμεθα ὡς ἐλάχιστον παράδειγμα νὰ ἐνθυμίσωμεν πόσον κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐπλουτίσθη ὁ κατάλογος τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ὁποίους ἐν τοῖς σπλάγγνοις ἡμῶν φιλοξενούμεν. Εἰς τὰς ἔμμινας, τοὺς ἐγνοκόκκους, τοὺς κυστικέρκους, τὰς ταινίας, τὰς ἀσκαρίδας καὶ τὰς ὑδατίδας προσετέθησαν τὰ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ταράττοντα τὸν ὕπνον ἡμῶν φοβερὰ τάγματα τῶν βακτηριδίων καὶ μικροβίων. Οὐδὲ δυνάμεθα ὅσον ἄλλοτε ἐπὶ τῇ ὑπεροχῇ τῆς διανοίας νὰ μεγαλοφρονώμεν, ἀφοῦ καθ' ἐκάστην καταφανέστερον ἀποδεικνύεται ἡ ἐξάρτησις αὐτῆς ἐκ τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ ὅτι ἀρκεῖ ὁ ἐλάχιστος αὐτοῦ ἐκτροχιασμός, ὅπως σβύσῃ τὴν δῆθεν ἀφθιτον ταύτην λαμπάδα καὶ μεταβάλῃ εἰς βλάκα τὸν Ἀριστοτέλη. Ἀλλὰ τῶν τοιοῦτων ἐν παρόδῳ μόνον ἀπτεται ὁ Ρίχτερ, διότι δὲν ἀρέσκειται ὡς οἱ ἄλλοι σατυρικοὶ ἐμπαίζων τὰ ἀνθρώπινα δυστυχήματα, ἀλλὰ μόνον τὰ γελοῖα, τοιαῦτα δὲ ἦσαν βεβαίως τὰ τότε κατέχοντα τὸ πνεῦμα τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ φιλοσοφικά, ἐπιστημονικά, πολιτικά, κοινωνικά, φιλάνθρωπικά, παντευτονικά καὶ ἄλλα μαρῶσσα ὀνειροπολήματα. Τὴν μωροσοφίαν διεκωμῶδησαν πολλάκις πάσης ἄλλης χώρας καὶ ἐποχῆς οἱ σατυρικοί, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Λουκιανός, ὁ Πέρσιος, ὁ Ραβελαί, ὁ Σουίφτ καὶ ὁ Βολταίρος. Ἀλλὰ πόση μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Γερμανοῦ σατυρικοῦ ἢ ἐν τῷ σκώμματι διαφορά! Ὁ ἀναγνώσκων αὐτοὺς ἀγεται νὰ θεωρήσῃ τὸν κόσμον οὐ

μόνον ὡς φρενοκομείον, ἀλλὰ καὶ θηριοτροφείον, ἐνῶ παρὰ τῷ Ρίχτερ οὐδ' ἴγνος ὑπάρχει μισανθρωπίας. Τὸν ἄνθρωπον θεωρεῖ ὡς καταγέλαστον, ἀλλὰ συγγρόνως καὶ ὡς ἀξίον ἀγάπης καὶ ἐλέους. Οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτὸν ἄλλος κατώρθωσε νὰ συνδυάσῃ τὴν δριμύτητα τῆς σατύρας μετ' ἀγαθώτερας καρδίας ἢ τοσαύτης πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος συμπαιθείας. Ἐν τῷ συνδυασμῷ πρὸ πάντων τούτων ἐγκτεται ἡ πρωτοτυπία, ἐξ ἧς ἐθεωρήθη ἀξίος τοῦ ἐπιθέτου Μοναδικοῦ. Εἰς ταύτην πιθανῶς ὀφείλει καὶ τὴν δημοτικότητα αὐτοῦ παρὰ τῷ γυναικείῳ κόσμῳ. Ὅσον καὶ ἂν ἦτο δυσανάγνωστος, πολλοὶ ἐν τούτοις Γερμανίδες κατώρθωσαν ν' ἀναγνώσωσιν αὐτὸν καὶ τοσοῦτον τὸν ἠγάπησαν, ὥστε ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ αἰτήσεων ν' ἀποστείλῃ αὐταῖς τρίχας τινὰς τῆς κεφαλῆς. Αἱ αἰτήσεις ἦσαν τῶν πολλῶν, ὥστε αὐτὴ δὲν ἐβράδυνε ν' ἀποφιλωθῆ. «Τὸ κρανίον μου ἐχρεώκόπησεν», ἀπεκρίνετο τότε εἰς τὰς ἐπαίτιδας δεσποίνας. Ἀλλ' ἔχω ἄσπρον σκύλον μαλλιαρὸν ὡς λέοντα. Δέχθητε ὡς ἐνθύμημα τρίχας τινὰς τῆς χαιτίης του».

Ὁ Ρίχτερ διετήρησε τὸ ἐπώνυμον Μοναδικοῦ, ἀλλὰ παρ' ὀλιγίστων σήμερον ἀναγινώσκεται, οἱ δὲ λοιποὶ μόνον ἐξ ἀκοῆς γνωρίζουσιν ὅτι ἦτο ἐξοχος συγγραφεὺς. Πῶς τοῦτο συνέβη ἐξηγήσαμεν ἤδη ἀνωτέρω, ὡς καὶ τοὺς λόγους, οἵτινες ἠνάγκαζον αὐτὸν νὰ γράφῃ τόσο ταχέως καὶ ἀμελῶς. Τὸ ὕψος τοῦ ὁμοιάζει τὴν κόμην του τὴν πάντοτε ἀκτένιστον, τὴν ἀτημέλητον ἐνδυμασίαν καὶ τὰς πλειστάκις ἐλλειπῆς κομδίων περισκελίδας. Αἱ φράσεις αὐτοῦ εἶναι ὅτε μὲν ἀσύρραπτοι, ὅτε δὲ συμπλέκονται πρὸς ἀλλήλας ὡς κλάδοι παρθένου δάσους καὶ πληροῦσιν ἐκάστη ὀλόκληρον σελίδα, οἱ ὑπαινιγμοὶ εἰς ἀγνώστους συγγραφεῖς καὶ ἐπιστήμονας εἶναι πολλάκις ἀκατάληπτοι καὶ ἀλλόκοτοι μᾶλλον ἢ πρωτότυποι αἱ παρομοιώσεις. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀτοπήματα τῆς πολυγραφίας, τὰ τοσοῦτο μᾶλλον πικραίνοντα τὸν ἀναγνώστην ὅσον ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ ἔργον. Ὑπάρχουσι μὲν βεβαίως ἐξαιρέσεις τινές, ἀλλ' ὡς γενικὸς κανὼν δύναται νὰ τεθῆ, ὅτι ἐκεῖνα μόνον τὰ ἔργα ἀναγινώσκονται ἀκόπως καὶ ἠδέως καὶ μόνον διαρκοῦσιν ὅσα ἐγράφησαν ἐπιπόνως καὶ βραδέως. Εἰς τοῦτο ἐθεωρήσαμεν πρέπον νὰ ἐπιμείνωμεν, διότι ἀπὸ τίνος χρόνου τείνουσι νὰ πολυπλασιασθῶσι παρ' ἡμῖν οἱ ἐφάμιλλοι τοῦ Ρίχτερ κατὰ τὴν πολυγραφίαν, ἀλλὰ κατὰ ταύτην μόνον.

Ο ΧΑΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΙΑ

Μία μέρα ο Χάρος βρόθηκε βαδνὰ στή Σιβηρία, Σὰν ἀπ' ἀστέρια δλόγγυμος μείνη ὁ γαλάσιος θόλος,
 Κ' εἶπε: Τί τόπος νᾶναι αὐτός; Σὰ χλόη δὲν ἔβγη πονθενά,
 Οὐδὲ χορτάρι οὐδὲ θνητός. Δικός μου τότε ἀληθινά
 "Ὅλα λευκά καὶ κρύα. Θέ νᾶναι ὁ κόσμος ὅλος.

"Ὡς πάρω λίγη ἀνάουση. Τὸ ποθητό μου χιόνι, Δικός μου, ναί! - Τὸ λόγο του νὰ σῶση δὲν προφταίνει,
 Στὴν ἔρημη τούτη κατοικιά, Ποῦ σκάει τὸ κρούσταλλο μὲ μιᾶς,
 Μία κλίση μᾶστρωσε γλοκειά. Καί, σιόλισμα τῆς ἐρημιάς,
 Μὲ κάτασπρο σεντόνι. Ἐνα λουλοῦδι βγαίνει.

Ὡς πότε τὴν ἀστέρειτη ζωὴ νὰ πολεμᾶω, Μὲς ἀπὸ τ' ὕψωρα φύλλα του στὸ βορεινὸν ἄερα,
 Κ' ἐκεῖ ποῦ πρόσκαιρα νικῶ, Χύνει ἀπριλιάτικην δομή
 "Ἀσβυστο γέλιο μαγικὸ Τὸ βλέπει ὁ Χάρος καὶ μ' ὀρμή
 Στὸν κόσμο νὰ θεωρᾶω; Πεταίει σμιασμένοι πέρα.

— "Ἀχ! μία φορά, πάει σκούζοντας ὄθε μὲ βία διαβαίνει,
 Ἐάφνου, ὡς τοῦ πάγου τὸν ἀνθό,
 Μὲς ἀπὸ ἀφώτιστο βυθό
 Θὰ βροῦν κ' οἱ πεθαμένοι.

Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ

Ἦμην πτωχὸν βοσκόπουλον εἰς τὰ ὄρη. Δεκα-
 οκτῶ ἐτῶν, καὶ δὲν εἰξεύρω ἀκόμη ἄλλα.
 Χωρὶς νὰ τὸ εἰξεύρω, ἦμην εὐτυχής. Τὴν τελευ-
 ταίαν φορὰν ὅπου ἐγεύθη τὴν εὐτυλίαν ἦτον τὸ
 θέρος ἐκεῖνο τοῦ ἔτους 187... Ἦμην ὠραίος
 ἔφηθος, κ' ἔβλεπα τὸ πρωίμως στρυφνόν, ἡλιο-
 καῖς πρόσωπόν μου νὰ γυαλιζέται εἰς τὰ βυάκια
 καὶ τὰς βρύσεις, κ' ἐγύμναζα τὸ εὐλύγιστον, ὑψη-
 λὸν ἀνάστημά μου ἀνὰ τοὺς βράχους καὶ τὰ
 βουνά.

Τὸν χειμῶνα ποῦ ἤρχισ' εὐθὺς κατόπιν μ' ἐπῆρε
 πλησίον τοῦ ὁ γηραιὸς πάτερ - Σισώης, ἢ Σισώ-
 νης, καθὼς τὸν ὀνόμαζον οἱ χωρικοὶ μας, καὶ
 μ' ἔμαθε γράμματα. Ἦτον πρῶην διδάσκαλος,
 καὶ μέχρι τέλους τὸν προσηγόρευον ὄλοι εἰς τὴν
 κλητικὴν «δάσκαλε». Εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἐπα-
 ναστάσεως ἦτον μοναχὸς καὶ διάκονος. Εἶτα
 ἠγάπησε μίαν Τουρκοπούλαν, καθὼς ἔλεγαν, τὴν
 ἔκλεψεν, ἀπὸ ἑνα χαρέμι τῆς Σμύρνης, τὴν ἐβά-
 πτισε καὶ τὴν ἐνυμφεύθη.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμά-
 των, ἐπὶ Καποδίστρια κυβερνήτου, ἐδίδασκεν εἰς
 διάφορα σχολεῖα ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἶχεν οὐ
 μικρὰν φήμην, ὑπὸ τὸ ὄνομα «ὁ Σωτηράκης ὁ
 δάσκαλος». Ἀργότερα ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν οἰκο-
 γενεῖάν του, ἐνεθυμήθη τὴν παλαιὰν ὑποχρέωσιν
 του, ἐφόρεσε καὶ πάλιν τὰ βᾶσα, ὡς ἀπλὸς
 μοναχὸς τὴν φορὰν αὐτήν, κωλυόμενος νὰ ἱερα-
 τεύῃ, κ' ἐγκατεβίωσεν ἐν μετανόᾳ, εἰς τὸ Κοι-
 νόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἐκεῖ ἔκλαυσε τὸ
 ἁμάρτημά του, τὸ ἔχον γενναίαν ἀγαθοεργίαν
 ὡς ἐξόχως ἐλαφρυντικὴν περίστασιν, καὶ λέγουν
 ὅτι ἐσώθη.

Ἀφοῦ ἔμαθα τὰ πρῶτα γράμματα πλησίον
 τοῦ γηραιοῦ Σισώη, ἐστάλην ὡς ὑπότροφος τῆς
 Μονῆς εἰς τινα κατ' ἐπαρχίαν ἱερατικὴν σχολήν,
 ὅπου κατετάχθην ἀμέσως εἰς τὴν ἀνωτέραν τά-
 ξιν, εἶτα εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ῥιζάρειον. Τέλος,
 ἀρχίσας τὰς σπουδὰς μου σχεδὸν εἰκοσαέτης,
 ἐξῆλθα τριακοντούτης ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον
 ἐξῆλθα δικηγόρος μὲ δίπλωμα προλύτου...

Μεγάλην προκοπὴν, ἐννοεῖται, δὲν ἔκαμα.
 Σήμερον ἐξακολουθῶ νὰ ἐργάζωμαι ὡς βοηθὸς
 ἀκόμη εἰς τὸ γραφεῖον ἐπιφανοῦς τινος δικη-
 γόρου καὶ πολιτευτοῦ ἐν Ἀθήναις, τὸν ὅποιον
 μισῶ, ἀγνοῶ ἐκ ποίας σκοτεινῆς ἀφορμῆς, ἀλλὰ
 πιθανῶς ἐπειδὴ τὸν ἔχω ὡς προστάτην καὶ εὐερ-
 γέτην. Καὶ εἶμαι περιωρισμένος καὶ ἀνεπιτή-
 δειος, οὐδὲ δύναμαι νὰ ὠφελθῶ ἀπὸ τὴν θέσιν

τὴν ὅποιαν κατέχω πλησίον τοῦ δικηγόρου μου,
 θέσιν οἰονεὶ αὐλικῆν.

Καθὼς ὁ σκύλος, ὁ δεμένος μὲ πολὺ κοντὸν
 σχοινίον εἰς τὴν αἶλῃν τοῦ αὐθέντου του, δὲν
 εἴμπορεῖ νὰ γαυγύσῃ οὔτε νὰ δαγκάσῃ ἔξω ἀπὸ
 τὴν ἀκτίνα καὶ τὸ τόξον τὰ ὅποια διαγράφει τὸ
 κοντὸν σχοινίον, παρομοίως κ' ἐγὼ δὲν δύναμαι
 οὔτε νὰ εἶπω, οὔτε νὰ πράξω τίποτε περισσότερον
 παρ' ὅσον μοῦ ἐπιτρέπει ἡ στενὴ δικαιοδοσία,
 τὴν ὅποιαν ἔχω εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ προϊσταμέ-
 νου μου.

Ἡ τελευταία χρονιά ποῦ ἦμην ἀκόμη φυσι-
 κὸς ἄνθρωπος ἦτον τὸ θέρος ἐκεῖνο τοῦ ἔτους
 187... Ἦμην ὠραίος ἔφηθος, καστανομάλλος
 βοσκός, κ' ἔβουκα τὰς αἰγὰς τῆς Μονῆς τοῦ Εὐαγ-
 γελισμοῦ εἰς τὰ ὄρη τὰ παραθαλάσσια, τάνερ-
 χόμενα ἀποτόμως διὰ κρημνώδους ἀκτῆς, ὑπερ-
 θεν τοῦ Κράτους τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ πελάγους.
 Ὅλον τὸ κατὰμερον ἐκεῖνο, τὸ καλούμενον Ἐάρ-
 μενο, ἀπὸ τὰ πλοῖα τὰ ὅποια κατέπλεον ἔξαρμενα
 ἢ ξυλάρμενα, ἐξωθούμενα ἀπὸ τὰς τρικυμιάς,
 ἦτον ἰδικόν μου.

Ἡ πετρώδης, ἀπότομος ἀκτὴ μου, ἢ Πλα-
 τᾶνα, ὁ Μέγας Γιαλός, τὸ Κλήμα, ἔβλεπε πρὸς
 τὸν Καικίαν, καὶ ἦτον ἀναπεπταμένη πρὸς τὸν
 Βορρᾶν. Ἐφαινόμενη κ' ἐγὼ ὡς νὰ εἶχα μεγά-
 λην συγγένειαν μὲ τοὺς δύο τούτους ἀνέμους,
 οἱ ὅποιοι ἀνέμιζαν τὰ μαλλιά μου, καὶ τὰ
 ἔκαμαν νὰ εἶνε σγουρά ἔπως οἱ θάμνοι κ' αἱ
 ἀγριελαῖαι, τὰς ὅποιαις ἐκύρτωναν μὲ τὸ ἀκού-
 ραστον φύσημά των, μὲ τὸ αἰώνιον τῆς πνοῆς
 των φραγγέλιον.

"Ὅλα ἐκεῖνα ἦσαν ἰδικά μου. Οἱ λόγγοι, αἱ
 φάραγγες, αἱ κοιλάδες, ὄλος ὁ αἰγιαλός, καὶ τὰ
 βουνά. Τὸ χωράφι ἦτον τοῦ γεωργοῦ μόνον εἰς
 τὰς ἡμέρας ποῦ ἤρχετο νὰ ὀργώσῃ ἢ νὰ σπεῖρη,
 κ' ἔκαμνε τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, κ' ἔλε-
 γεν' «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ
 καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, σπέρνω αὐτὸ τὸ
 χωράφι, γὰρ νὰ φᾶνε ὄλ' οἱ ξένοι κ' οἱ διαβάτες,
 καὶ τὰ πατεινὰ τοῦρανοῦ, καὶ νὰ πάρω κ' ἐγὼ
 τὸν κόπο μου!»

Ἐγὼ, χωρὶς ποτὲ νὰ ὀργώσω ἢ νὰ σπεῖρω,
 τὸ ἐθέριζα ἐν μέρει. Ἐμιμούμην τοὺς πεινασμέ-
 νους μαθητὰς τοῦ Σωτῆρος, κ' ἔβαλλα εἰς ἐφαρ-
 μογὴν τὰς διατάξεις τοῦ Δευτερονομίου χωρὶς νὰ
 τὰς γνωρίζω.

Τῆς πτωχῆς χήρας ἦτον ἡ ἄμπελος μόνον

εις τὰς ὥρας ποῦ ἤρχετο ἡ ἰδία διὰ νὰ θειάφιση, ν' ἀργολογήσῃ, νὰ γεμίσῃ ἕνα καλάθι σταφύλια, ἢ νὰ τρυγήσῃ, ἂν ἔμεινε τίποτε διὰ τρυγήμα. Ὁλον τὸν ἄλλον καιρὸν ἦτον κτῆμα ἰδικόν μου.

Μόνους ἀντιζήλους εἰς τὴν νομὴν καὶ τὴν κάρπωσιν ταύτην εἶχα τοὺς μισθωτοὺς τῆς δημαρχίας, τοὺς ἀγροφύλακας, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἐφύλαγαν τὰ περιβόλια τοῦ κόσμου, ἐνοοῦσαν νὰ ἐκλέγουν αὐτοὶ τὰς καλλιτέρας ὁπώρας. Αὐτοὶ πράγματι δὲν μου ἤθελαν τὸ καλὸν μου. Ἦσαν τρομεροὶ ἀνταγωνισταὶ δι' ἐμέ.

Τὸ κυρίως κατάμερόν μου ἦτον ὑψηλότερα, ἔξω τῆς ἀκτίνας τῶν ἐλαιῶνων καὶ ἀμπέλων, ἐγὼ δὲμὼς συχνὰ ἐπατοῦσα τὰ σύνορα. Ἐκεῖ παραπάνω, ἀνάμεσα εἰς δύο φάραγγας καὶ τρεῖς κορυφάς, πλήρεις ἀγρίων θάμνων, χόρτου καὶ χυμοκλάδων, ἔβασκα τὰ γίδια τοῦ Μοναστηρίου. Ἦμην «παραγυῖος», ἀντι μισθοῦ πέντε δραχμῶν τὸν μῆνα, τὰς ὁποίας ἀκολούθως μοῦ ἠῤῥῆσαν εἰς ἕξ. Σιμὰ εἰς τὸν μισθὸν τοῦτον, τὸ Μοναστήρι μοῦ ἔδιδε καὶ φασκίαις διὰ τσαρούχια, καὶ ἄφθονα μαῦρα ψωμιά ἢ πίττες, καθὼς τὰ ὠνόμαζαν οἱ καλόγηροι.

Μόνον διαρκῆ γείτονα, ὅταν κατηρχόμην κάτω, εἰς τὴν ἄκρην τῆς περιοχῆς μου, εἶχα τὸν κύρ Μόσχον, ἕνα μικρὸν ἄρχοντα λιαν ἰδιότροπον. Ὁ κύρ Μόσχος ἐκατοῖκει εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς ἕνα ὠραῖον μικρὸν πύργον μαζὺ μὲ τὴν ἀνεψιάν του τὴν Μοσχούλα, τὴν ὁποίαν εἶχεν υἱοθετήσει, ἐπειδὴ ἦτον χηρευμένος καὶ ἄτεκνος. Τὴν εἶχε προσλάβει πλησίον του, μονογενῆ, ὄρφανὴν ἐκ κοιτίας μητρός, καὶ τὴν ἠγάπα ὡς νὰ ἦτο θυγάτηρ του.

Ὁ κύρ Μόσχος εἶχεν ἀποκτήσει περιουσίαν εἰς ἐπιχειρήσεις καὶ ταξίδια. Ἐχων ἐκτεταμένον κτῆμα εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἔπεισε μερικοὺς πτωχοὺς γείτονας νὰ τοῦ πωλήσουν τοὺς ἀγρούς των, ἠγόρασεν οὕτως ὀκτὼ ἢ δέκα συνεχόμενα χωράφια, τὰ περιετείχισεν ὅλα ὁμοῦ, καὶ ἀπέτελεσεν ἕν μέγα διὰ τὸν τόπον μας κτῆμα, μὲ πολλῶν ἑκατοντάδων στρεμμάτων ἔκτασιν. Ὁ περιβόλος διὰ νὰ κτισθῇ ἐστοίχισε πολλά, ἴσως περισσότερα ἢ ὅσα ἤξιζε τὸ κτῆμα· ἀλλὰ δὲν τὸν ἔμελλε δι' αὐτὰ τὸν κύρ Μόσχον θέλοντα νὰ ἔχῃ χωριστὸν οἶονε βασιλεῖον δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὴν ἀνεψιάν του.

Ἐκτισεν εἰς τὴν ἄκρην πυργοειδῆ ὑψηλὸν οἰκίσκον, μὲ δύο πατώματα, ἐκαθάρισε καὶ περιεμάζευσε τοὺς ἐσκορπισμένους κρουνοὺς τοῦ νεροῦ, ἠνοιξε καὶ πηγὰδι πρὸς κατασκευὴν μαγγάνου διὰ τὸ πότισμα. Διήρσε τὸ κτῆμα εἰς τέσσαρα

μέρη· εἰς ἀμπελον, ἐλαιῶνα, ἀγροκήπιον μὲ πλῆθος ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κήπους μὲ αἰμασιὰς ἢ μπιστάνια.

Ἐγκατεστάθη ἐκεῖ, κ' ἔζη διαρκῶς εἰς τὴν ἐξοχὴν, σπανίως κατερχόμενος εἰς τὴν πολίχνην. Τὸ κτῆμα ἦτον παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, κ' ἐνῶ ὁ ἐπάνω τοίχος ἔφθανεν ὡς τὴν κορυφὴν τοῦ μικροῦ βουνοῦ, ὁ κάτω τοίχος, μὲ σφοδρὸν βορρᾶν πνέοντα, σχεδὸν ἐβρέχετο ἀπὸ τὸ κύμα.

*

Ὁ κύρ Μόσχος εἶγεν ὡς συντροφίαν τὸ τσιμποῦκί του, τὸ κομβολόγι του, τὸ σκαλιστήρι του καὶ τὴν ἀνεψιάν του τὴν Μοσχούλα. Ἡ παιδίσκη θὰ ἦτον ὡς δύο ἔτη νεωτέρα ἐμοῦ. Μικρὴ ἐπήδα ἀπὸ βράχον εἰς βράχον, ἔτρεχεν ἀπὸ κολπίσκον εἰς κολπίσκον, κάτω εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἔβγαζε κοχύλια, κ' ἐκυνηγοῦσε τὰ καθούρια. Ἦτον θερμόαιμος καὶ ἀνήσυχος ὡς πτηνὸν τοῦ αἰγιαλοῦ. Ἦτον ὠραία μελαχροινῆ, κ' ἐνθούμιζε τὴν νύμφην τοῦ Ἄσματος τὴν ἠλιοκαυμένην, τὴν ὁποίαν οἱ υἱοὶ τῆς μητρός της εἶχαν βάλει νὰ φυλάῃ τὰμπέλια· «Ἰδοὺ εἶ καλὴ, ἢ πλησίον μου, ἰδοὺ εἶ καλὴ· ὄφθαλμοὶ σου περιστερὰ...» Ὁ λαϊμὸς της, καθὼς ἐφεγγε καὶ ὑπέφωσκεν ὑπὸ τὴν τραχηλιάν της, ἦτον ἀπειρῶς λευκότερος ἀπὸ τὸν χρῶτα τοῦ προσώπου της.

Ἦτον ὠγρὰ, ροδίνη, χρυσαυγίζουσα καὶ μοῦ ἐφαίνετο νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὴν μικρὴν στέφαν ἀἶγα, τὴν μικρόσωμον καὶ λεπτόφυη, μὲ κατάστιλπνον τρίχωμα, τὴν ὁποίαν ἐγὼ εἶχα ὀνομάσει Μοσχούλα. Τὸ παράθυρον τοῦ πύργου τὸ δυτικὸν ἠνοιγετο πρὸς τὸν λόγγον, ὁ ὁποῖος ἤρχιζε νὰ βαθύνεται πέραν τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ὅπου ἦσαν χαμοκλάδα, εὐώδεις θάμνοι, καὶ ἀργιλώδης γῆ τραχεῖα. Ἐκεῖ ἤρχιζεν ἡ περιοχὴ μου. Ἐως ἐκεῖ κατηρχόμην συχνὰ, κ' ἔβασκα τὰς αἶγας τῶν καλογήρων, τῶν πνευματικῶν πατέρων μου.

Μίαν ἡμέραν, δὲν εἰξεύρω πῶς, ἐνῶ ἐμέτρουν καθὼς ἐσυνήθιζα τὰς αἶγας μου (ἦσαν ὄλαι πενηνταεξ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον· ἄλλοτε ἀνεβοκατέβαιναν ὁ ἀριθμὸς των μεταξύ ἐξήντα καὶ σαρανταπέντε), ἡ Μοσχούλα, ἡ εὐνοουμένη μου κατσίκια, εἶχε μείνει ὀπίσω, καὶ δὲν εὐρέθη εἰς τὸ μέτρημα. Τὰς εὕρισκα ὅλας 55. Ἐὰν ἔλειπεν ἄλλη κατσίκια, δὲν θὰ παρετήρουν ἀμέσως τὴν ταυτότητα, ἀλλὰ μόνον τὴν μονάδα ποῦ ἔλειπεν· ἀλλ' ἡ ἀπουσία τῆς Μοσχούλας ἦτον ἐπαισθητή. Ἐτρόμαξα. Τάχα ὁ ἀετὸς μοῦ τὴν ἐπήρε;

Εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ κάπως χαμηλότερα,

οἱ ἀετοὶ δὲν κατεδέγοντο νὰ μᾶς ἐπισκέπτονται συχνὰ. Τὸ μέγα ὀρηκτήριόν των ἦτον ὑψηλὰ πρὸς δυσμάς, εἰς τὸ καταλευκὸν πετρώδες βουνόν, τὸ καλούμενον Ἀετοφωλιά φερωνύμως. Ἀλλὰ δὲν μου ἐφαίνετο ὅλας παράδοξον ἢ ἀνήκουστον πρᾶγμα, ὁ ἀετὸς νὰ κατῆλθεν ἐκτάκτως, τρωθεὶς ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς Μοσχούλας, τῆς μικρᾶς κατσίκας μου.

Ἐφώναξα ὡς τρελλός·

— Μοσχούλα! . . . ποῦ εἶν' ἡ Μοσχούλα;

Οὔτε εἶχα παρατηρήσει τὴν παρουσίαν τῆς Μοσχούλας, τῆς ἀνεψιάς τοῦ κύρ Μόσχου, ἐκεῖ σιμὰ. Αὐτὴ ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνοικτὸν τὸ παράθυρον. Ὁ τοίχος τοῦ περιβόλου τοῦ κτήματος, καὶ ἡ οἰκία ἡ ἀκκουμβῶσα ἐπάνω εἰς αὐτόν, ἀπέχον περὶ τὰ πεντακόσια βήματα ἀπὸ τὴν θέσιν ὅπου εὕρισκόμην ἐγὼ μὲ τὰς αἶγας μου. Καθὼς ἤκουσε τὰς φωνάς μου, ἡ παιδίσκη ἀνωρθώθη, προέκυψεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἔκραξε·

— Τί ἔχεις καὶ φωνάζεις;

Ἐγὼ δὲν ἤξευρα τί νὰ εἶπω· ἐν τοσοῦτῳ ἀπήντησα·

— Φωνάζω ἐγὼ τὴν κατσίκια μου, τὴ Μοσχούλα! . . . Μὲ σένα δὲν ἔχω νὰ κάμω.

Καθὼς ἤκουσε τὴν φωνὴν μου, ἔκλεισε τὸ παράθυρον κ' ἔγεινεν ἄφαντη.

Μίαν ἄλλην ἡμέραν μὲ εἶδε πάλιν ἀπὸ τὸ παράθυρόν της εἰς ἐκείνην τὴν ἰδίαν θέσιν. Ἦμην πλαγιασμένος εἰς ἕνα ἴσκιον, ἄφωνα τὰς αἶγας μου νὰ βόσκουν, κ' ἐσφύριζα ἕνα ἦγον, ἐν ἄσμα τοῦ βουνοῦ αἰπολικόν.

Δὲν εἰξεύρω πῶς τῆς ἦλθε νὰ μοῦ φωνάξῃ.

— Ἔτσι ὅλο τραγουδεῖς! . . . Δέ σ' ἄκουσα ποτέ μου νὰ παίζῃς τὸ σουραῦλι! . . . βοσκὸς καὶ νὰ μὴν ἔχῃ σουραῦλι, σὰν παράξενον μοῦ φαίνεται! . . .

Εἶχα ἐγὼ σουραῦλι (ἦτοι φλογέραν), ἀλλὰ δὲν εἶχα ἀρκετὸν θράσος ὥστε νὰ παίζω ἐν γνώσει ὅτι θὰ μὲ ἤκουεν αὐτὴ. . . Τὴν φορὰν ταύτην ἐφιλοτιμήθην νὰ παίζω πρὸς χάριν της, ἀλλὰ δὲν εἰξεύρω πῶς τῆς ἐφάνη ἡ τέχνη μου ἢ αὐλητικὴ. Μόνον εἰξεύρω ὅτι μοῦ ἔστειλε δι' ἀμοιβὴν ὀλίγα ξηρὰ σῦκα, κ' ἕνα τάσι γεμάτο πετμεζί.

*

Μίαν ἑσπέραν, καθὼς εἶχα κατεβάσει τὰ γίδια μου κάτω εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἀνάμεσα εἰς τοὺς βράχους, ὅπου ἐσηματίζε χιλίους γλαφυροὺς κολπίσκους καὶ ἀγκαλιτσεὺς τὸ κύμα, ὅπου ἀλλοῦ ἐκυρτώνοντο οἱ βράχοι εἰς προβλήτας καὶ ἀλλοῦ ἐκοιλαιόνοντο εἰς σπήλαια· καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς τόσους ἐλιγμούς καὶ δαιδάλους τοῦ νεροῦ, τὸ

ὁποῖον εἰσεγώρει μορμυρίζον, χορεύον μὲ ἀτάκτους φλοίσβους καὶ ἀφροὺς, ὁμοιον μὲ τὸ βρέφος τὸ φελλίζον, ποῦ ἀναπηδᾷ εἰς τὸ λίκνόν του καὶ λαχταρεῖ νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ χορεύσῃ εἰς τὴν χεῖρα τῆς μητρός ποῦ τὸ ἔφασκε — καθὼς εἶχα κατεβάσει, λέγω, τὰ γίδια μου διὰ ν' «ἀρμυρίσουν» εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως συχνὰ ἐσυνήθιζα, εἶδα τὴν ἀκρογιαλιάν ποῦ ἦτον μεγάλη χαρὰ καὶ μαγεία, καὶ τὴν «ἐλιμπίστηκα», κ' ἐλαχτάρησα νὰ πῆσω νὰ κολυμβήσω. Ἦτον τὸν Αὐγούστον μῆνα.

Ἀνέβασα τὸ κοπάδι μου ὀλίγον παραπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἀνάμεσα εἰς δύο κρημνοὺς καὶ εἰς ἕνα μονοπάτι τὸ ὁποῖον ἐχαράσσετο ἐπάνω εἰς τὴν ῥάχην. Δι' αὐτοῦ εἶχα κατέλθει, καὶ δι' αὐτοῦ ἔμελλα πάλιν νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ βουνόν τὴν νύκτα εἰς τὴν στάνην μου. Ἄφησα ἐκεῖ τὰ γίδια μου διὰ νὰ βοσκῆσουν εἰς τὰ κρίταμα καὶ τὰς ἀρμυρήθρας, ἂν καὶ δὲν ἐπεινοῦσαν πλέον. Τὰ ἐσφύριζα σιγὰ διὰ νὰ καθίσουν νὰ ἡσυχάσουν καὶ νὰ μὲ περιμένουν. Μὲ ἄκουσαν κ' ἐκάθισαν ἡσυχα. Ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ἐξ αὐτῶν τράγοι ἦσαν κωδωνοφόροι καὶ θὰ ἤκουον μακρόθεν τοὺς κωδωνισμούς των, ἂν τυχὸν ἐδείκνυον συμπτώματα ἀνησυχίας.

Ἐγύρισα ὀπίσω, κατέβην πάλιν τὸν κρημνόν, κ' ἔφθασα κάτω εἰς τὴν θάλασσαν. Τὴν ὥραν ἐκείνην εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος, καὶ τὸ φεγγάρι σχεδὸν ὀλόγεμον ἤρχισε νὰ λάμπῃ χαμηλὰ, ὡς δύο καλαμιές ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς ἀντικρινῆς νήσου. Ὁ βράχος ὁ δικός μου ἔτεινε πρὸς βορρᾶν, καὶ πέραν ἀπὸ τὸν ἄλλον κάθον πρὸς δυσμάς, ἀριστερὰ μου ἔβλεπα μίαν πτυχὴν ἀπὸ τὴν πορφύραν τοῦ ἡλίου, ποῦ εἶχε βασιλέψει ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Ἦτον ἡ οὐρὰ τῆς λαμπρᾶς ἀλουργίδος ποῦ σύρεται ὀπίσω, ἢ ἦτον ὁ τάπης, ποῦ τοῦ ἔστρωσε, καθὼς λέγουν, ἡ μάinna του, διὰ νὰ καθίσῃ νὰ δειπνήσῃ.

Δεξιὰ ἀπὸ τὸν μέγαν κυρτὸν βράχον μου, ἐσηματίζετο μικρὸν ἄντρον θαλάσσιον, στρωμένον μὲ ἄσπρα κρυσταλλοειδῆ κοχύλια καὶ λαμπρὰ ποικιλόχρωμα χαλίγια, ποῦ ἐφαίνετο πῶς τὸ εἶχον εὐτρεπίσει καὶ στολίσει αἱ νύμφαι τῶν θαλασσῶν. Ἀπὸ τὸ ἄντρον ἐκεῖνο ἤρχιζεν ἕνα μονοπάτι, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνέβαινε τις πλαγίως τὴν ἀπότομον ἀκρογιαλιάν, κ' ἔφθανεν εἰς τὴν κάτω πόρταν τοῦ τοιχογυρίσματος τοῦ κύρ Μόσχου, τοῦ ὁποῖου ὁ ἕνας τοίχος ἔζωνεν εἰς μῆκος ἑκατοντάδων μέτρων ὅλον τὸν αἰγιαλόν.

Ἐπέταξα ἀμέσως τὸ ὑποκάμισόν μου, τὴν περισκέλιδα μου, κ' ἔπεσα εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐπλύθην, ἐλούσθην, ἐκολύμβησα ἐπ' ὀλίγα λε-

πτά της ώρας. Ήσθάνομην γλύκαν, μαγείαν άφατον, έφραταζόμεν τόν έαυτόν μου ως να ήμην εν μέ τό κύμα, ως να μετείχον της φύσεως αυτού, της υγρής και άλμυρής και δροσώδους. Δέν θά μου έκανε ποτέ καρδιά να έβγω από την θάλασσαν, δέν θά έχόρταινα ποτέ τό κολύμβημα, άν δέν είχα την έννοιαν του κοπαδιού μου. Όσων ύπακοήν και άν είχον προς έμέ τά έρίφια, και άν ήκουον την φωνήν μου διά να καθίσουν ήσυχα, έρίφια ήσαν, δυσάγωγα και άπιστα όσον και τά μικρά παιδιά. Έφοβούμην μήπως τινά άποσκιρτήσουν και μου φύγουν, και τότε έπρεπε να τρέχω να τά ζητώ την νύκτα εις τους λόγγους και τά βουνα όδηγούμενος μόνον από τον ήχον των κωδωνίσκων των τράγων! Όσον άφορξ την Μοσχούλαν, διά να είμαι βέβαιος, ότι δέν θά μου φύγη πάλιν, καθώς μου είχε φύγει την άλλην φοράν, όποτε ό άγνωστος κλέπτης (ώ να τον έπιανα) της είχε κλέψει, ό άνόητος, τον επίχρυσον κωδωνίσκον μέ τό κόκκινον περιδέριον από τον λαϊμόν, έφρόντισα να την δέσω μ' ένα σχοινάκι εις την ρίζαν ενός θάμνου, όλίγον παραπάνω από τον βράχον, εις την βάσιν του όποιου είχα αφήσει τά ρούχά μου πριν ριφθώ εις την θάλασσαν.

Έπήδησα ταχέως έξω, έφόρεσα τό ύποκαμίσιόν μου, την περισκελίδα μου, έκαμα ένα βήμα διά να αναβώ. Άνω της κορυφής του βράχου, του όποιου ή βάσις έβρέχετο από την θάλασσαν, θά έλυα την Μοσχούλαν, την μικρήν αίγά μου, και μέ διακόσια ή περισσότερα βήματα θά επέστρεφα πλησίον εις τό κοπάδι μου. Ό μικρός εκείνος άνήφορος, ό όλισθηρός κρημνός ήτον δι' έμέ άθυρμα, όσον ένα σκαλοπάτι μαρμαρίνης σκάλας, τό όποιον φιλοτιμούνται να πηδήσουν εκ των κάτω προς τά άνω άμιλλώμενα τά παιδιά της γειτονιάς.

Την στιγμήν εκείνην, ένώ έκαμα τό πρώτον βήμα, άκούω σφοδρόν πλατάγισμα εις την θάλασσαν, ως σώματος πίπτοντος εις τό κύμα. Ό κρότος ήρχετο δεξιόθεν, από τό μέρος του άντρου του κογχυλοστρώτου και νυφοστολιστου, όπου ήξευρα, ότι ένίοτε κατήρχετο ή Μοσχούλα, ή άνεψιά του κυρ Μόσχου, κ' έλούετο εις την θάλασσαν. Δέν θά έρριψοκινδύνευα να έλθω τόσον σιγά εις τά σύνορά της, έγώ ό σατυρίσκος του βουνοϋ, να λουσθώ έν ήξευρα ότι έσυνήθιζε να λούεται και την νύκτα μέ τό φώς της σελήνης. Έγνωρίζα ότι τό πρωί, άμα τή άνατολή του ήλιου, συνήθως έλούετο.

Έκαμα δύο-τρια βήματα χωρίς τον έλάχιστον θόρυβον, άνερριχήθην εις τά άνω, έκυψα μέ άκραν προφύλαξιν προς τό μέρος του άντρου,

καλυπτόμενος όπισθεν ενός σχοίνου και σκεπόμενος από την κορυφήν του βράχου, και είδα πράγματι ότι ή Μοσχούλα είχε πέσει άρτίως εις τό κύμα γυμνή, κ' έλούετο...

Την άνεγνώρισα πάραυτα εις τό φώς της σελήνης τό μελιχρόν, τό περιαργυροϋν όλην την άπειρον όθόνην του γαλνιδιώτους πελάγους, και κάμνον να χορεύουν φωσφορίζοντα τά κύματα. Είχε βυθισθ ή άπαξ καθώς έρριφθη εις την θάλασσαν, είχε βρέξει την κόμην της, από τους βοστρύχους της όποιος ως ποταμός από μαργαρίτας έρρεε τό νερόν, και είχεν αναδύσει έβλεπε κατά τύχην προς τό μέρος όπου ήμην έγώ, κ' ένινετο έδω κ' εκεί προσπαίζουσα και πλεύουσα. Είξευρε καλώς να κολυμβήξ.

Διά να φύγω έπρεπεν έξ άπαντος να πατήσω επί μίαν στιγμήν όρθός εις την κορυφήν του βράχου, είτα να κύψω όπισθεν θάμνων, να λύσω την αίγά μου, και να γείνω άφαντος κρατών την πνοήν μου, χωρίς τον έλάχιστον κρότον ή θροϋν. Άλλ' ή στιγμή καθ' ήν θά διηρχόμην διά της κορυφής του βράχου ήρκει διά να μέ ιδη ή Μοσχούλα. Ήτον αδύνατον, καθώς εκείνη έβλεπε προς τό μέρος μου, να φύγω άόρατος.

Τό άνάστημά μου θά διεγράφετο διά μίαν στιγμήν ύψηλόν και δεχόμενον δαφιλώς τό φώς της σελήνης, επάνω του βράχου. Εκεί ή κόρη θά μέ έβλεπε, καθώς ήτον έστραμμένη προς τά έδω. "Ω! πώς θά εξαφνίζετο, θά έτρόμαζεν εύλόγως, θά έφώναζεν, είτα θά μέ κατηγορεί διά σκοπούς άθεμίτους, και τότε άλλοιμονον εις τον μικρόν βοσκόν!

Η πρώτη ιδέα μου ήτον να βήξω, να της δώσω άμέσως είδησιν, και να κράξω. «—Βρέθηκα έδω, χωρίς να ξέρω... Μήν τρομάξης!... φεύγω άμέσως, κοπέλλα μου!»

Πλήν, δέν είξεύρω πώς, υπήρξα σκαιός και άτολμος. Κανείς δέν μέ είχε διδάξει μαθήματα κοσμιότητας εις τά βουνα μου. Συνεστάλην, κατέβην πάλιν κάτω εις την ρίζαν του βράχου κ' έπερίμενα.

«Αυτή δέν θ' άργήση, έλεγα μέσα μου τώρα θά κολυμπήση, θά ντυθ ή και θά φύγη... Θα τραβήξ η αυτή τό μονοπάτι της, κ' έγώ τον κρημνό μου!...»

Κ' ένθυμήθην τότε τον Σισώνη, και τον πνευματικόν του μοναστηρίου, τον παπα-Γρηγόριον, οίτινες πολλάκις μέ είχαν συμβουλεύσει να φεύγω, πάντοτε τον γυναικειόν πειρασμόν!

Έκ της ιδέας του να περιμένω, δέν υπήρχεν

άλλο μέσον ή προσφυγή, είμή ν' αποφασίσω να ριφθώ εις την θάλασσαν, μέ τά ρούχα, όπως ήμην, να κολυμβήσω εις τά βαθέα, άπατα νερά, όλον τό προς δυσμάς διάστημα, τό από της ακτής όπου εύρισκόμην, έντεϋθεν του μέρους όπου έλούετο ή νεάνις, μέχρι του κυρίως όρμου και της άμμου, επειδή εις όλον εκείνο τό διάστημα, ως ήμισος μιλίου, ή άκρογιαλιά ήτον άβατος, άπάτητος, όλη βράχος και κρημνός. Μόνον εις τό μέρος όπου ήμην έσχηματιζετο τό λιχνον εκείνο του θαλασσιου νερού, μεταξύ σπηλαιων και βράχων.

Θ' άφίνα την Μοσχούλαν μου, την αίγα εις την τύχην της, δεμένην εκεί επάνω, άνωθεν του βράχου, και άμα έφρανα εις την άμμον μέ διάβροχα τά ρούχά μου (διότι ήτον άνάγκη να πλεύσω μέ τά ρούχα), στάζων άλλην και άφρόν, θά έβάδιζα δισχίλια βήματα διά να επιστρέψω από άλλο μονοπάτι πάλιν πλησίον του κοπαδιού μου, θά κατέβαινα τον κρημνόν παρακάτω διά να λύσω την Μοσχούλαν την αίγά μου, όποτε ή άνεψιά του κυρ Μόσχου θά είχε φύγει χωρίς ν' αφήση βεβαίως κανέν έγνος εις τον αιγιαλόν. Τό σχέδιον τουτο άν τό εξετέλου, θά ήτον μέγας κόπος, άληθής άθλος. Θα έχρειάζετο δε και μίαν ώραν και πλέον. Ουδέ θά ήμην πλέον βέβαιος περι της ασφαλείας του κοπαδιού μου.

Δέν υπήρχεν άλλη αίρεσις, είμή να περιμένω. Θα έκράτουν την αναπνοήν μου. Η κόρη εκείνη δέν θά υπώπτειε την παρουσίαν μου. Άλλως ήμην εν συνειδήσει άθώς.

Έντοσοϋτε όσον άθώς και άν ήμην, ή περιέργεια δέν μου έλειπε. Και άνερριχήθην πάλιν σιγά σιγά προς τά επάνω και εις την κορυφήν του βράχου, καλυπτόμενος όπισθεν του θάμνων έκυψα να ιδω την κολυμβώσαν νεάνιδα.

Ήτον άπόλαυσις, όνειρον, θαύμα. Είχεν άπομακρυνθ ή ως πέντε όργυιάς από τό άντρον, και έπλεε, κ' έβλεπε τώρα προς άνατολάς, στρέφουσα τά ώτα προς τό μέρος μου. Έβλεπα την άμαυράν και όμως χρυσίζουσαν άμυδρώς κόμην της, τον τράχηλόν της τον εύγραμμον, τάς λευκάς ως γάλα ώμοπλάτας, τους βραχιόνιας τους τορνευτούς, όλα συγγεόμενα, μελιγρά και όνειρώδη εις τό φέγγος της σελήνης. Διέβλεπα την όσφύν της την εύλύγιστον, τά ισχία της, τάς κνήμας, τους πόδας της, μεταξύ σκιάς και φωτός, βαπτιζόμενα εις τό κύμα. Έμάντευα τό στέρον της, τους κόλπους της, γλαφυρούς, προέχοντας, δεχομένους όλας της αύρας τάς ριπάς και της θαλάσσης τό θειον άρωμα. Ήτον πνοή, ίνδαλμα αφάνταστον, όνειρον επιπλέον εις τό κύμα ήτον νηρηίς, νύμφη,

σειρήν, πλεύουσα, ως πλέει ναϋς μαγική, ή ναϋς των όνειρων...

Ούτε μου ήλθε τότε ή ιδέα ότι, άν επάτου επάνω εις τον βράχον, όρθιος ή κυρτός, μέ σκοπόν να φύγω, ήτον σχεδόν βέβαιον, ότι ή νέα δέν θά μ' έβλεπε, και θά ήμπορούσα ν' άποχωρήσω εν τάξει. Εκείνη έβλεπε προς άνατολάς, έγώ εύρισκόμην προς δυσμάς όπισθεν της. Ούτε ή σκιά μου δέν θά την έτάραττεν. Αυτή, επειδή ή σελήνη ήτον εις τάνατολικά, θά έπιπτε προς τό δυτικόν μέρος, όπισθεν του βράχου μου, κ' έντεϋθεν του άντρου.

Είχα μείνει χάσκων, εν έκστάσει, και δέν έσκεπτόμην πλέον τά επίγεια.

Δέν δύναμαι να είπω άν μου ήλθον πονηροί, και συνάμα παιδικοί άνόητοι λογισμοί, εν ειδει ευχών κατάραι. «Να κινδύνευεν έξαφνα! να έβαζε μιá φωνή! να έβλεπε κανένα ροφόν εις τον πυθμένα, τον όποιον να εκλάβη διά θηρίον, διά σκυλόφαρον, και να έφώναζε βοήθειαν!...»

Είπε άληθές, ότι δέν έχόρταινα να βλέπω τό όνειρον, τό πλέον εις τό κύμα. Άλλά την τελευταίαν στιγμήν, άλλοκότως, μου επανήλθε πάλιν ή πρώτη ιδέα... Να ριφθώ εις τά κύματα, προς τό αντίθετον μέρος, εις τά όπισθεν, να κολυμβήσω όλον εκείνο τό διάστημα έως την άμμον, και να φύγω, να φύγω τον πειρασμόν!...

Και πάλιν δέν έχόρταινα να βλέπω τό όνειρον... Αίφνης εις τάς ανάγκας του πραγματικού κόσμου μ' επανέφερον ή φωνή της κατσίκας μου. Η μικρή Μοσχούλα ήρχισεν αίφνης να βελάζει!...

Ω, αυτό δέν τό είχα προβλέψει. Ημπορούσα να σιωπά έγώ, αλλά δυστυχώς δέν ήτον εύκολον να επιβάλω σιωπήν εις την αίγά μου. Δέν ήξευρα καλά άν υπήρχον πρόχειροι φιμώσεις διά τά θρέμματα, επειδή δέν είχα μάθει ακόμη να κλέπτω ζωντανά πράγματα, καθώς ό άγνωστος έχθρός, ό όποιος της είχε κλέψει τον κωδωνίσκον, αλλά δέν της είχε κόψει και την γλώσσαν διά να μη βελάζει.—Μέ ράμνον πολύκλαδον εις τό στόμα, ή μέ σπαρτίον περι τό ρύγχος, ή όπως άλλως, αλλά και άν τό ήξευρα πού να τό συλλογισθώ!

Έπρεξα τότε παράφορος να σφίξω τό ρύγχος της μέ την παλάμην, να μη βελάζει... Την στιγμήν εκείνην έλησμόνησα την κόρην την κολυμβώσαν χάριν αυτής ταύτης της κόρης. Δέν έσκέφθην άν ήτον φόβος να μέ ιδη, και ήμικρωθήν κυρτός πάντοτε, κ' επάτησα επί του βράχου, διά να προλάβω και φθάσω πλησίον της κατσίκας.

Συγχρόνως μ' έκυρίευσε και φόβος από την

φιλοστοργίαν τὴν ὁποίαν ἔτρεφα πρὸς τὴν πτωχὴν αἰγὰ μου. Τὸ σχοινίον μὲ τὸ ὁποῖον τὴν εἶχα δέσει εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ θάμνου ἦτον πολὺ κοντόν. Τάχα μὴν «ἐσχοινιάσθη», μὴν ἐμπερδεύθη καὶ περιεπλάκη ὁ τράχηλός της, μὴν ἦτον κίνδυνος νὰ πνιγῇ τὸ ταλαίπωρον ζῶον;

*

Δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ κόρη ἢ λουομένη εἰς τὴν θάλασσαν ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς γίδας μου. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὴν εἶχεν ἀκούσει, τί τὸ παράδοξον; ποῖος φόβος ἦτον; τὸ ν' ἀκούη τις φωνὴν ζῶου ἐκεῖ ποῦ κολυμβᾷ, ἀφοῦ δὲν ἀπέχει εἰμὴ ὀλίγας ὀργυῖας ἀπὸ τὴν ξηρὰν, δὲν εἶνε τίποτε ἐκτακτόν.

Ἄλλ' ὅμως, ἡ στιγμή ἐκείνη, ποῦ εἶχα πατήσει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ἤρκεσεν. Ἡ νεαρὰ κόρη, εἴτε ἤκουσεν εἴτε ὄχι τὴν φωνὴν τῆς κασίκας—μᾶλλον φαίνεται ὅτι τὴν ἤκουσε, διότι ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς...—εἶδε τὸν μαῦρον ἰσκιον μου, τὸν διακαμὸν μου, ἐπάνω εἰς τὸν βράχον, ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους, καὶ ἀρῆκε μισοπνιγμένην κραυγὴν φόβου...

Τότε μὲ κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη ἀπερίγραπτος. Τὰ γόνατά μου ἐκάμφθησαν. Ἐξάλλος ἐκ τρόμου, ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω φωνήν, κ' ἐκραζᾷ:

—Μὴ φοβάσαι!... δὲν εἶνε τίποτε... δὲν σοῦ θέλω κακόν!

Καὶ ἐσεπτόμην λίαν τεταραγμένος ἂν ἔπρεπε νὰ ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν, μᾶλλον, διὰ νὰ ἔλθω εἰς βοήθειαν τῆς κόρης, ἢ νὰ τρέξω καὶ νὰ φύγω... Ἡρκεῖ ἡ φωνὴ μου νὰ τῆς ἔδιδε μεγαλύτερον θάρρος ἢ ὅσον ἡ παραμονὴ μου καὶ τὸ τρέξιμόν μου εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως τότε, κατὰ συγκυρίαν ὄχι παράδοξον, καθότι ὅλοι οἱ αἰγιαλοὶ καὶ αἱ θάλασσαι ἐκείναι ἐσυχνάζοντο ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς, μία βάρκα ἐφάνη νὰ προβᾷ ἀντικρῦ, πρὸς τὸ ἀνατολικομεσημβρινόν μέρος, ἀπὸ τὸν πέρα κάθον, τὸν σχηματίζοντα τὸ δεξιὸν οἰανὲι κέρας τοῦ κολπίσκου. Ἐφάνη πλέουσα ἀργά, ἐρχομένη πρὸς τὰ ἐδῶ, μὲ τὰς κώπας πλὴν ἢ ἐμφάνισις της, ἀντὶ νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τὴν κόρην, ἐπέτεινε τὸν τρόμον της.

Ἀφῆκε δευτέραν κραυγὴν μεγαλειτέρας ἀγωνίας. Ἐν ἀκαρεῖ τὴν εἶδα νὰ βυθίζεται, καὶ νὰ γίνεται ἀφαντὴ εἰς τὸ κύμα.

Δὲν ἔπρεπε τότε νὰ διστάσω. Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπέχετο ὑπὲρ τὰς εἰκοσιν ὀργυῖας, ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἠγωνία ἢ κόρη, ἐγὼ ἀπέειχα μόνον πέντε ἢ

ἕξ ὀργυῖας. Πάραυτα, ὅπως ἤμην, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, πηδῆσας μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω. ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βράχου.

Τὸ βάθος τοῦ νεροῦ ἦτον ὑπὲρ τὰ δύο ἀναστήματα. Ἐφθασα σχεδὸν εἰς τὸν πυθμένα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀμμόστρωτος, ἐλευθερὸς βράχων καὶ πετρῶν, καὶ δὲν ἦτο φόβος νὰ κτυπήσω. Πάραυτα ἀνέδυν καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν ἀφρόν τοῦ κύματος.

Ἀπέειχον τῶρα ὀλιγώτερον ἢ πέντε ὀργυῖας ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ πόντου, ὅπου ἐσχηματίζοντο δῖναι καὶ κύκλοι συστρεφόμενοι εἰς τὸν ἀφρόν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν ὡς μνημα ὑγρὸν καὶ ἀκαριαῖον διὰ τὴν ἀτυχεῖ παιδίσκην· τὰ μόνον ἔγχε τὰ ὁποῖα ἀφίνει ποτὲ εἰς τὴν θάλασσαν ἀγωνιῶν ἀνθρώπινον πλάσμα!... Μὲ τρία στιβαρὰ πηδήματα καὶ πλευσίματα, ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν, ἔφθασα πλησίον της...

Εἶδα τὸ εὐμορφον σῶμα νὰ παραδέρνῃ κάτω, πλησιέστερον εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου ἢ εἰς τὸν ἀφρόν τοῦ κύματος, ἐγγύτερον τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς· ἐβυθίσθη, ἤρπασα τὴν κόρην εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ ἀνῆλθον.

Καθὼς τὴν εἶχα περιβάλει μὲ τὸν ἀριστερόν βραχίονα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἠσθάνθη ἀσθενῆ τὴν χλιαρὰν πνοὴν της εἰς τὴν παρειάν μου. Εἶχα φθάσει ἐγκαίρως, δόξα τῷ Θεῷ!... Ἐντούτοις δὲν παρείχε σημεῖα ζωῆς ὀλοφάνερα... Τὴν ἐτίναξα μὲ σφοδρὸν κίνημα, αὐθουμήτως, διὰ νὰ δυνήθῃ ν' ἀναπνεύσῃ, τὴν ἔκαμα νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς πλάτης μου, καὶ ἔπλευσα, μὲ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν καὶ μὲ τοὺς δύο πόδας, ἔπλευσα ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ξηρὰν. Αἱ δυνάμεις μου ἐπολλάπλασιαζόντο θαυμασίως.

ἠσθάνθη ὅτι προσεκολλᾶτο τὸ πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τὴν ζωὴν της· ὦ! ἄς ἔξῃ, καὶ ἄς ἦτον εὐτυχής. Κανείς ἰδιοτελής λογισμὸς δὲν ὑπῆρχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸ πνευμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καὶ ἀφιλοκερδείας. Ποτὲ δὲν θὰ ἐζήτηον ἀμοιβήν!

Ἐπὶ πόσον ἀκόμη θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνο τὸ ἀβρόν, τὸ ἀπαλὸν σῶμα τῆς ἀγνῆς κόρης, τὸ ὁποῖον ἠσθάνθη ποτὲ ἐπάνω μου ἐπ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ἄλλως ἀνωφελούς ζωῆς μου! Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία. Καὶ ὅπως διέφερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἰδιοτελεῖς περιπτώσεις, ἀπὸ ὅλας τὰς λυκοφιλίας καὶ τοὺς κυνέρωτας τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτῆ, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δὲν ἦτο βᾶρος ἐκεῖνο, τὸ φορτίον τὸ εὐάγαλον, ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καὶ ἀναψυχή. Ποτὲ δὲν ἠσθάνθη τὸν ἑαυτὸν μου ἐλαφρότερον ἢ ἐφ' ὅσον ἐβάσταζον τὸ βᾶρος ἐκεῖνο... Ἦμην ὁ ἀνθρώπος, ὅστις

κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ μὲ τὰς χεῖράς του πρὸς στιγμὴν ἐν ὄνειρον, τὸ ἴδιον ὄνειρόν του...

*

Ἡ Μοσχούλα ἔζησε, δὲν ἀπέθανε. Σπανίως τὴν εἶδα ἔκτοτε, καὶ δὲν ἤξεύρω τί γίνεται τῶρα, ὅποτε εἶνε ἀπλῆ θυγάτηρ τῆς Εὐσας, ὅπως ὄλαι.

Ἄλλ' ἐγὼ ἐπλήρωσα τὰ λύτρα διὰ τὴν ζωὴν της. Ἡ ταλαίπωρος μικρὴ μου κασίκα, τὴν ὁποῖαν εἶχα λησμονήσει πρὸς χάριν της, πράγματι «ἐσχοινιάσθη»· περιεπλάκη κακὰ εἰς τὸ σχοινίον, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν εἶχα δεμένην, καὶ ἐπνίγη!... Μετρίως ἐλυπήθην, καὶ τὴν ἔκαμα θυσίαν πρὸς χάριν της.

Κ' ἐγὼ ἔμαθα γράμματα, ἐξ εὐνοίας καὶ ἐλέους τῶν καλογέρων, κ' ἔγινον δικηγόρος... Ἀφοῦ ἐπέρασα ἀπὸ δύο ἱερατικᾶς σχολᾶς, ἦτον ἐπόμενον!

Τάχα ἡ μοναδικὴ ἐκείνη περίστασις, ἡ ἐνε-

ρῶδης ἐκείνη ἀνάμνησις τῆς λουομένης κόρης, μ' ἔκαμε νὰ μὴ γείνω κληρικός; Φεῦ! ἀκριβῶς ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη ἔπρεπε νὰ μὲ κάμῃ νὰ γείνω μοναχός.

Ὄρθως ἔλεγεν ὁ γηραιὸς Σισώης ὅτι «ἂν ἤθελαν νὰ μὲ κάμουν καλόγερον, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ στείλουν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι...» Διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου ἤρκεον τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα κολυβογράμματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς μὲ εἶχε διδάξει, καὶ μάλιστα ἦσαν καὶ πολλὰ!...

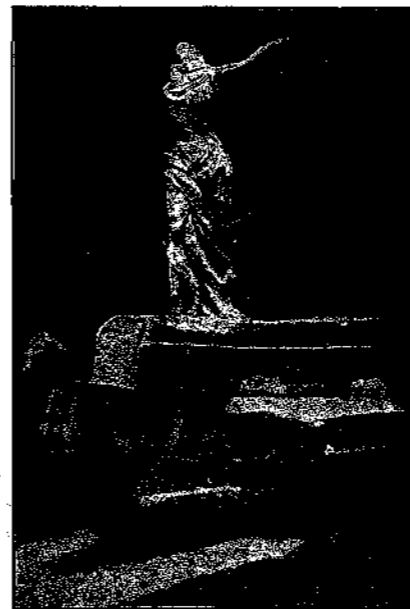
Καὶ τῶρα, ὅταν ἐνθυμοῦμαι τὸ κοντόν ἐκεῖνο σχοινίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐσχοινιάσθη κ' ἐπνίγη ἡ Μοσχούλα, ἡ κασίκα μου, καὶ ἀναλογίζομαι τὸ ἄλλο σχοινίον τῆς παραβολῆς, μὲ τὸ ὁποῖον εἶνε δεμένος ὁ σκύλος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀφέντη του, διαπορῶ μέσα μου ἂν τὰ δύο δὲν εἶχαν μεγάλην συγγένειαν, καὶ ἂν δὲν ἦσαν ὡς «σχοινίονα κληρονομίας» δι' ἐμέ, ὅπως ἡ Γραφή λέγει:

«ὦ! ἄς ἤμην ἀκόμη βοσκὸς εἰς τὰ ὄρη!...»

(Διὰ τὴν ἀντιγραφήν.)

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ἡ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

ΣΗΜ. Τὴν εἰκόνα ταύτην ὀφείλομεν εἰς εὐγενῆ παραχώρησιν τοῦ ἐν Λευκίᾳ ἀξιότιμου κ. Β. G. Teubner.

Εἰς ἕτερον γὰρ τίς τε ἰδὼν ἔργου χατίζων πλοῦσιον, ὃ σπεύδει μὲν ἀρώμεναι ἠδὲ φντεῖναι, οὐκ ἔδ' ἐθέσθαι ἔηλοι δὲ τε νεῖτονα γείων εἰς ἀφρον σπεύδοντ' ἀγυθῆ δ' ἔργος ἠδὲ βροτοῖσι. Καὶ μεγαμῆς νεραμῆι ποτὲ καὶ ἐκτονι τέκτων, καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονεῖ καὶ αἰδὸς ἀοιφῶ.

(Ἡσιόδου Ἔργα καὶ ἡμέραι στ. 21 ε.).

Τοιοιουτρόπως ἀντελήφθη τὴν ἀλήθειαν τοῦ βίου ὁ χωρικός τῆς Βοιωτίας, κύπτων ἐπὶ τοῦ ἀρότρου καὶ τῆς σκαπάνης, μοχθῶν ὡς ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀνάγκης καὶ τῶν ἀμειλίκτων ἀπαιτήσεων τῆς ζωῆς, ἥτις ἦτο βᾶσανον διὰ τὸν κοινὸν θνητὸν ἐπτα ἢ καὶ τεσσαράκοντα πρὸ Χριστοῦ αἰῶνας, ὅπως βᾶσανον εἶνε ἐτι κατὰ τὴν εἰκοστὴν μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα καὶ θὰ εἶνε πιθανῶς κατὰ τὴν πεντηκοστὴν.

Ἄλλ' ἡ ξηρὰ αὕτη, πικρὰ μάλιστα ἀλήθεια εἶνε καὶ ἡ βαθυτάτη ἀλληγορία τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀξίωμα σήμερον τοῦ βίου, ὅρος ἀπαράβατος τῆς προόδου τῶν τε ἀτόμων ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῶν ἐθνῶν ἐν τῇ φορᾷ τοῦ κόσμου, ὑπῆρχε τὸ ἔμβλημα τῆς μεγαλοπρεπεστάτης ὑπάρξεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀφ' ὅτου τὸ πρῶτον αὕτη ἐνεφανίσθη εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς οἰκουμένης, ἀκτινοβολοῦσα τὴν δόξαν τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν καὶ τῶν ὀμηρικῶν ἡρώων, καὶ μέχρις

οὐ συνεπλήρωσε διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλίππου τὴν θεῖαν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολήν.

Υπῆρξεν ἔμβλημα φωτεινόν, ποιήσεως πλήρες, ὡς εἶνε φῶς καὶ φωτὸς ἀνταύγεια μέχρι σήμερον ὁ βίος ὅλος τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Τὸ ἐνέγραψεν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ μεγίστου τῶν ἡρώων τοῦ ὁ θεῖος αἰοῖδος, πατὴρ τῆς ποιήσεως καὶ δημιουργὸς ἅμα τῆς τέχνης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ μυριάκις τὸ ἐμελψαν κατόπιν εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶσαν κοινότητα ἑλληνικήν, εἰς πάντα ἀγῶνα καὶ πάντα κίνδυνον, εἰς πᾶν ἱερόν καὶ πᾶσαν εορτήν οἱ Πανέλληνες:

αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

*

Ἡ Ἔρις ἡ ἀγαθὴ, ἡ εὐγενὴς ἀμιλλα διώκησε τὸν βίον τὸν ἀρχαίον, δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν. Ἡ ἀλληγορία δὲν ἔμεινεν ἀπλῆ παραβολή, ἀλλ' ἐσωματοποιήθη ὡς ἰδέα, ὡς πανθενὴς δύναμις, πλάττουσα ἐκ τοῦ ἀοράτου σπέρματος τῆς ζωῆς τὸ πάγκαλον δένδρον, ὅπερ ἐσχίσσε ποτε τὴν γῆν ταύτην τῶν θεῶν. Εἰς τὸν ἀγῶνα, τὴν ἀγαθὴν ἔριν ἐρρίφθησαν πάντες, τὸ ἀριστεῖον θηρεύοντες αὐλον καὶ ἀγρόν ἐν αὐτῷ τῷ αὐλῷ καὶ ἀγρῷ ἔρωτι πρὸς τὴν ἀρετὴν.

Ἄλλ' ὡς ἦτο θεῖα ἡ πηγὴ αὐτῆς καὶ πρὸς τὸ θεῖον συνήπτετο πᾶσα ἀνδρὸς εὐδοκίμησις καὶ τόλως νίκη, εἰς τοὺς θεοὺς καὶ μόνους ἐπεφυλάσσετο καὶ τὸ ἀριστεῖον τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος. Ἡ ἀφιέρωσις εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ὁμοιώματος αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν ἡ νίκη ὠφείλετο, ἦτο ἡ εὐσεβὴς ἀποτίσις τοῦ φόρου τῆς χάριτος. Μικρὸν ἔτι καὶ ἡ προσωποποίησις αὐτῆς τῆς οὐρανοπέπτου θεᾶς Νίκης καταλαμβάνει εἰς τὴν συνείδησιν ὁμοίως τοῦ νικητοῦ ὅπως καὶ εἰς τὴν τέχνην, ἥτις τὴν θρησκείαν ὑπηρετεῖ, τὴν θέσιν τοῦ καλλίστου, εἰς τὴν θεότητα πάντοτε ὀφειλομένου ἀριστείου.

*

Ταχεῖα ὡς ὁ ἄνεμος, ποδῆνεμος καὶ αὐτὴ ὡς ἡ συνάδελφός τῆς ἀγγελος τῶν θεῶν Ἴρις, κατέρχεται εἰς τὴν γῆν φέρουσα κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν στιγμήν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου τὸ ὠραῖον δῶρον τῶν θεῶν, τὴν νικητὴν ἢ θεὰ Νίκη. Ἡ ὠραία κόρη, ἥτις κατ' εὐτυχίαν συμπτῶσιν ὑπηρετοῦτο ἤδη τοιαύτη ὑπὸ γλώσσης ποιητικῆς εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς τέχνην, λαμβάνει τοιοῦτοτρόπως ἀμέσως τὸ ἀναφαίρετον πλέον ἑαυτῆς σύμβολον, τὰς πτέρυγας. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ταύτης συλλήψεως τοῦ σωματικοῦ τύπου τῆς ἀφηρημένης ἰδέας μέχρι τῆς ζωῆς ἐκφράσεως αὐτῆς διὰ πάντων τῶν μέσων τῆς τέχνης

ἡ ὁδὸς ἦτο μακρὰ καὶ δυσχερὴς. Μὲ τὰς μικρὰς, ἀλλὰ τολμηρὰς ἀρχὰς τῶν ἰδέων καὶ ἐκτελέσεις ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον εἰς ἐν τῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἀπέθησαυρίσθησαν εἰς τὸ ἡμέτερον ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, εἰς τὴν ἐν Δῆλῳ εὐρεθείσαν Νίκην τοῦ Χίου ἀγαλματοποιοῦ Ἀρχέρμου, ἐνὸς τῶν ἀρχαιοτάτων καλλιτεχνῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔκτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Ἡ ἐπιτόνησις ἐσημείωνεν ἕνα σταθμὸν σπουδαῖον ἐν τῇ πρώτῃ κινήσει τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, τῆς ὁποίας ἡ θέλησις ἦτο ἰσχυροτέρα παρὰ ἡ δύναμις καὶ τὰ μέσα, καὶ ἡ ἰδέα κτῆμα γενομένη σειρὰς καλλιτεχνῶν ἔκτοτε μέχρι τῆς μεγάλης ἐπὶ τῶν Μηδικῶν μεταβολῆς ἐκαλλιεργήθη μέχρι τοῦ κατ' αὐτὴν δυνατοῦ τελείου. Τὸ πρόβλημα, ὅπερ ὑπεβάλλετο εἰς τὴν νηπιώδη ἀκόμη τέχνην, δὲν ἐλύετο βεβαίως κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις ἐκλεπτυνθείσης διανοίας καλλιτεχνικῆς, ἥς τὴν δυσχερῆ πορείαν πολὺ εὐκόλως πάντοτε τείνουσιν οἱ ἐπίγονοι νὰ παραγνωρίζωσιν· ἀλλ' ἐλύετο μὲ τὴν ἀφελῆ ἐκείνην μεγαλοφυΐαν, ἥς τὴν ἀλληγορίαν διδάσκει τὸ παροιμιώδες ὠδὸν τοῦ Κολόμβου. Ἦτο δημιουργημένη πλέον ἡ ἐλευθέρως παραστάσις τοῦ τύπου, ὅστις μετὰ αἰῶνας ἔμελλε νὰ ἐσωματωθῇ εἰς τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῆς Νίκης τοῦ Παιωνίου καὶ τῆς Νίκης τῆς Σαμοθράκης. Ἀπὸ τῆς ἀκαμψίας τῶν πτερυγοφόρων ἀπλῶς ἀναγλύφων ἀσιατικῶν θεοτήτων ἔλυσε αὐτὸν ὁ Ἀρχέρμος ἕνα ἦδη πρὸ τῶν Μηδικῶν αἰῶνα, μετεωρίσας ἐλευθέρως τὴν πλήρη μορφήν τῆς θεᾶς, φερομένης κατ' ἀφελῆ βεβαίως, ἀλλ' ἐναργῆ καὶ τολμηρὸν τρόπον διὰ τοῦ ἀέρος, μόλις διὰ τοῦ συρομένου ἱματίου συνδεομένης πρὸς τὸ ἔδαφος, ἀντιπαρερχομένης πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἀνθρώπων ὡς τῆς οὐρανοδρόμου κόρης. Ὅτε οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀρχέρμου κατάρθωσαν νὰ προσδώσωσι καὶ κινήσιν τινα εἰς τὰς πτέρυγας τῆς ἀπὸ τοῦ αἰθέρου καθιπταμένης θεᾶς, τὸ τελευταῖόν τῆς κατόρθωμα ἐξετέλεσεν ἡ ἀρχαϊκὴ, εἰς τολμηρὰς ἀλλὰ νηπιώδεις ἔτι προσπαθείας δεσμευμένη τέχνη.

*

Μετὰ τὸ ἔαρ, τὸ ὁποῖον ἀνέτειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν κατὰ τῶν βαρβάρων θριάμβων, τὰ παλαιὰ δεσμὰ συντρίβονται, καὶ ὅπως ὁ βίος ὅλος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, οὕτω καὶ ἡ τέχνη μὲ γιγαντιαία ἄλματα πηδᾷ εἰς τὴν ἀπαράμιλλον ἑαυτῆς τελειότητα. Νέον ἰδεώδες παρίσταται καὶ εἰς τὴν ἡμέτεραν Νίκην. Ἡ πτερυγοφόρος θεὰ ἀποσπᾶται ἀπὸ παντὸς γήινου δεσμοῦ καὶ ὡς πτηνὸν φέρεται διὰ τοῦ ἀέρος, προῖπτα-

μένη τῶν νικητῶν ἢ στεφανώνουσα αὐτούς, ὅπου δὲν κατέρχεται σωματοειδῆς ὄλη, ἵνα μετασχη τῶν ἀγῶνων, θεωροῦσα αὐτούς ἢ στέφουσα τὸν νικητὴν, πανταχοῦ παρούσα ὅπου ἡ παρουσία τῆς ἀοράτως ὀφθαλμοφανῆς γίνεται εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον. Τοιαῦτα εἶνε πλείστα ὠραῖα, ἐνιαχοῦ χαριέστατα παραστάσεις τῆς ποθητῆς θεᾶς ἐπὶ τῶν ἀγγείων τῶν χρόνων τούτων.

τὸν ἀρμονικώτατον τρόπον, τὰ ἀσυμβίβαστα συμβιβάζονται ἀπροσδοκῆτως. Ἡ θεὰ ὡς πτηνὸν φερομένη διὰ τῶν ἀέρων καὶ ἡ θεὰ ὡς ἀγαλμα, ὅπερ, ἂν δὲν εἶνε πλαγγὼν πηλίνῃ ἀνηρημένη που ἀφανῶς, ὀφείλει νὰ ἴσταται ἰδρυμένον ἀσφαλῶς, συμπλέκονται θαυμασίως διὰ τῆς μόνης δυνατῆς ἐπινοήσεως. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς στήλης, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ κρατοῦσα τὴν

Τὸ πρόβλημα ὅμως τῆς πλαστικῆς παραστάσεως τῆς τοιαύτης πλέον Νίκης λύει νῦν ὁ Φειδίας. Ἡ ἐν τῷ ἔθνικῳ μουσεῖῳ ἀποκειμένη, παρὰ τὸ Βαρβάκειον εὐρεθείσα ἀσθενὴς ἀπομίμησις τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ καλλιτέχνου, τῆς χρυσελεφαντίνης Ἀθηνᾶς τοῦ Παρθενῶνος, δεικνύει τὴν Νίκην ἐτοιμὴν νὰ πηδῆσῃ ἀπὸ τῆς κατοικίας τῆς θεᾶς κάτω εἰς τοὺς θνητούς, φέρουσα τὸν στέφανον ἢ τὴν ταινίαν. Τὸ δυσεπιλυτάτατον πρόβλημα λύεται τοιοῦτοτρόπως κατὰ

Νίκην χεῖρ τῆς θεᾶς, συγκλίνει ἡ πτερυγοφόρος μορφή, κάμπτουσα ἐλαφρῶς τὸ γόνυ, προβάλλουσα μικρὸν τὸν ἀριστερὸν πόδα, ἵνα κατενεχθῇ εἰς τὸ οἰκτεῖον ἑαυτῇ στοιχείον.

*

Ἄλλὰ τὸ ἀπαράμιλλον ἐν τῇ διευθύνσει ταύτῃ τῆς τέχνης κατόρθωμα ἐπετεύχθη μετὰ τὴν πρώτῃν δεκαετίαν τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, τὸ 420 πρὸ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ ἐκ Μένδης

Παιωνίου. Ὅστις εἶδε τὴν ἐλαφρὰν μορφήν τῆς θεᾶς μετεωριζομένην ὡς πτηνὸν ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὅστις ἐφαντάσθη αὐτὴν ἱστοπλοῦσαν εἰς τοὺς ἀέρας μὲ τὴν ἐξοιδαινομένην ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὡς εἶδος ἀλεξιπτώτου ἐσθῆτα, ὅστις ἐν ὀπτασίᾳ ἠτένισε πρὸς αὐτὴν φερομένην ἀπὸ τοῦ κυανοῦ στερεώματος, ἐνῶ διὰ τῶν ποδῶν της διολισθαίνει ὁ βασιλεὺς τῶν νεφῶν ἀετός, τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν πτῆσιν της συναντᾷ εἰς τοὺς αἰθέρας, ὅστις ἀναπαρέστησεν αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν οὐρανὸν ὡς τὸ πραγματικὸν ἐπὶ τοῦ μαρμαροῦ βάθος τῆς ἐναερίου εἰκόνας, δύναται νὰ ἐννοήσῃ ποῖα παράτολμος, ἀλλ' ἀληθῆς καὶ ἔμφυχος ἰδέα ἐνεσαρκώθη εἰς τὸ ἀγλαῖσμα τῆς Ἀλτεως.

Καὶ ὅμως τὰ μέσα τῆς ὑψίστης ταύτης τέχνης δὲν εἶχον ἐτι ἐξαντληθῆ. Γενεὰ μεγάλη καλλιτεχνῶν τῶν περὶ Σκόπαν καὶ Πραξιτέλη καὶ Λυσίππον ἐγέννησε κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα νέους τύπους, ἐνέπνευσε νέα ἰδεώδη. Καὶ ὅτε καὶ ταῦτα ἐφαίνοντο ἐξαντλούμενα, ὅτε ὁ νέος κόσμος, ὅστις ἐκ τῶν κατακτήσεων τοῦ μεγάλου Μακεδόνα προέκυψε, προέβαλε νέας ἀπαιτήσεις εἰς τὸ μόνον ἀκούραστον καὶ ἀφθαρτον πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος, τὸ καλλιτεχνικόν, ἀνέβλυσαν πάλιν νέα νάματα ζωῆς ἐκ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ ἐπὶ τριακονταετίαν ἤδη συνεκλόουν αἱ βαρεῖαι φάλαγγες τῶν στρατιῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του.

Ἡ τέχνη ὑπηρετεῖ νῦν τὴν δόξαν τῶν κραταιῶν στρατηλατῶν καὶ μοναρχῶν μετ' οὐ πολὺ, ὡς ὑπηρετήσε τῶς ὑψίστα θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ ἰδεώδη τῶν ἐλληνικῶν πολιτειῶν. Τὸν θρίαμβον τῆς ἐπιγείου ταύτης δυνάμεως ἔρχεται νῦν ν' ἀπαθανάτισῃ καὶ ἡ Νίκη, πιστὴ συνοδὸς τῶν ἀκατασκέτων ἀνδρῶν, οἵτινες μὲ τοὺς στόλους των ἐκάλυπτον τὰς θαλάσσας καὶ μὲ τοὺς στρατοὺς των κατέκλυζον Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην ὅμοῦ.

Τὸ 306 πρὸ Χριστοῦ κατῆγε τὴν μεγάλην κατὰ θάλασσαν νίκην ἐναντίον τοῦ Πτολεμαίου παρὰ τὴν Κύπρον τοῦ μεγάλου Ἀντιγόνου ὁ μεγαλοπράγμων υἱὸς Δημήτριος ὁ πολιορκητής. Εἰς ἔτος τι ὀλίγον ἀπέχον τοῦ χρόνου τούτου, καθ' ὃν ὡς ἀριστεῖον τῆς νίκης ἀνελάμβανον πατῆρ καὶ υἱὸς τὸ βασιλικὸν διάδημα, πάντως δὲ πρὸ τοῦ 294, καθ' ὃ διεδέχθη τὴν βασιλείαν τῆς Μακεδονίας ὁ Δημήτριος, ἐστήθη ἐν τῇ νήσῳ Σαμοθράκῃ τὸ μνημεῖον, ὅπερ ἡ ἔμπροσθεν εἰκὼν παριστᾷ, ἐνθύμημα αἰώνιον τοῦ μεγάλου κατὰ θάλασσαν διαπραχθέντος ἔργου, ὑπερήφανον

ἀφιέρωμα εἰς τοὺς μεγάλους θεοὺς, οἵτινες ἐχορήγησαν τὴν νίκην.

Ὅτε τὸ 1863 ἐξῆλθε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς γῆς, ἐν δὲ ἔτος βραδύτερον μετηνέχθη εἰς Παρισίους, δὲν εὗρεν ἀμέσως θαυμαστάς οὔτε κἀν ἐκτιμητάς. Ἰσως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐσφαλμένων ἰδεῶν ὅτι ἡ ἀκμὴ τῆς ἀρχαίας τέχνης παρήλθεν ἀνεπιστρεπτὴ μετὰ τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τοῦ τετάρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ἐχαρακτηρίσθη ὡς πρὸς διακόσμησιν ἀπλῶς ἔργον μεταγενεστέρως ἐποχῆς. Ἄλλ' ἡ πλάνη ἀεγνωρίσθη ταχέως. Γάλλοι καὶ Αὐστριακοὶ ἰδίως σοφοί, ἀρχαιολόγοι καὶ ἀνδριαντοποιοὶ, ἀνέλαβον καὶ εἰς πέρας ἔφερον τὸ δυσχερέστατον ἔργον, τὸ εἰς ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα θραύσματα καὶ ἀρχικὰ συστατικά τεμάχια διαλυθὲν καλλιτέχνημα νὰ συγκολληθῶσι καὶ ἀναστήσωσιν εἰς τὴν θέσιν του. Κατὰ τὸ 1879 ὁ αὐτὸς Γάλλος ἐν Ἀδριανουπόλει πρόξενος, ὅστις ἀνεῦρε τὸ ἔργον, καὶ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἔπεμφαν εἰς Παρισίους καὶ τοὺς κολοσσιαίους λίθους τοῦ βάρου. Σήμερον κατέχει περιφανῆ ἐν τῷ Λούβρῳ θέσιν ἡ Νίκη τῆς Σαμοθράκης, τὸ μεγαλοπρεπέστατον τῶν ἀρχαίων γλυπτῶν τοῦ ὑπερήφανου μουσείου.

Εἰς χλοερὰν στενὴν κοιλάδα πρὸς βορρᾶν διανοιγομένην τῆς νήσου, ἐξ ἧς μεγαλοπρεπῶς καὶ ἀγρίως νεύει πρὸς τὴν θάλασσαν τὸ ὑψηλὸν βραχώδες τῆς ἄρας, ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τῶν Μεγάλων Θεῶν, τῶν Καθεῖρων. Ὁ Φίλιππος καὶ ἡ Ὀλυμπιάς ἐτίμησαν αὐτοὺς καὶ τὰ μυστήριά των, οἱ δὲ διάδοχοι τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Λυσίμαχος τῆς Θράκης καὶ οἱ Πτολεμαῖοι τῆς Αἰγύπτου ἐτίμησαν αὐτοὺς ἐτι μᾶλλον διὰ στόων καὶ ἱερῶν καὶ ἄλλων ἀναθημάτων. Κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς νέας ἐποχῆς, τὸ εἰδυλλιακὸν καὶ ζωγραφικόν, ἐκεῖ ἐν τῷ ῥωματισμῷ τῶν τοπιῶν καὶ μεταξὺ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων κατέλαβε τὴν θέσιν του καὶ τὸ ὑπερήφανον ἀφιέρωμα τοῦ Δημητρίου. Ἐν τῷ περιέχοντι δὲ ἐκείνῳ μόνον δύναται καὶ τελείως νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ καλλιτεχνικὴ αὐτοῦ ἀξίωσις.

Ἐπὶ τοῦ βάρου του, ὅπερ θὰ εἶχεν ἐπὶ τὰ περίπου μέτρων ὕψος, ἴστατο ἡ πρῶτα πολεμικῆς νηός, ὅποια καὶ σήμερον ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων τεμαχίων συναρμοσθεῖσα φαίνεται, φέρουσα τὴν τριῶν περίπου μέτρων ὕψους πτερυγοφόρον θεάν. Ἀπὸ τῆς πρῶρας ἐξέλιπεν ὁ ἔμβολος, τὸ προεμβόλιον ἀπώλεσε τὴν αἰχμὴν καὶ ἐκ τοῦ καμπύλου στόλου τεμάχιον μόνον ἔμεινε. Σφ-

ζονται ὅμως αἱ πάροδοι ἐκατέρωθεν καὶ ἴχνη χρωματισμοῦ δεκνύουσι πιθανῶς τοὺς ζωγραφιστοὺς ἔμπροσθεν ὀφθαλμοῦς τῆς νηός. Ἄλλ' ἡ ἀναπαράστασις εἶνε βεβαιωτάτη· χρυσοῦς στατήρ τοῦ Δημητρίου ἀποκείμενος ἐν Φλωρεντίᾳ φέρει τὸν τύπον τοῦ μνημείου τελείον. Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς Νίκης ἠφανίσθη ἡ κεφαλὴ, οἱ βραχίονες καὶ τινὰ μικρὰ, ἄλλα.

Ἡ Νίκη αὕτη δὲν εἶνε ἀλληγορία ἀπλῶς τοῦ κατὰ θάλασσαν μεγάλου κατορθώματος. Τὸ μέγεθος τοῦ μνημείου καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς μορφῆς, ἥτις βραίνει ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς πρῶρας, τὰ σύμβολα, τὰ ὅποια ἐπὶ τοῦ νομίσματος φέρει, σάλπιγγα εἰς τὸ στόμα κρατούμενην διὰ τῆς δεξιᾶς, σταυροειδὲς ὑποστήριγμα τροπαίου κρατούμενον διὰ τῆς ἀριστερᾶς καταβιβασμένης, χαρακτηρίζουσι ὠρισμένην θέσιν σχετιζομένην ἀκριβῶς πρὸς πάντα τὰ παρακολουθῶντα περιστατικά. «Ἡ ναὺς εἶνε ἡ ναυαρχίς τοῦ νικητοῦ. Ἡ μάχη ἐτελείωσεν, ἡ νίκη συνετελέσθη. Ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, ἐξ ἧς ἀντηχοῦσι τὰ σαλπίσματα τῆς μάχης, κατέρχεται σωματικῶς ἡ θεά, ἵνα κηρύξῃ τὸ χαριμόσυνον τέλος τοῦ ἀγῶνος καὶ διὰ τῆς παρουσίας της ἐπικυρώσῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς στιγμῆς. Ἡ νίκη ὅμως πρέπει νὰ στεφθῇ διὰ τοῦ διαρκοῦς μνημείου καὶ τοῦτο ἔρχεται νὰ στήσῃ ἡ θεά, εἰς τὴν ἱερὰν νῆσον τῶν Μεγάλων Θεῶν, ἀπέναντι τῆς χώρας τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ τοῦ εὐτυχοῦς ναυμάχου. Μὲ τὸ ἀπαιτούμενον σκεῦος εἰς τὴν χεῖρα πετᾷ ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὴν ξηρὰν, ἵνα στήσῃ τὸ τροπαῖον καὶ διὰ τῆς σάλπιγγος καλεῖ σύγαμα τὰ πλήθη εἰς ὕμνους καὶ θυσίας, αἰτίνας συνοδεύουσι τὴν ἀνέγερσιν τοῦ τροπαίου».

Εἰς τὴν καταπλήττουσαν διὰ τοῦ μεγαλείου της μορφήν ἡ ἐλαττήριος τῆς ἰδέας δύναμις εἶνε πραγματικῶς ἡ ἐνέργεια. Τὰ ῥωμαλεῖον ἀλλὰ ῥαδινὸν σῶμα κλίνει ὀλίγον πρὸς τὰ ἔμπροσ, βραχίονες χωροῦν, ἐνῶ ἐλαφρὰ τῶν βραχιόνων κινήσεις προσδίδει κομφοτάτην ἐλαστικότητα εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ κορμοῦ. Ἡ ὠραία αὕτη τῆς μορφῆς κινήσεις οἰδαίνει τὸ στήθος καὶ δίδει ἀρμονικὴν

κάμψιν εἰς τὸν προβάλλοντα δεξιὸν μηρόν. Ἄλλ' εἰς τοῦτο δὲν σταματᾷ τὸ καλλιτέχνη ἡ ἐπινοήσις. Τὴν κίνησιν τοῦ σώματος μεγαλύνει καὶ διευκρινεῖ ὁ χαρακτήρ τοῦ ἱματισμοῦ. Ὁ λεπτός χιτῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ διαφάνεια ἐμφαίνει ἀντὶ τὰ κρύπτη τῆς σαρκὸς τὴν ζωὴν, μαστιγούμενος ὑπὸ τῆς θαλασσίας αὔρας κατὰ τὴν βιαίαν φοράν σώματος καὶ νηός

προσπύσσεται
πλευραῖσιν ἀρτίκολλος ὥστε τέκοντος
ἅπαν κατ' ἄρθρον.

Ἡ δὲ ἐκ παχυτέρου ὑφάσματος ἐσθῆς ἐν τῇ ῥύμῃ ταύτῃ ὡς ἐν παραφορᾷ ἀπολυομένη συνοδεύει τὴν βιαίως χωροῦσαν θεάν, ἔμπροσθεν μὲν συστρεφομένη πρὸς τὸ σῶμα, ἔπισθεν δὲ κολπουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὡς ἰστιόν. Ἐνταῦθα οὖσα καὶ ἐνέργεια ἐν τῷ συνόλῳ πᾶσα ἡ μορφή καὶ ἡ περιβολή, δὲν ἀπολείπει ἅμα οὐδὲν ἐκ τῆς τελείας ζωηρότητος τῆς ἐκφράσεως, ἣν ὑπαγορεύει τῆς φύσεως ἡ βαθεῖα σπουδή.

Ἦτο μία εὐφυῆς ἀντίληψις, ὅτι τὸ ἔργον ἀπεδόθη ὑπὸ Ἑλληνος ἀρχαιολόγου¹ εἰς μαθητὴν τοῦ Λυσίππου, τὸν Εὐτυχίδην, τὸν δημιουργὸν τῆς λεγομένης Τύχης τῆς Ἀντιοχείας, ἧς μικρὸν ἀντίγραφον ἐν τῷ Βατικανῷ δίδει ἰδέαν περὶ τοῦ μεγαλείου τῆς συλλήψεως καὶ τοῦτου τοῦ ποτε μεγάλου μνημείου τῆς ἐπὶ τῶν διαδόχων καλλιτεχνίας. Τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ἐν τῷ μεταγχιμῷ μεταξὺ τῆς δευτέρας ἀκμῆς τῆς κλασικῆς τέχνης κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα καὶ τῆς ἀναλάμψεως αὐτῆς κατὰ τὸν τρίτον ἐν τῇ περιόδῳ τῶν Περγαμηνῶν ὁ καλλιτέχνης τῆς Νίκης τῆς Σαμοθράκης κατέχει περιφανῆ θέσιν, ὡς κληρονόμος πλούσιος τῶν παραδόσεων τῆς μεγάλης ἐποχῆς, πρὸς ἣν ὅμως συνδέει νῦν τὴν ἀρετὴν τῆς ἐπὶ τῶν διαδόχων νέας δάφνας δρεψάσης τέχνης, τὴν θαυμαστὴν ἐπιτηδειότητα ἀνυπερβλήτου ἐκτελέσεως.

ΓΕΩΡΓ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

¹ Τοῦ κ. Π. Καββαδίου ἐν διαλέξει ἐν τῷ γερμανικῷ ἀρχαιολογικῷ ἱνστιτούτῳ τῆς Ῥώμης τὸ 1879.

Ο Γκαίτε δι' ενός τετραστίχου του, τὸ ὁποῖον ἔμεινε περίφημον, καθώρισε ποῖον μέρος τῆς ψυχῆς του ὡφείλει εἰς τὸν πατέρα του καὶ ποῖον εἰς τὴν μητέρα του. Ἀληθές εἶνε ὅτι τὸ διπλοῦν αἷμα δὲν διανέμεται συνήθως μὲ ἕκραν ἰσότητα εἰς τὰς φλέβας τῶν ἀπογόνων, οὐδ' εἶνε τὸ τέκνον ἀκριβῆς, μαθηματικῶς προϋπολογιζομένη, σύνθεσις τῶν δύο γεννητόρων. Ἐνεκα λόγων, οἱ ὅποιοι δὲν ἀγνοοῦνται ἐντελῶς σήμερον, ὁ εἰς τῶν συνεργατῶν καταγει τὴν νίκην ἐν τῇ πάλῃ τῆς δημιουργίας, ὁ δὲ μέλλον ἄνθρωπος, φέρει, κατὰ τὴν ἐνδομήτριον ἤδη, ὡς ἐν προθαλάμῳ τῆς ζωῆς, προσδοκίαν, καὶ καθ' ὅλον ἔπειτα τὸν μακρὸν βίον, βαθὺν καὶ ὀριστικὸν τὸν φυσικὸν καὶ ψυχικὸν τύπον τοῦ ενός, ἐν ᾧ ἀόριστος καὶ ὑπεκφεύγουσα μόλις μαντεύεται ἡ ἐπενέργεια τοῦ ἄλλου.

Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ ὄντα διφυᾶ, ἀποτελούμενα ἐκ συστατικῶν ὅπως ἀνομοίων, ψυχῶν σύνθετοι, τῶν ὁποίων τὰ δύο ἡμίση συνεργήσαν ἀτελῶς καὶ διακρίνεται ἡ ῥαφή, ἡμίση, τῶν ὁποίων ἡ γειτνίασις γεννᾷ ἐκπληξίν ὡς ζῶν, διαφορῶν ζωνῶν, κλεισθέντων ἐν τῷ αὐτῷ κλωθῷ ὅπου ἀλληλοσπαρασσονται. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Σοπενάουερ, ὅστις εἶχεν ὀδυνηρὰν συνείδησιν τῆς ἑτερογενούς καὶ ἀνακολούθου ψυχῆς του, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γκαίτε, ὁ κατὰ τὰλλα ὁμοῖος πρὸς τὸν ὀλυμπιον πατέρα του, κατὰ τὸ πνεῦμα δὲ υἱὸς τῆς ὑπηρεσίας (der Sohn der Magd), ὡς τὸν ἀπεκάλει περιφρονητικῶς ὁ Βίλανδ.

*

Τοιαύτην σύνθετον ὑπόστασιν ἔχει καὶ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ψυχὴ. Εἰς ἐκ τῶν ξένων περιηγητῶν ἐκφράζει κάπου τὴν ἀπορίαν του διὰ τὴν «παράδοξον φαντασιοπληξίαν» τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων «να συνδέουν εἰς τὴν αὐτὴν λατρείαν τὸν Μιλτιάδην καὶ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, τὸν Ἐπαμεινώνδην καὶ Μιχαὴλ τὸν Μέθυσον, τοὺς Πρασίνους τοῦ βυζαντινοῦ ἱπποδρομίου καὶ τοὺς Ὀλυμπιονίκας, τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου ὄρους, τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν Παναγίαν».

Τῷ ὄντι, ἡ ἡμίσεια ψυχὴ μας εἶνε ἡ ἄλλοτε ἑλληνικὴ ψυχὴ, ζῶσα οἰκείως ἐν μέσῳ τοῦ γυνώριμου καὶ ἀναλλοιώτου φυσικοῦ περιβάλλοντος, θερμαινομένη ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ αὐτοῦ ἡλίου, ἀναπνεύουσα τὴν ἀλμυρὰν πνοὴν τῆς αὐτῆς θαλάσσης, περιβαλλομένη ἀπὸ τὰ ἀπαλά περι-

γράμματα τῶν αὐτῶν ὁρέων· ψυχὴ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀφυπνίζεται ἐκάστην στιγμὴν τὸ παρελθόν, κινουσα πτέρυγας πρὸς παλαιὰς κορυφάς, μαγευομένη ἀπὸ τὴν μελωδίαν τῶν ὠραίων περιόδων καὶ τὴν εὐρυθμίαν τῶν μαρμαρίνων μελῶν· ψυχὴ σύγχρονος τῶν ἀνασκαπτομένων μνημείων, ἀλλὰ καὶ ἠρωτηριασμένη ὡς αὐτὰ κατακοπος ψυχὴ, καταβληθεῖσα ἐκ τῆς ἐντάσεως τῆς ἄλλοτε πνευματικῆς ζωῆς, κυρτωθεῖσα ἐκ τῆς φυλλομετρήσεως τόμων λεπτολόγος καὶ ἐριστικῆ, διατηρούσα τὴν ὀξείαν αἰσθησίν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκφυλὸν ἀτονίαν, τῶν ὑπὲρ τὸ δέον πολιτισθέντων κατὰ τὴν ἀκμὴν των.

Ἡ ἄλλη ἡμίσεια εἶνε ψυχὴ νέα, ἀκατέργαστος, ῥωμαλέα, ἀδάμαστος, βάρβαρος, δεισιδαίμων, ψυχὴ ἀνθρώπων διατριβόντων μὲν εἰς τὰς κορυφάς τῶν βουνῶν, ἀλλὰ ζώντων χαμηλά, μὴ αἰρομένων ὑπὲρ τὰς αἰσθήσεις των, φυλακίζόντων τὴν ἀντιληψίν τῆς ζωῆς εἰς τὰ ὄρια τῶν λημεριῶν των, σταυροκοπούμενων εὐλαθῶς μὲ δακτύλους ἀγνοούντας νὰ χαραῖζον τὸ νομά των, ἀνθρώπων ἄκρως λιτῶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ζώντων μὲ τεμάχιον ξηροῦ ἄρτου καὶ ὀλίγον αἷγιον τυρὸν καὶ μὲ πενιχράς τινας ἰδέας ἐκφραζομένης δι' ἑκατοστῶν λέξεων ἐν στερεοσκοπικῇ ἐναργείᾳ καὶ ἀνυπερβλήτῳ παραστατικότητι, ὡς ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ἀγρίων λαῶν, οἵτινες, στερούμενοι ἀφρημένων ἐνοιῶν πρὸς ἐκφρασίν τῶν ιδιοτήτων τῶν ἀντικειμένων, προσάγουν αἰσθητὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτὰ τάντικείμενα ὡς φορεῖς τῶν ιδιοτήτων. Συγχρόνως δὲ καὶ ψυχὴ ῥαγιά ἔχοντος ἐντὸς τῶν φλεβῶν τὸν φόβον τοῦ κυριάρχου, ὅπως οἱ δούλοι τῶν Σκυθῶν, οὓς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, εἶχον εἰς τὸ αἷμα των τὸν φόβον τοῦ πλαταγισμοῦ τῆς μάστιγος καὶ πολύμητις ἐφευρέτις τεχνασμάτων κατὰ τοῦ τυράννου, καθ' οὗ ἤμυνοτο διὰ τοῦ δόλου, τοῦ ὅπλου τῶν ἀδυνάτων· ἔτι δὲ ψυχὴ μελαγχολικὴ ἐκβάλλουσα στόνους εἰς πᾶσαν σύγκρουσιν πρὸς τὴν πραγματικότητα, σαβανώνουσα μὲ θρήνους τὸν ἀποθνήσκοντα εἰς τὰ ξένα «δίχως λιβάνι καὶ κερὶ», παρακολουθοῦσα τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος ἐντὸς τοῦ ἀραχνιασμένου μνήματος· ψυχὴ ἀναπνεύουσα τὴν βαρεῖαν ἀτμόσφαιραν τοῦ θυμιάματος, ζητοῦσα τὴν εἰρήνην ἀπὸ τὴν κόπῳσιν τῆς ζωῆς ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ σταυροῦ...

Ἡ μία ψυχὴ εἶνε τώρα ἐπιτεθειμένη ἐπὶ τῆς ἄλλης ὡς ἐπὶ τῶν παλιμψήστων τὸ βυζαντινὸν τροπάριον ἐπὶ τῆς ἀνακρεοντείου ὠδῆς· ἡ ὅπως,

πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας, ὑπὸ τὰς ἐπιχώσεις τοῦ Κλαδέου, αἱ πενιχραὶ καλύβαι τῶν ἀνθρακίων, αἱ ἐκ πετραδίων καὶ λάσπης, ὑπεράνω τοῦ τετραυματισμένου θρηγχοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Ἄλλοτε οἱ δύο κόσμοι, οὓς ἀντιπροσωπεύουν, ἦσαν μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, ἐν ἐχθρικῇ ἀποστάσει, πρὶν ἢ δύναμις ἡ ἀκάθεκτος τοῦ χρόνου ἐπιστρώσῃ τὸν ἕνα ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

*

Τὸ πνεῦμα δημιουργεῖ τὸ σῶμά του, εἶπεν ὁ Σίλλερ· ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος πλάττει τὸν ἐξωτερικὸν τῶν συμβόλων· αἱ ψυχικαὶ ἀνάγκαι διαπλάττουν τὴν γλῶσσαν. Ἡ ἀρχαία ψυχὴ διετήρησεν, ὅσον ἠδύνατο, τὴν παλαιὰν γλῶσσαν, ἐγκρατεστάθῃ ἀνέντως ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου καὶ περιλάμπρου πατρογονικοῦ μεγάρου, καὶ μὲ χεῖρας νωθρὰς ἀνεσκάλευε τὸν ἀρχαῖον θησαυρὸν. Ἄλλ' ἡ νέα ψυχὴ, ἡ ἔχουσα ἀνάγκην νὰ στεγασθῇ, ἔκτιζεν ἐν σπουδῇ τὸ χαμόσπιτόν της μὲ δ,τι ὑλικὸν εὑρίσκε πρόχειρον. Ἡ μία, γλῶσσα τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν πολυμαθῶν, περιεβάλλετο τὴν πομπώδη καὶ ψευδῆ μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ ἄμβωνος· ἡ ἄλλη ἐνέδουε τὰς ἰουδαίας μεμφιμοιρίας τοῦ Πτωχοπροδρόμου ἢ διηρμήνευε τὰ ταπεινὰ διανοήματα τῶν λεμβούχων καὶ τῶν ἀχθοφόρων· ἔζη δ' ἐν περιφρονησί, ἐπὶ αἰῶνας, ὡς Παρίας, παντὸς δὲ αὐθεντικοῦ λογίου καθήκον ἐνομιζέτο, ὅτε τὴν συνήντα, νὰ πτύῃ καὶ νὰ παρέρχεται.

Οὕτω, αἱ λέξεις εἶχον χωρισθῇ, ὡς καὶ οἱ ἄνθρωποι, εἰς εὐγενεῖς καὶ εἰς συρφετόν· αἱ μὲν εἶχον τὰς περγαμηνὰς των, τὰ οἰκόσημά των, αἱ δὲ ἦσαν ῥακενδύται ἀξιοὶ τοῦ κατέργου.

Ἄλλ' ἡ ἐπανάστασις ὑπέβασκε καὶ μίαν ἡμέραν ἐξεργάγη· ἡ γλωσσικὴ Βασιλλικὴ κατηδαφίσθη· αἱ λέξεις ἀνεκλήρυχθησαν ἰσότιμοι καὶ ἐλευθεραὶ· ἡ νέα ψυχὴ ἀνέπνευσε· μὲ τὰ δεσμὰ δὲ τῶν λέξεων ἐθραύσθησαν καὶ τὰ δεσμὰ τοῦ πνεύματος· διότι ὅπως λέγει πολὺ ὠραῖα ὁ Οὐγγῶ:

la main courroucée
Qui délivre le mot délivre la pensée.

Ἄλλ' ἡ ἀπότομος ἐλευθερία ἐξαπολύει ἀκράτητα ἐνστικτα εἰς τοὺς σκλάβους τοὺς ἐπὶ μακρὸν κύψαντας, καὶ ἡ συσσωρευθεῖσα ἀνάγκη κινήσεως ἐκρήγνυται ὡς μανία ὀλέθρου. Τὰς μέχρις ἀειλάς λέξεις ἐμέθυσε ἡ ἐλευθερία, καὶ ἀνεπήδησαν ἀβράκωτοι, ὠρούμενοι βραχνῶς καὶ ἀγρίως τὸ ga ira των, ζητοῦσαι ἐξαλλοὶ νὰ καταδαφίσουν τὸ παρελθόν, νὰ κρημνίσουν τὰς τῶματά τὰ πάγκαλα μέχρι τῶν ποδῶν των διὰ

νὰ τὰ καταπατήσουν, ζητοῦσαι νὰ ἐπιβάλουν, μετὰ τὴν τυραννίαν τὴν ἐκ τῶν ἄνω, τὴν τυραννίαν τῶν τριόδων, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθον.

Καὶ μία ἀπειλὴ τρομοκρατίας ἐπέπνευσε εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ ἤρχισεν ἡ προγραφή· ἡ ἰσότης ἀπῆτει τὴν ἀποκοπὴν πάσης κεφαλῆς ὑψηλότερον εὐρισκομένης, πάσης ὑπόπτου ἐπὶ εὐγενείᾳ· ἐρυθρόσκοφοι πολῖται καὶ πολίτιδες· τὸ σαλόνη, ἡ ντεκατέντζα, τὸ σεβίρω, τὸ μαστορεύω, τὸ ῥέβω, τὸ γούστο, τὸ κολονοκέφαλο, τὸ πλεούμενο, ἡ νότα καὶ ἡ λοιπὴ μανιώδης ὀρδή, ἔσυρον εἰς τὴν στηθεῖσαν λαιμητόμον τὰ βδελύγματα τῆς ἀριστοκρατίας· τὴν αἰθουσαν, τὴν παρακμήν, τὸ προσφέρω, τὸ φιλοτεχνῶ, τὸ φθίνω, τὴν καλαισθησίαν (ἄχ, αὐτὴν ἐβασάνισαν περισσότερο, ἂν καὶ δὲν ἦτο τόσον παλαιὸν τὸ γένος της!), τὸ κιονόκρανον, τὸ πλοῖον, τὸν τόνον καὶ χιλιάδας ἄλλων προγεγραμμένων· μερικοὶ εὐπατρίδαι διὰ νὰ σωθῶν, μετμημφιέσθησαν, ὅπως εἰς τὴν γαλλικὴν τρομοκρατίαν, καὶ ὡς δραματικώτατη, ἀντήχηση, βευστοποίηση, ἀποκρυστάλλωσις, ἀπεριόριστος, γοργότατος, ὑπεροσίου, ὑπερκόσμιος, ὑπερτέλειος, μὲ κατεσκευασμένην τινὰ ἐκλαϊκευσίν τῆς στολῆς των ἔσωσαν τὴν κεφαλὴν των.

Εὐτυχῶς ἡ φοβερὰ αὐτὴ καρατόμησις δὲν ὑπῆρξεν αἱματηρὸν λουτρόν, ἀλλὰ μόνον αἱματηρὸν ὄνειρον· τὸ αἷμα ἔμεινε μόνον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοὺς βλέποντας ἐρυθρά.

Οἱ εὐπατρίδαι ἔμειναν ἡσυχοὶ καὶ ἀτάραχοι εἰς τὰ μέγαρά των, τὰ ὁποῖα καλοῦνται διανόησις, γνῶσις, ἐπιστήμη, τέχνη· οἱ περισσότεροι μάλιστα οὐδ' ἀντελήφθησαν κἄν ὅτι εἰς τὰς ἀγνιάς συνέβη ὀχλοβοή. Καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν.

*

Ἦτο ἐπόμενο, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως. Ὅπως ἐκάστη ζῶν ἔχει τὸν φυτικὸν καὶ τὸν ζωϊκὸν τῆς κόσμον, ὅπως τὰ μαρσιποφόρα ζῶα θέλουν αὐστραλιανὸν κλίμα, τὰ δ' ἀσιατικὰ αἰλουροειδῆ καὶ παχύδερμα σταματοῦν ἀπότομος εἰς τὴν νῆσον Βαλλῆ καὶ δὲν διαπεροῦν τὸν στενὸν πορθμόν, ὁμοίως ὁ πνευματικὸς καὶ ἠθικός κόσμος ἔχει τὸ κλίμα του· ἡ γλῶσσα φέρει πρὸς τὰ ἔξω τὴν ψυχὴν, ὅταν δ' ἡ ψυχὴ εἶνε διάφορος, διάφορος εἶνε καὶ ἡ λέξις· διὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἡ χρυσελεφαντίνη Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου δὲν ἦτο ἄγαλμα, ἦτο εἶδωλον, ἡ δὲ λέξις Ἑλλῆν εἶχε γίνῃ ὕβρις εἰς τὰ δυσώδη στόματα τῶν καλογήρων, τῶν ὁποίων αἱ βέβηλοι χεῖρες συνέτριβον τὰς Ἡρας καὶ τὰς Ἀφροδίτας, διότι τοῖς ἀπέφραττον τὸν δρόμον τοῦ Παραδείσου.

Αι λέξεις και αι συμπλοκαί αυτών είνε άχώριστοι από τας ιδέας· αι λέξεις, λέγει κάπου ο Ταιν, φυλάττουν έν μέρος τής συνοδίας, ήτις περιέβαλλεν αυτές κατά την γέννησίν των· αναγεννώνται συνοδευόμεναι από την εικόνα των κινήσεων, αι όποιαί έγιναν όταν άνήλθον εις τή χσιλη, σύρουν μαζί των την μορφήν του άντικειμένου, τή όποιοι έγινεν αιτία ν' αναπηδήσουν πρώτην φοράν... Έμφανίζονται εις τή πνεύμα με τας περιστάσεις, καθ' ός τας μεταχειριζόμεθα· αποπνέουν την όσμήν τής καθημερινής των συντροφίας· εγεννήθησαν εις τή καπηλεία ή εις τή άνάκτορα, εις τή σπουδαστήριον ή εις τούς άγρους, εμφανίζονται δε με την συνοδίαν των, ήτις δίδει εις αυτές τόν τίτλον των και τόν βαθμόν των, ταπεινόν ή ύψηλόν, έν τή λόγφ. 'Ο ποιητής, όπως και ό νομοθέτης, πρέπει νά σέβεται τας κτηθείσας θέσεις».

Πράγματι, όταν ή φύσις ή έξις μακρά συνέδεσε λέξιν τινά προς άλλην, ή μία αναπλαττωμένη επαναφέρει μεθ' έαυτής και την έτεράν· αναζούν αι έξφραστικάί πλοκαί των πατέρων μας, και αι λέξεις επιβάλλουν τούς αρχαίους συνειρμούς των· όπισθεν δ' εκάστης λέξεως κρύπτεται μακρά σειρά λέξεων, εικόνων, ιδεών έτοιμών ν' ανακύψουν.

Όταν αναγινώσκω :

Θά πάρω τή τουφέκι μου νά πάω νά γίνω κλέφτης... νάχω με τή κλεφτοπούλα καθημερινή λημέρι

προβάλλει. ζωντανή πρό των όφθαλμών μου ή κλεφτουργιά με τή ταμπούρια της, τή γιουρούσια, ταις κάππαις, τή σσημόκουμπα, τή μεϊτανογέλεκο, τόν ντουλαβιάν, τή πόσι, ταις βλαχόκαλτσαις, τή τσαπραζιά, τή κουστέκι, τή χαίμαλι, τή σελάχι, ταις παλάσκαϊς, τή φισεκλίκι, ταις τσακμακόπετραϊς, τή μεδουλάρι, τή γαντζούδια, τή χαρμπι, τή νταλιάνι, τή δημησι, και αναπηδούν εμπρός μου ό Μαλάμος, ό Σουμιλας, ό Μητρομάρας, ό Νικοτσάρας, και όπισω απ' αυτούς τάγματα όλα μορφών ήλιοκαών και άγρίων, και όφθαλμοί έξαστραπτοντες άπειλήν, και γυμνά λάσια στήθη.

Μεταφράζω μετ' του Φιλίππου 'Ιωάννου :

Τώρα λαβών έν χερσίν έμόν τάχα πυρβόλον όπλον... ληιστών δ' άρ' πασι μετέσσομαι ήματα πάντα...

ό ώραιός και ζωντανός κόσμος διεσκορπίσθη, έξηνεμώθη εις άόριστον και άχρον σύμφυρμα μορφών και στολών...

Η βοάπις και λευκόλενος 'Ηρα του 'Ομήρου είνε ή υπέρηφανος «κουριδίη άλοχος» ή οικούσα, μεγαλοπρεπής, τή όλύμπια δώματα. Η βοϊδομ-

μάτα 'Ηρα με τήσπρα τή μπράτσα» από του 'Ολύμπου κρημνίζεται εις τή μαγειρείον.

Ό όμηρικός 'Ολυμπος είνε τή πλήρες θέας παρουσίας όρος, του όποίου ή κορυφή συγχέεται προς τόν ουρανόν, τή σειόμενον όλον όταν συσπ' τας όρφους του ό Ζεύς· αλλά μόλις έμφανισθή ό γέρο - 'Ελυμπος

με τής σαρανταδού κορφαίς, με έξηνταδού βρουσούλαις, κάθε κορφή και φλάμπουρο, κάθε κλαρι και κλέφτης καταπίπτουν τή ήραιστέια δώματα, εξαφανίζεται ό ήχηρός γέλως των ουρανιώνων, και ακούονται νά βροντούν τή καρυοφύλλια. 'Αλλά βουνα, άλλα πτηνά...

Έν τή άρτίε ελληνική ψυχή ύπάρχει θέσις και δια τούς δύο κόσμους, ως ύπάρχουν έν τή γλώσση τή ελληνική σύμβολα προς ζωντανήν και των δύο αναπαράστασιν. 'Αλλ' ύπάρχουν και στεναί ψυχαί άνίκανοι νά περιλάβουν την διπλήν 'Ελλάδα και άγωνίζονται, επιμώχθως, ν' αποκόψουν την μίαν· οι μεν έξαλείφουν υπερηφάνως από τής 'Ακροπόλεως πάν μνημείον μη προερχόμενον εκ τής «γηραιάς» αρχαιότητας, σπογγίζουν με έν τεμάχιον χλαμύδος εκ τής ιστορίας την βυζαντινήν και την τουρκοκρατουμένην 'Ελλάδα· οι άλλοι, σύμβολον αυτών έχουν τή παλληκαρι εκείνο του Μεσολογγίου, τή όποιοι με κινήσιν άψόγως κλέφτικην, κινήσιν στειλασαν πολλούς Τούρκους εις τόν 'Αδην κ' έξυμνηθείσαν υπό των δημοτικών άσμάτων, ήρωτηρίασε την 'Ελλάδα του Δαβιδ δ' 'Ανζέρ. Η 'Ελλάς τής τέχνης δέν έλεγε τίποτε εις την ψυχήν του· ό Φειδίας ήτο άγνωστος εις τή λημέρι του· ό αρχαίος κόσμος ήτο εις αυτόν κλειστός· ή αρχαία ψυχή άνύπαρκτος. Η 'Ελλάς δέν έξετείνετο πέρα τής βολής του καρυοφυλλίου του.

Οι όπαδοι του γενναίου τούτου βλέπουν τόν κόσμον δια των όφθαλμών του· δέν άκούονται εις την ποίησιν, την όποιαν άφυπνίζει τή καρυοφύλλι, εις τόν θαυμασίως ιδιότυπον κόσμον, τόν όποιοι αναγεννά ή φλογέρα, άλλ' αξιούν νά μετρήσουν με την φλογέρα των την εύρυθμίαν των κιόνων του Παρθενώος, νά στήσουν τή τσαρούχι των επί του έπιστυλίου του, ύποκάτω των μετοπών και των τριγλύφων· οι αρχαιότεροι διδάσκαλοι προσεπάθουν νά φορέσουν εις τόν Νικοτσάραν τόν θώρακα του 'Αχιλλέως· οι νεώτεροι δασκάλοι προσεπάθουν νά φορέσουν εις τόν 'Αχιλλέα τή μεϊτανογέλεκο του Νικοτσάρα!

Ό άγγλος φιλόσοφος 'Αμιλτον θέλων νά αισθητοποιήσιν την σημασίαν, ήν έχει τή γλωσ-

σικόν σύμβολον εις την ανάπτυξιν τής διανοήσεως, λέγει τή έξής, άτινα κατέστησε περιώνυμα τή περι 'Αμιλτον έργον του Στουάρτ Μίλλ. «Είς στρατός δύναται νά εισβάλη εις χώραν τινά, αλλά τότε μόνον κατακτά αυτήν όταν κατασκευάση όχυρώματα. Αι λέξεις είνε τή όχυρώματα τής διανοήσεως. Αι λέξεις μας επιτρέπουν νά επεκτείνωμεν την κυριαρχίαν μας επί του έδαφους, εις τή όποιοι εισέβαλεν ήδη ή διανοήσις· νά μεταχειρισθώμεν εκάστην πνευματικήν κατακτησίαν μας ως όρμητήριο προς εκτέλεσιν νέων».

Τοιαύτα φρούρια άκλόνητα έχει ιδρύση ή αρχαία ψυχή εις όλην την άπέραντον χώραν τής γνώσεως, την όποιαν υπέταξε, και τούς πύργους τούτους, τούς αιώνιους, άγωνίζονται μερικοί νά κατακρημνίσουν με τή χαρμπιά των!

Οι γραμματικοί και όσοι άλλοι έν τή γλώσση βλέπουν μόνον καταλήξεις και τύπους, δικαιολογούνται, όπωςδήποτε, ζητούντες την καθυποτάξιν αυτής εις τή ιδανικά του επαγγέλματος των· άλλ' εκείνοι δι' ους ή λέξις δέν είνε μόριον λόγου, αλλά τμήμα τής ψυχής εκπηδών παλλόμενον και φρίσσειν προς τή έξω, περι τίνος άλλοι όφείλουν νά φροντίζουν ή περι τής εκφραστικότητας τής λέξεως, περι του πνευματικού ή ήθικου κόσμου, τόν όποιοι ανακινεί δια των συνειρμών της;

Κ' έν φ ή Τέχνη, τώρα, αναγωνίως ζητεί περισσότερα σύμβολα προς διεμνησυσιν των ανεξιχνιάστων κινήσεων τής ψυχής, προς όρισμόν του άορίστου και κατάκτησιν του πέρα του νοητού, τινές θέλουν, έν όνόματι τής Τέχνης, νά

συντρίψουν χιλιάδας συμβόλων και νά εξαφανίσουν χιλιάδας ψυχικών καταστάσεων, αιτινες λανθάνουν υπ' αυτά!... Έχουν ένώπιόν των όλον τόν ουρανόν τής 'Ελλάδος και φράσσουν τόν ήμισυ όριζοντά του· απορρίπτουν τή ήμισυ των χρωμάτων τής πυξίδος των· δύο μεταλλεία αναμένουν πρό αυτών, και αυτοί κατακαλύπτουν τή πλουσιώτερον με τή λιθοβολήματά των· ως νά πάσχουν δαλτωνισμόν, βλέπουν τόν ένα μόνον εκ των ελληνικών κόσμων και άρνούνται τόν άλλον, και μυχτηρίζουν τούς βλέποντας!

Τοιαύτην στενήν δογματολογίαν, τοιαύτην άδιάλλακτον και δριμύειαν μισαλλοδοξίαν είχεν υπ' όψει αυτής ή Κάρμεν Σύλβα, όταν έλεγεν: «Οι κακοί ποιηταί καθιστούν την γλώσσαν δεσποτικήν άκριβώς όπως οι κακοί ιερείς την θρησκείαν».

Ω, ός ακούσωμεν τούς βαθείς λόγους του Ρούκερτ, του ποιητού εκείνου, όστις υπέρ πάντα άλλον εισέδυσεν εις τή μυστηριώδη βάθη τής γλώσσης και είδε τή μαγικά παλάτια, τή όποια έτεχνούργησαν αι ψυχαί δια των λέξεων:

Με μίαν γλώσσαν την όποιαν μανθάνεις περισσότερον έλευθερώνεις έν πνεύμα, έως τώρα δεσμιον έντός σου, τή όποιοι τώρα ενεργεί, και με ίδιον νοητικόν συνειρμόν σοι άνοίγει άγνωστον έως τώρα άντίληψιν τής ζωής, άντίληψιν, την όποιαν εις λαός ήσθάνθη επί του κόσμου... Είς παλαιός ποιητής, ό όποιοι είχε τή χάρισμα μόνον τριών γλωσσών, εκαυχάτο ότι είχε τρεις ψυχάς...

Ημείς οι νεώτεροι 'Ελληνες, εκόντες άκοντες, έχομεν δύο ψυχάς· θά ήτο νού τυφλού τυφλόν εγκλημα νά θέλωμεν, εάν ήδυνάμεθα, νά πνίξωμεν έντός μας την μίαν· οϊανδήποτε εκ των δύο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Κανείς από όσους επεσκέφθησαν την εφήμερον, λευκόχρυσον πόλιν, ή όποια διέρχεται τας τελευταίας ήμέρας μιας τεραστίας και άσθματικής ζωής παρά τόν Σηκουάναν, δέν θάρνηθη ότι ή εκθαμβωτική αυτή σύνθεσις του πολιτισμού, ή κατά βάθος ίσως άντιποιοητική, από την όποιαν άπουσιάζει, όπως παρετήρει τελευταίον ένας γάλλος συγγραφέυς, ή αληθινή ψυχή των λαών, άν αναδίδη κάποιαν πνοήν ποιήσεως και τυφερότητος, ή πνοή αυτή αναθυμιάται από τή θαμβά χρώματα και τή λυπημένα και νοσταλγικά σχήματα των λειψάνων τής περασμένης ζωής, τή όποια περιλείου στοργικαί αι αναδρομικαί εκθέσεις, αι σκορπισμένα εις τή τμήματά της.

'Αναμφιβόλως τή νέα πράγματα εις τόν κόσμον αυτόν, όσον και άν θαμβώνουν και καταπλήσσουν, είνε κατά βάθος ψυχρά και όλίγον ήλιθια, έστερημένα από κάθε ποίησιν και κάθε συγκινήσιν, όπως τή καθετί, που δέν έχει άόμη βιογραφίαν και δέν έχει παράδοσιν και δέν έχει ζυμωθή με την ζωήν και στερείται των «μοιραίων γραμμών», αιτινες είνε ή σφραγίς τής ιστορίας των ψυχών και των πραγμάτων. Καί είνε βέβαιοι ότι τή παρόν, χωρίς τή γλυκύτατον φως που ρίπτει επάνω του τή παρελθόν, δέν θά είμπορούσε νά όμιλήσιν εις τας ψυχάς, και τή νέον, απογυμνωμένον από τή πλαισίον του παλαιού, θά ήτο όρφον από τή καλλίτερα στοιχεία τής ύπάρξεώς του.

ΤΟ ΦΑΝΑΡΙ

Πολύ περιπετειώδης θά ἦτο βεβαίως ὁ βίος τοῦ πατρὸς Λουδοβίκου, ὅστις κρύπτων τὴν κεφαλὴν του ἐντὸς καλύπτρας Καπουτσίνου καὶ περιβάλλον τὴν μέσην του μὲ χονδρὸν σχοινί, δὲν κατάρθανεν οὔτε τὴν λάμψιν τῶν ὀφθαλμῶν του νὰ ἐξασθενίση, οὔτε τὴν χάριν τοῦ σώματός του νὰ μειώσῃ.

Ἀπὸ τοῦ 1658, ὅτε εἰς μικρὰν παρὰ τὸ Λυσικράτειον οἰκίαν ἐγκατεστάθησαν οἱ καλοκάγαθοι Καπουτσῖνοι, διαδεχθέντες τοὺς σκανδαλοποιούς Ἰησουίτας, φουαιογυμνίαν ὡς τὴν ἰδιότητα του δὲν εἶχον ἴδη οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν.

Κανείς δὲν ἐγνώριζε τί ἐπάγγελμα εἶχεν ὁ πατὴρ Λουδοβίκος κατὰ τὴν νεότητά του. Μίαν ἡμέραν ὁμῶς ἔγινε τοῦτο γνωστὸν κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον :

Ἐπέστρεφεν ἔφιππος ἀπὸ τὴν Πεντέλην μετὰ τοῦ τότε Ἡγουμένου Ἀρσενίου Δέγλερη (οἰκογενείας ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους αἰῶνας ἠγουμενευσάσης ἐν τῇ ἡδὴ τόσῳ ἀποθανουσαθείσῃ Μονῇ) φθάσας δὲ πρὸς τὸ Ὀλυμπιεῖον, ὅπως διὰ τῆς πλησίον πύλης εἰσέβη εἰς τὴν πόλιν, παρατήρησε συνάθροισιν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν ἐκεῖ που μεγάλην πλατείαν πλησιάσας — ὁ ἠγούμενος Πεντέλης ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ἐξακολούθησῃ τὸν δρόμον του — εἶδεν ὅτι οἱ Τούρκοι προσεπάθουν νὰ δαμάσωσιν ἵππον τόσον ἀτίθασον, ὥστε κατέπιπτον διαδοχικῶς πάντες οἱ τολμηταί. Ὁ ἵππος οὗτος εἶχε δωρηθῆ πρὸς τὸν Βοεβόδαν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Πασᾶ τοῦ Εὐρίπου. Παρευρίσκοντο ἐκεῖ οἱ ἐπισημότεροι τῶν Ὀθωμανῶν τῆς πόλεως, ὁ Δισδάρης (φρουράρχος τῆς Ἀκροπόλεως), ὁ Σαρδάρης (ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως), αὐτὸς ὁ Βοεβόδας καὶ ἀρκετοὶ Ἀγάδες.

Ὁ πατὴρ Λουδοβίκος σταθεῖς παρατήρησε τὰ συμβαίνοντα καὶ ἐμειδίασε. Τοῦτο ἀντιληφθεὶς ὁ Βοεβόδας τὸν ἠρώτησεν, ἂν εἰς τὴν Γαλλίαν ἔχουσι καλλιτέρους ἵπποδαμαστάς. Ὁ πατὴρ ἐμειδίασεν ἐκ νέου. Οἱ Τούρκοι προσεβλήθησαν τότε καὶ τὸν προσεκάλεσαν νὰ ἐπιβῆ αὐτὸς τοῦ ἵππου, βέβαιον ὄντες ὅτι θά κυλισθῆ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν σκόνην. Ἐκείνος ἀρίππευσεν εὐθὺς τότε, ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἀτίθασου ἵππου μετ' εὐκινήσιας, τέχνης καὶ χάριτος ἐκπληξάσης τοὺς Τούρκους, τὸν ἠνάγκασε νὰ καλπᾷσῃ τρίς περίξ τῆς

πλατείας καὶ τὸν ἐπανάφερε πειθήνιον ὡς ἀρνίον πρὸς τὸν Βοεβόδαν, χαιρετίσας αὐτὸν μετ' εὐλαβούς κινήσεως τῆς κεφαλῆς. Ἀρίππευσεν εὐθὺς κατόπιν καὶ παρέδωκεν εἰς χεῖράς του τοὺς χαλινούς τοῦ ἵππου.

Τότε ἐγνώσθη ὅτι ὁ πατὴρ Λουδοβίκος ὑπῆρξέ ποτε ἀντισυνταγματάρχης, καὶ ἦτο γνωστὸς ἔκτοτε γενικῶς ὡς Κολονέλ-Καλόγερος.

Ἴσως ὁμῶς τὸ κατόρθωμα αὐτὸ νὰ συνετέλεσε πῶς εἰς τὸ νὰ κινδυνεύσῃ ἡ ζωὴ τοῦ ὑπὲρ τὸ δέον ζωηροῦ πατρὸς Λουδοβίκου, ὅτε ἡμέραν τινὰ ἐκράτησεν ἕνα Τουρκόπαιδα ἀπὸ τὸ ἱμάτιόν του, διότι εἶχεν ἀρπάσῃ εἰκονισμάτιον ἀπὸ τὰς χεῖρας μικροῦ Ἑλλήνου μαθητοῦ. Μωαμεθανοὶ διερχόμενοι ἐκράυγασαν τότε, ὅτι ἕνας Γκακὸν ἐκτύπησε Τούρκον — ἔγκλημα θανάσιμον. — Ἐπηκολούθησε ταραχὴ. Ὁ πατὴρ συνελήφθη καὶ ὁ Καδῆς αὐθαρῆ ἐξέδωκεν ἀπόφασιν καταδικάζουσαν τὸν Λουδοβίκον εἰς θάνατον.

Τρέχει ὁ Πρόξενος τὴν νύκτα ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν ἐπισήμων Τούρκων καὶ μὲ πολλοὺς ἀγῶνας κατορθώνει τέλος νὰ σώσῃ τὸν Καπουτσῖνον, ἀνταλλάξας τὴν κεφαλὴν του μὲ δώδεκα ὀλα κεφάλια. . . Ζαχάρεως, τὰ ὅποια ἀπέστειλε δῶρον πρὸς τὸν Βοεβόδαν, μεσολαβήσαντα ἀποτελεσματικῶς.

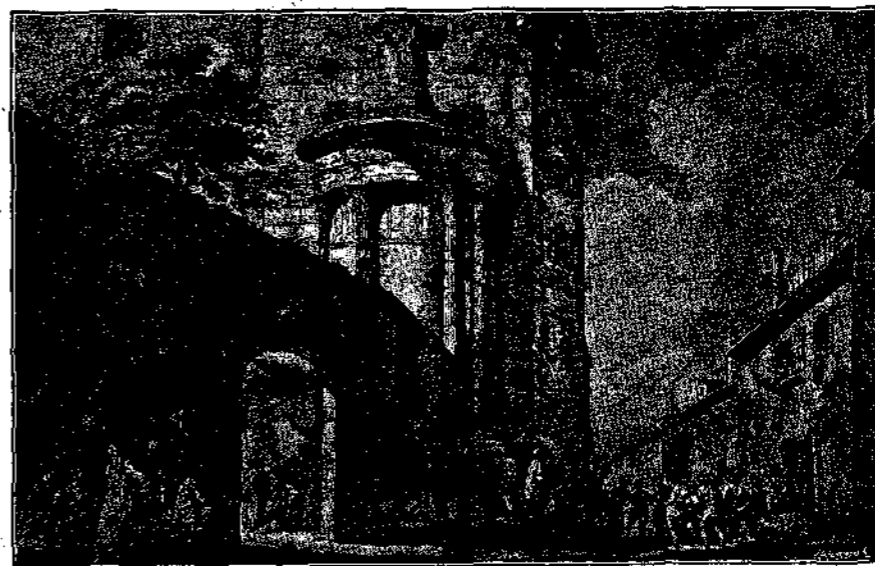
Ἡ ἐπισημὴ αὕτη θέσις καὶ αὐτῶν τῶν ξένων ἀπέναντι τῶν κρατούντων θά ἠνάγκασε βεβαίως κατόπιν ἕτερον Καπουτσῖνον, τὸν ἀκακὸν πατέρα Σεραφείμ, τὸν ὅποιον χάριν διασκεδάσεως στρατιώτης τις ἔσυρε διὰ τοῦ σχοινοῦ τῆς μέσης του εἰς τὴν ἀγοράν, νὰ ὑποστῇ ἀγογγύστως τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦτον.

Νῦν ἔρχεται ἡ σειρά ἑτέρου πατρὸς, τοῦ Βαρνάβα. Οὗτος εἶναι κυρίως εἰς ἡμᾶς γνωστὸς διὰ σφζομένης πολυτίμου ἐπιστολῆς του, ὑποβοηθούσης τὴν λύσιν σπουδαίου τοπογραφικοῦ ζητήματος τῶν Τουρκοκρατουμένων Ἀθηνῶν (περὶ ὑπάρξεως δηλαδὴ τοῦ ἀμφισβητουμένου τείχους τῆς πόλεως πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ Παρθενῶνος καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς του). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος γίνεται λόγος καὶ εἰς

ἐπιστολὴν ἑτέρου πατρὸς, τοῦ Σίμωνος, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος.

Καὶ πολὺ διέτριψε καὶ πολὺ ἠγαπήθη ἐν Ἀθήναις ὁ Καπουτσῖνος οὗτος Σίμων. Ἦτο ἰατρός, καὶ διὰ τῆς ιδιότητός του ταύτης κατέκτησε τὴν φιλίαν τοῦ φρουράρχου, τοῦ ὁποίου ἰατρῶσε βαθεῖαν πληγὴν ἐπενεχθεῖσαν εἰς τὸ παχύτατον χεῖλός του ἀπὸ τουρκικὸν δόρυ (τζιρῆτι) κατὰ

Ἡ κυρία Giraud ἐξήπλωσε τὸ ἀγαλμα ἐπὶ κλίνης, περιέβαλε τὴν κεφαλὴν του διὰ νυκτικοῦ μανδηλίου καὶ τὸ ἐσκέπασε μέχρι τῆς σιαγόνας μὲ ἐν πάπλωμα. Προσεκάλεσε τότε τὸν πατέρα Σίμωνα νὰ ἐπισκεφθῆ πάσχουσαν δῆθεν ὑπηρετρίαν των. Ὁ Σίμων ἐκ σεμνότητος ἐκάθισεν εἰς τινα ἀπὸ τῆς πασχούσης ἀπόστασιν, εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἀμυδρῶς φωτιζόμενον ὑπὸ κανδήλας· ἀφοῦ δὲ προσνυχήθη πρῶτον, ἤρχισεν

Εἰσοδος τῆς Μονῆς τῶν Καπουτσίνων.

τινα ἀγῶνα μεταξύ αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἐκ τῶν ἐν τείλει Ὀθωμανῶν.

Ἐκτοτε ὁ Ἀγᾶς τοῦ Καστροῦ οὐδέποτε κατήρχετο εἰς τὴν πόλιν χωρὶς νὰ σταματήσῃ πρὸ τῆς Μονῆς τῶν Καπουτσίνων καὶ νὰ φωνάξῃ δυνατὰ ἑλληνιστί: « Καλημέρα πατέρα! . . . »

Ὁ Σίμων οὗτος ἠγόρασε κατὰ τὸ ἔτος 1669 τὸ χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, τὸ δημοφιλὲς Φανάρι.

Ἐκ τινα περιηγητῆν ἀναγινώσκωμεν ἀνέκδοτον σχετιζόμενον πρὸς τὴν ἱατρικὴν τοῦ Σίμωνος ἐν Ἀθήναις δράσιν. Εἰς ἕνα κῆπον εἶχεν ἀνευρεθῆ ἀγαλμά τι τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ὅποιον ἠγόρασεν ὁ τότε πρόξενος τῆς Γαλλίας Giraud, ἀπὸ πολλοῦ ἀποκατεστημένος ἐν Ἀθήναις καὶ κατὰ σπανίαν ἐξαίρεσιν νυμφευμένος, φράγκος αὐτός, Ἀθηναῖον κόρην, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Ἀθήναις Παλαιολόγων.

ἔπειτα νὰ τὴν ἐξετάξῃ. Τότε ἡ κυρία Giraud εἶπεν: Ὀμιλεῖτε δυνατώτερα, πατέρα, διότι βαρυσκουεῖ. Ὑψώσε λοιπὸν τὴν φωνὴν του ὁ Καπουτσῖνος. Τότε ἐπλησίασεν ἡ κυρία, παρατηρήσασα δὲ τὴν πάσχουσαν καὶ στενάξασα βαθεῖως εἶπεν: Ἀλλοίμονον! . . . μὴ φωνάζετε πλέον, εἶναι ἀργά· ἡ καυμένη ἀπέθανε! . . . Καὶ ἀνασύρασα αἰφνιδίως τὸ πάπλωμα ἀπεκάλυψε τὸ ἀγαλμα πρὸς μεγάλην ἐκπληξίν τοῦ Καπουτσίνου.

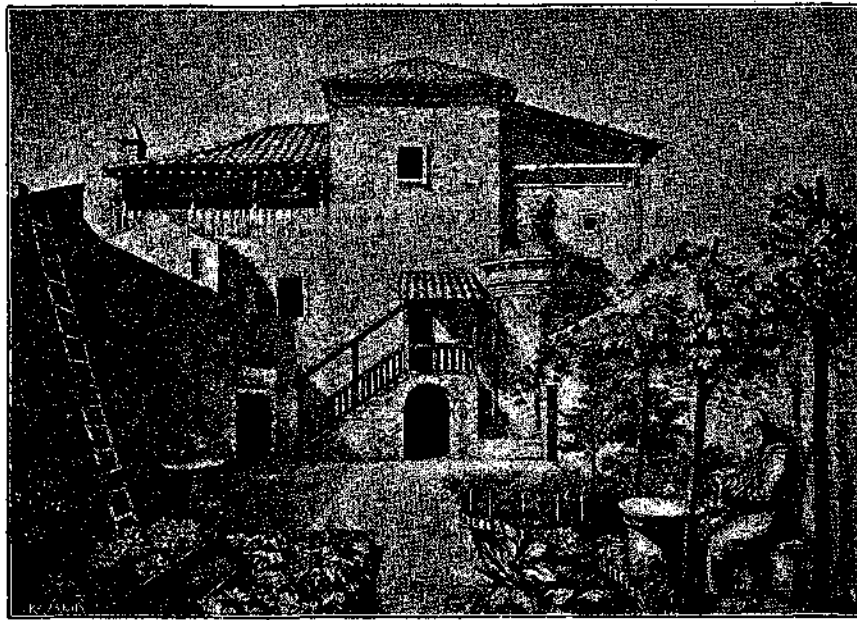
Ὁ Σίμων ἐδίδασκεν ἀρκετοὺς Ἑλληνόπαιδας, εἶχε δὲ ἐλευθέραν τὴν εἰσοδὸν εἰς πᾶσαν Ἑλληνικὴν καὶ Τουρκικὴν οἰκίαν καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς γυναικωνίτας. Κατὰ τὰς ἐορτάς ἐπεσκέπτοντο αἱ χανοῦμισσαι τὸν κῆπὸν του, ὃν κυριολεκτικῶς ἐθερίζον.

Τὰ δὲ τῆς προσκλήσεως τοῦ Λυσικρατείου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: Γείτων τις τῶν Καπουτσίνων

εἶχε μικρὰν οἰκίαν, περιλαμβάνουσαν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτῆς καὶ τὸ ἀτυχὲς τοῦ Κικυννέως μνημεῖον τοῦτο. Ὁ Σίμων κατέρωθε καὶ τὸν ἐπεισε νὰ πωλήσῃ εἰς τὴν Μονὴν τὴν ιδιοκτησίαν του· ἐπεξέτεινε δ' οὕτω τὴν Μονὴν χρησιμοποίησας καὶ τὸ μνημεῖον εἰς παρεκκλήσιον. Ἄλλ' οἱ προύγοντες, φοβηθέντες μήπως ἀφαιρεθῆ ποτε τὸ οἰκοδόμημα καὶ μετ' αὐτοῦ ἔν ἔτι ἐνδιαφέρον τοὺς ξένους ἀντικείμενον διὰ τὸν τόπον, ἐπεισαν τὸν πωλητὴν νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκύρωσιν τῆς ἀγοραπωλησίας. Ἡ δίκη διεξήχθη ἐνώπιον τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν Δημογερόντων, οἵτινες, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον, τοῦ νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εἰς ξένους ν' ἀποκτήσωσιν ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, μεθ' ὧν τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Σίμωνος, ὅτι ἦτο ἤδη πολίτης Ἀθηναῖος, ἠκύρωσαν τὴν ἀγοραπωλησίαν. Ὁ Σίμων ἐξεκάλεσε τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον τῆς ἐξωτικῆς λεγο-

καὶ ὄχι τοῦ Διογένοους, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπεσιήθη ὑπὸ δασκάλου τινός, θελήσαντος νὰ συνδυάσῃ πρὸς τὸν φανὸν τὴν γνωστὴν ἔρευναν τοῦ Διογένοους πρὸς ἀναζήτησιν ἀνθρώπου.

Περὶ δὲ τοῦ Λυσικράτειου, ὡς λύχνου τοῦ Δημοσθένους, σημειοῦσι τὰ ἐξῆς, ὅτι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν μᾶλλον εἰδῶτων Ἀθηναίων, ὁ μέγας ῥήτωρ ἐνεκλείσθη καὶ ἀπεμονώθη ἐν αὐτῷ, χάριν ῥητορικῶν μελετῶν. Μὴ δυνάμενος ὅμως ἕνας ἄλλος περιηγητὴς νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ Δημοσθένης περιωρίσθη διαρκῶς ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ πυργίσκῳ, ὡς ἐν σκοτεινῇ εἰρηκτῇ, συμπεραίνει, ὅτι πυρκαϊὰ κατέκαυσε τὰς αἰθούσας καὶ τὸ δωμάτιον τοῦ ῥήτορος, τὸ φανάρι δ' ἐχρησίμευσεν αὐτῷ ὡς μικρὸς ναός, ἐν ᾧ ἐλάτρευε τοὺς θεοὺς του, ἀνάπτων λυχνίας ἀμαυρώσασας τὰ λευκὰ μάρμαρα. Ὁ Θεὸς ἄς τὸν συγχωρήσῃ!...

Ὁ Πατὴρ Ἀγαθάγγελος εἰς τὸν κηπὸν του.

μένης τότε ἐξουσίας, δηλ. ἐνώπιον τοῦ Καδῆ, ὅστις ἐπέδικασεν αὐτῷ μόνην τὴν νομήν, ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ μὴ προξενηθῆ βλάβη τις εἰς τὸ οἰκοδόμημα. Διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον λοιπὸν ὁ φρόνιμος Σίμων μετέφερε καὶ τὸ θυσιαστήριόν του εἰς ἄλλο δωμάτιον.

Οἱ περιηγηταί, ἀκολουθοῦντες τὴν γνησίαν παράδοσιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ὀνομάζουσι τὸ Λυσικράτειον, φανάρι ἢ λύχνον τοῦ Δημοσθένους

Κατὰ τὸ 1754 εὐρίσκωμεν ἐν τῇ Μονῇ τὸν πατέρα Ἀγαθάγγελον, ὃν βλέπομεν εἰς δύο εἰκόνας· εἰς τὴν μὲν ὀδηγοῦντα ξένον ἐντὸς τῆς διὰ τῶν Γαλλικῶν σημάτων ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου κοσμουμένης Μονῆς, εἰς τὴν δὲ ῥεμβάζοντα ἢ μᾶλλον νυστάζοντα εἰς τὸν κηπὸν του, ὑπὸ σιαῖδα.

Ἡ πρώτη εἰκὼν παριστᾷ Ἀθηναῖους χορευόντας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Τριπόδων. Ἦτο τότε Ἀποκρηά. Ὑπάρχουν ἐκεῖ καὶ δύο μουσικοί· ὁ ἕνας παίξει

τὸ τύμπανον καὶ ὁ ἄλλος ἀδλεῖ (βεβαίως δὲν εἶναι ὁ Θεῶν).

Τὸ Λυσικράτειον εἶχε τότε ἐκπέση εἰς δωμάτιον Ἕλληνας ὑπηρετοῦ τῆς Μονῆς.

*

Κατόπιν φέρεται ὅτι ἐν τῇ Μονῇ ἐβίου μοναχὸς τις, ὁ ἐκ Γενούης Οὐρβανός, ὄχι τόσον ἄξιος τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν προκατόχων του· διὰ τοῦτο ἐξώσθη τῷ 1806 ὑπὸ τοῦ Γάλλου προξένου καὶ ἀντικατεστάθη διὰ Καπουτσίνου χρη-

Οὗτος, ἂν μὴ καὶ ὁ προκατόχος του, εἶχε προβιάσῃ τὸ Λυσικράτειον εἰς βιβλιοθήκην. Ὁ Βύρων πολὺ τὸν ἐσέβeto, καὶ μάλιστα ἠσθάνθη πῶς, κατὰ σπανιωτάτην ἐξάιρεσιν, καὶ τὴν ἐπίδρασίν του. Τοῦτο ἐξάγεται τοῦλάχιστον ἐκ τῆς σωζομένης διαλέξεως μεταξὺ τοῦ πατρὸς Παύλου καὶ τοῦ Βύρωνος, τῆς φερούσης τύπον ἐξομολογήσεως. Ταύτην εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν θὰ παραθέσωμεν εἰς τοὺς πολυπληθεῖς τῶν «Παναθηναίων» ἑορταστάς.

Ὁ Πατὴρ Παῦλος μελετᾷ.

στούθους, νοήμονος, εὐπροσηγόρου καὶ φιλοφρόνως ὑποδεχομένου τοὺς ξένους, οἵτινες εἰς τὴν Μονὴν εὐρίσκον συνήθως ἄσυλον.

Πολλὰς ἀληθῶς κατηγορίας καὶ κυρίως γυναικεῖα σκάνδαλα, φορτώνουσιν εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ ἀτυχοῦς Οὐρβανοῦ, φαίνεται ὅμως ὅτι πλὴν τῶν παρακρούσεων τῆς καρδίας του καὶ τῶν ἀντιγαλλικῶν φρονημάτων του, κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο ἀνὴρ ὄχι συνήθης. Κατὰ τὸ 1801, ὅτε ἡ μανία τῆς ἀρπαγῆς τῶν ἀρχαιοτήτων εὐρίσκειτο εἰς τὸ οὐκ ἐπιτατοῦ αὐτῆς σημεῖον, ὁ προϊστάμενος οὗτος τῆς Μονῆς πολὺ ἀντίστη εἰς τὸ νὰ μὴ παραχωρηθῆ τὸ μνημεῖον πρὸς μεταφορὰν εἰς Ἀγγλίαν, μεθ' ὧν τὰς γενομένας ἐπικερδεστάτας προτάσεις εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Βοεβόδαν.

Ὁ διάδοχος του ὀνομάζετο πατὴρ Παῦλος d'Ivrée. Καὶ ὁ Σατωβριάνδος τῷ 1806 καὶ ὁ Βύρων τῷ 1811 ἐγνώρισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μονῇ.

Σύγχρονος τοῦ Βύρωνος περιηγητὴς ἀναφέρει τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ Παῦλος διήρесе τὸ μνημεῖον εἰς δύο πατώματα· τοῦ ἐπάνω μέρους χρησιμοποίηθέντος διὰ σπουδαστήριον ἢ μᾶλλον ἡσυχαστήριον δωματίου τινός τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῆς Μονῆς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐχωρίζετο διὰ παραπετάσματος πρασίνου χρώματος.

Κατὰ τὸ 1815 ὁ Παῦλος εἶχε λάβῃ ἀξιοζήλον ἀξίωμα ἐν τῇ τάξει τῶν ἰεραποστόλων, διέμενε δὲ ἀκόμη ἐν Ἀθήναις.

*

Ἀπὸ τοῦ 1818 ἤρχισε νὰ καταπίπῃ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἡ Μονή. Ἐν τούτοις δὲν ἦτο ἀνάξιος σημασίας καὶ ὁ τελευταῖος προϊστάμενος τῆς Μονῆς, Φραγκίσκος ὀνομαζόμενος, ὡς παρεδόθη ἡμῖν.

Οὗτος εἰσῆγαγεν εἰς Ἀθήνας τὴν ντομάταν. Κατ' ἀρχὰς τὴν ἐφύτευσεν εἰς γάστρας, ὡς περι-

πλοκάδα τινὰ τινὲς κατόπιν ἀπειραβήσαν νὰ κάμουν τὸν καρπὸν αὐτῆς γλυκό. Παρήλθε δὲ ἱκανὸς χρόνος ἕως οὗτο χρησιμοποίηθῃ εἰς τὸ φαγητόν.

Οἱ Ἄρχοντες πολὺ ἠγάπων τὸν Φραγκίσκον καὶ τὸν ἐπισκέπτοντο συνεχῶς. Εἶχεν ἱκανοὺς μαθητάς, παραδίδων ἰταλικά· ἀναφέρονται μάλιστα καὶ ὀνομαστὶ οἱ ἐπισημότεροι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Τοὺς γυναικείους πληθυσμοὺς εἶχε κατακτήσει διὰ τῶν ἀνθῶν τοῦ κήπου του, τὰ δὲ παιδιὰ διὰ πλαγγόνος πρωτοφανοῦς τότε καὶ ἀξιοθαυμάστου, ἡ ὁποία ἀνοίγει τὰ μάτια της.

*

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἡ Μονὴ κατεκάρη καὶ κατεστράφη, ὅπως καὶ τὰ πάντα ἐν Ἀθήναις.

Συνίζουσα ἐπιγραφή οὐ πρό πολλοῦ χαραχθεῖσα, ἀναγράφει ὅτι «τοῦτο τὸ μνημεῖον ἡ Γαλλία ἐκτίσαστο μὲν ἐν ἔτει 1669, ἐπεσκεύασε δὲ 1845 καὶ 1892».

Ἡ τελευταία ἐπισκευὴ ὁμοίως αὕτη, ὅπως πᾶσα ἐπισκευὴ ἀρχαίου μνημείου, εἶναι ὑβρις κατὰ τῆς τέχνης. Ὅσον καὶ ἂν βαρῶσι τὰ μάρμαρα, δὲν λαμβάνουσι ποτὲ τὸ χρῶμα τοῦ μαστρο-χρόνου· αἱ δὲ συμπληρώσεις, καὶ ὅταν δὲν ἀποτελοῦσιν αὐθαιρεσίαν ἢ καὶ ἐγκλημα κατὰ τοῦ ἔργου ἄλλου τεχνίτου, λυποῦσι τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀτυχήσαντος νὰ ἔχη δόσιν καλαισθησίας εἰς τὸν τόπον ἡμῶν.

*

Τῷ 1815 ἐν τῇ Μονῇ ὑπῆρχον ἱκανοὶ τάφοι ξένων, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ τῆς Κυρίας Roussel, οἱ τάφοι τῶν Ῥώκ, τῶν ἀδελφῶν Καυράκ καὶ ἄλλων.

Ἦδη εἰς ἓνα τοῖχον παρερριμμένη σφίεται ἡ πλάξ τοῦ τάφου τῆς Κυρίας Roussel, σημειοῦσα

ὅτι ἦτο κόρη Μερτροῦδ, ὀνόματι Αἰκατερίνη, σύζυγος τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας ἐν Κρήτῃ Roussel καὶ ὅτι ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Φεβρουαρίου ἔτους 13ου ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 27 (δηλ. τὴν 11/23 Ἰουλίου 1806).

Ἐπίσης σφίεται τεμάχιον ἄλλου τάφου, λέγον ὅτι ὑπ' αὐτὸν ὑπῆρχε ποτε δόκτωρ τις, ἀποθανὼν τὴν 2 Φεβρουαρίου εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 66· τὰ λοιπὰ κατεστράφησαν.

Ἄλλ' ἔχει μόνον ἡ κατάστασις τοῦ χώρου τῆς Μονῆς, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ περίεξ προξενούσιν ἤδη φρίκην εἰς τὸν ἐπισκέπτην, βλέποντα τὸ περικύμφον καλλιτέγνημα μέσῳ τῆς βαναυσότητος. Ὁ ἀναγνώστης ἄς παρατηρήσῃ ἐν τῇ πρώτῃ εἰκόνι τὴν τότε ὁδὸν Τριπόδων καὶ ἄς τὴν ἴδῃ καὶ σήμερον!... Ἡ χαρακτηριστικὴ τῶν χρόνων ἐκείνων οἰκοδομικὴ κἀτι λέγει ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ψυχὴν, ἐνῶ ἡ σημερινὴ κακομοιρῶ φανάζει εἰς τὰ μάτια καὶ εἰς τὴν μύτην: ἀλλάζει δρόμον γρήγορα!...

*

Ἄς δοξάζωμεν ἐν τούτοις τὸν Θεόν, ὅτι περισώθη ὅπως ὅποτε τὸ μνημεῖον καὶ δύναται τις ἐκ τῶν κατανοούντων τὴν ἀφῶνον τῶν ἐρειπίων γλώσσαν, κρυπτόμενος ἐκεῖ που εἰς καμμίαν γωνίαν νὰ τὸ παρατηρῇ καὶ ν' ἀναπολῇ μετὰ συγκινήσεως τὸ παρελθόν του ὀλόκληρον.

Ὅτε κατὰ τινὰ τελευταῖον παροξυσμὸν τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως ἠύρυνθη ἡ πλατεῖα τοῦ Λυσικρατείου καὶ πρὸς τοῦτο ἐκρημνίσθη ἑτοιμόμορπος οἰκίσκος, ἠκούσθη ὁ ἐξῆς διάλογος μεταξύ γέροντος χωρικοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ του:

— Δὲ στῶλεγα γῶ πῶς αὐτὸς ὁ λύκος (τὸ Λυσικρατεῖον δηλ.) θὰ μᾶς φάῃ τὸ σπιτί μας; Χάθηκε μὰ χουφτα μπαροῦτι νὰν τὸ στείλῃς στὸ διάβολο; !...

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΦΡΥΚΤΩΡΙΑΙ—ΠΥΡΣΟΙ—ΦΑΝΟΙ

ΗΤΟΙ

Η ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

Οἱ σημερινοὶ στρατοὶ διὰ τὴν μεταβίβασιν διαταγῶν τινῶν καὶ εἰδήσεων ἔχουσιν ἐν χρῆσει πλὴν τῶν ἄλλων μέσων καὶ τοὺς ἠλεκτρικοὺς καὶ ὀπτικοὺς τηλεγράφους ὡς καὶ τὰς ἀγγελιαφόρους περιστέρους. Ἐκαστὸν τῶν μέσων τούτων δύναται μὲν ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ ἕτερον, ἀλλ' ἔχει πρὸς τοῦτο ἴδιον προορισμὸν κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις καθ' ἃς οἱ στρατοὶ εὐρίσκονται ἐν ἐκστρατείᾳ.

Ὁ ὀπτικὸς τηλεγράφος ἰδίως εἶναι μεγάλης χρησιμότητος, διότι δύναται νὰ ἐγκαταστήσῃ συγκοινωνίαν μεταξύ δύο στρατιωτικῶν σωμάτων ἢ δύο φρουρίων χωρὶς νὰ δύναται ὁ ἐχθρὸς νὰ διακόψῃ τὴν συνεννόησιν, ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς ἠλεκτρικοὺς τηλεγράφους. Ἡ ἰδιότης αὕτη καθιστᾷ τὸν ὀπτικὸν τηλεγράφον πολὺτιμον μέσον συνεννοήσεως ἐν ἐκστρατείᾳ εἴτε εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν τὸ τηλεγραφικὸν δίκτυον τῆς χώρας εἶναι ἐλλιπὲς ἢ ἄλλαι αἰτίαι δυσκολεύουσι τὴν ἐγκατάστασιν ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου.

Τὴν μεγάλην χρησιμότητα τοῦ ὀπτικοῦ τηλεγράφου ἀπέδειξεν ἡ τελευταία ἐκστρατεία, καθ' ἣν τάχιστα ἐτέθησαν εἰς συγκοινωνίαν στρατιωτικὰ κέντρα, τὰ ὁποῖα ἦτο ἀδύνατον νὰ συγκοινωνήσωσιν ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως τηλεγραφικοῦ δικτύου, ὡς ἐπὶ παραδείγματος ὁ Νεζερὸς καὶ ἡ Λάρισα, τὸ Βελεμιστιὸν καὶ ἡ Καλαμπάκα, ἡ Ἀγοριανὴ καὶ ὁ Δομοκός, κτλ.

Ἄλλ' ἐκεῖ ὅπου προσέφερε πολυτίμους υπηρεσίας ἦτο μεταξύ Κρήτης καὶ Κυθέρων καθ' ἣν ἐποχὴν ἐνεκα τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Κρήτης, πᾶν ἄλλο μέσον συνεννοήσεως ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον.

Ι. Η ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκ μεγάλων ἀποστάσεων ταχείας συνεννοήσεως, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ τοὺς Ἀρχαίους εἰς τὴν εὑρεσιν προσφόρου μέσου πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου. Ἄλλ' ὅπως εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ἐφευρέσεις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀπλότης δὲν ἐπιτυγχάνεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' αὕτη εἶναι ἀποτέλεσμα μακρᾶς ἐξελιξέως, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐξευρέσεως πολλοὶ αἰῶνες διὰ νὰ εὑρεθῇ τὸ

ἀπλοῦν ὀπτικὸν τηλεγραφικὸν σύστημα, ὅπερ σήμερον εἶναι ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς στρατοῖς. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀρχίζει πάντοτε σχεδὸν ἀπὸ τὴν περιπλοκωτέραν περίπτωσιν καὶ κατόπιν προσπαθεῖ διὰ τῆς τελειοποιήσεως νὰ ἀπλοποιήσῃ τὴν ἐφεύρεσιν. Γενικῶς δὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὅτι ἡ ἀπλότης εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς προόδου. Ἀποδείξεις δὲ τούτου, διὰ νὰ περιορισθῶ μόνον εἰς τὸ θέμα μου, εἶναι, ὅτι τὰ σήμερον ἐν χρῆσει ὀπτικὰ τηλεγραφικὰ μηχανήματα ἠδύνατο νὰ εἶναι γνωστὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, διότι πάντα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα αὐτὰ ἦσαν γνωστὰ εἰς ἐκείνους καὶ ἠδύνατο νὰ εἶναι ἐν χρῆσει ἔχι μόνον εἰς τοὺς στρατοὺς ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς καὶ λοιπὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας.

Δὲν ἐπῆλθεν ὁμοίως εἰς τὸν νοῦν οὐδενὸς ἢ ἐπινοήσεως αὕτη, ἀπλῶς καὶ μόνον διότι ἦτο ἀγνωστον τὸ ἀλφάβητον τοῦ Μόρς. Τοῦτο, ἐπινοήθη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐπέτρεψε τὴν χρῆσιν τῶν ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων. Ἐς γνωστὸν, αἱ ἠλεκτρικαὶ τηλεγραφικαὶ μηχαναὶ ἔχουσι τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι δύναται εὐχερῶς νὰ διακόπτωσι καὶ ν' ἀποκαθιστῶσι τὸ κύκλωμα ἠλεκτρικῆς στήλης. Ἐπὶ τῆς ἰδιότητος ταύτης στηρίζεται τὸ ἀλφάβητον τοῦ Μόρς, διότι ἡ χρῆσις τοῦ χειριστηρίου ἐπιτρέπει τὴν κατ' ἀνίσους χρόνους διακοπὴν τοῦ ρεύματος, οὕτω δὲ ἡ ἀκίς τοῦ μηχανήματος σύρει ἐπὶ τῆς ἐκ χάρτου ταινίας μεγαλητέραν ἢ μικροτέραν παύσαν. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο τούτων γραμμῶν ἐσκέφθη ὁ Μόρς νὰ συνθέσῃ ἀλφάβητον, ὅπερ χρησιμεύει καὶ σήμερον διὰ τὴν τηλεγραφικὴν συνεννόησιν.

Ἡ ἰδέα τῆς ἀλληλοδιαδόχου διακοπῆς τοῦ ρεύματος κατὰ ἀνίσους χρόνους ἐνέπνευσε τὴν ἐφαρμογὴν ἄλλης ὁμοίας εἰς μηχανήματα ἐκπέμποντα πρὸς ὀρισμένην διεύθυνσιν φωτεινὴν τινὰ δέσμη. Οὕτως ἐπενοήθη ἡ ὀπτικὴ τηλεγραφικὴ συσκευή. Ἐν κάτοπτρον δέχεται δέσμη τινὰ ἡλιακῶν ἢ ἄλλων οἰωνόηποτε φωτεινῶν ἀκτίνων καὶ τὰς ἐκπέμπει δι' ἀνακλάσεως πρὸς ὀρισμένον σταθμὸν. Μεταξὺ τοῦ κατόπτρου καὶ τοῦ σταθμοῦ παρεντίθεται μικρὸν διάφραγμα, ὅπερ ἀνοίγει, καθ' ὃν τρόπον καὶ αἱ περιδείξεις τῶν

παραθυροφύλλων ανοίγουσιν. Ὁ χρόνος καθ' ὃν ἡ περὶς μένει ανοικτή, ρυθμίζει τὴν διέλευσιν παρατεταμένης ἢ στιγμιαίας διελύσεως ἡλιακῆς τινος ἢ φωτεινῆς δέσμης ἐκ τοῦ κατόπτρου ἀνακλωμένης. Τὸ παρατεταμένον φῶς καὶ τὸ στιγμιαίον ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς ἀνίσους διακοπὰς τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος εἰς τὰ μηχανήματα τοῦ ἡλεκτρικοῦ τηλεγράφου καὶ ἀποτελοῦσι τὰ δύο στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου τοῦ Μόρς καὶ οὕτως αἱ ἑπτακτικαὶ τηλεγραφικαὶ συσκευαὶ δύνανται νὰ μεταδώσωσι τὰ αὐτὰ σημεῖα, τὰ ὅποια καὶ αἱ ἡλεκτρικαὶ τηλεγραφικαὶ συσκευαὶ.

Ἡ ἀπλή αὕτη ἰδέα δὲν ἐπῆλθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἰμὴ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἡλεκτρισμοῦ, ἐν ᾧ οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε νὰ μὴ ἐπέλθῃ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, οὕτω δὲ καὶ τὴν ἡμέραν νὰ δύνανται νὰ συνεννοῶνται καὶ ταχύτερον νὰ ἐκτελεῖται ἡ συνεννόησις.

Φρυκτωρίαι.

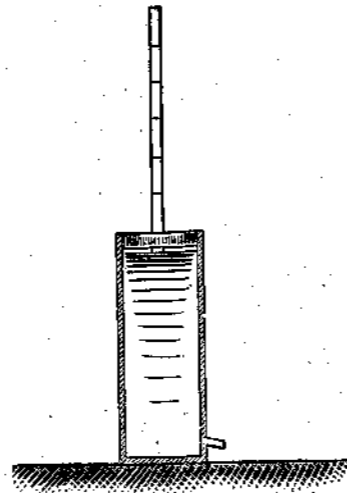
Περὶ τῶν μέσων δι' ὧν ἐκ μεγάλων ἀποστάσεων συνεννοῦντο οἱ ἀρχαῖοι διέσωσε τινὰ μέχρις ἡμῶν ὁ Πολύβιος, ὅστις (XLIII, 1) γράφει «Τοῦ δὲ κατὰ τὰς πυρσείας γένους, μεγίστας δὴ παρεχομένου χρείας ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀνεργάστου πρότερον ὑπάρχοντος, χρήσιμον εἶναι δοκεῖ τὸ μὴ παραδραμεῖν, ἀλλὰ ποιήσασθαι περὶ αὐτοῦ τὴν ἀρμοζούσαν μνήμην». Εἰς δὲ τὸν Ἀριστοτέλη ἀποδίδεται ἡ ἐπομένη φράσις (τομ. Γ' σελ. 637) «... καὶ σκοποὶ καὶ ἀγγελιαφόροι, φρυκτωριῶν τε ἐποπτήρες, τοσοῦτος δ' ἦν ὁ κόσμος καὶ μάλιστα τῶν φρυκτωριῶν κατὰ διαδοχὰς πυρσευοσῶν ἀλλήλαις ἐκ περάτων τῆς ἀρχῆς μέχρι Σούσων καὶ Ἐκβατάνων, ὥστε τὸν βασιλέα γινώσκειν αὐθημερὸν πάντα τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καινουρούμενα».

Φαίνεται, ὅτι κατ' ἀρχὰς οἱ πυρσοὶ ἢ αἱ φρυκτωρίαι συνίσταντο ἐξ ἀπλῶν συνθηματικῶν (φρυκτωριῶν) πυρῶν, ἃς ἤναπτον ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν, καὶ δι' αὐτῶν μετέδιδον ὠρισμένας ἐκ τῶν προτέρων ἔννοιαις. Ἡ περιορισμένη ὁμῶς αὕτη φρασιολογία δὲν ἱκανοποιεῖ τὰς πολεμικὰς ἀνάγκας, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐσκέφθησαν πῶς νὰ ἐξεύρωσι τρόπον πληρεστέρας καὶ ταχύτερας συνεννοήσεως ἵνα αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀποβῶσι ταχύτεραι, διότι, ὅπως καὶ ὁ Πολύβιος γράφει «ὁ καιρὸς ἐν πᾶσι μεγάλην ἔχει μερίδα πρὸς τὰς ἐπιβολὰς, μεγίστην δ' ἐν τοῖς πολεμικοῖς». Ἡ ἀπλή ὁμῶς πυρσεία δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰς πολεμικὰς ἀνάγκας καὶ πολλάκις ἀπέβαινε ἀχρηστος. «Διὰ γὰρ συνθημάτων ὠρισμένων ἔδει τὴν χρεῖαν συντελεῖν τῶν δὲ πραγμάτων ἀορίστων

ὑπάρχοντων, τὰ πλεῖστα διέφυγε τὴν τῶν πυρσῶν χρεῖαν» «Ὅτι μὲν οὖν εἰς Ἰβερὸν καὶ Περσῶν (ἢ νῆσος ἢ σήμερον καλουμένη Πιπέρι) ἢ Χαλκίδα πάρεστι στόλος, δυνατόν ἦν διασαφεῖν τοῖς περὶ τούτου συνθεμένοις. Ὅτι δὲ μεταβάλλονται τινες τῶν πολιτῶν, ἢ προδιδόασιν, ἢ φόνος ἐν τῇ πόλει γέγονεν, ἢ τι τῶν τοιούτων, ἃ δὴ συμβαίνει μὲν πολλάκις, πρόληψιν δ' ἔχειν πάντων ἀδύνατον (μάλιστα δὲ τὰ παραδόξως γιγνόμενα τῆς ἐκ τοῦ καιροῦ συμβουλίας καὶ ἐπιχειρήσεως προσδεῖται) τὰ τοιαῦτα πάντα διέφυγε τὴν τῶν πυρσῶν χρεῖαν. Περὶ ὧν γὰρ οὐκ ἐνδέχεται προνοηθῆναι, περὶ τούτων οὐδὲ σύνθημα ποιήσασθαι δυνατόν». (Πολυβ. XLIII, 6-10).

Πυρσοί.— Ἀγγελία κεραμαία.

Ἦτο λοιπὸν ἐπόμενον νὰ σκεφθῶσι περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ στοιχειώδους τούτου μέσου τῆς ὀπτικῆς τηλεγραφίας δι' ἑτέρου τελειοτέρου.

Σχ. 1.

Πράγματι δὲ, ὡς Πολύβιος μᾶς πληροφορεῖ, ὁ Αἰνεῖας, ὁ τακτικὸς ἐπιλεγόμενος, ἐπεινόησε σύστημα πληρέστερον. Ὁ Αἰνεῖας οὗτος «ὁ τὰ περὶ τῶν Στρατηγικῶν ὑπομνήματα συντεταγμένος» ἔζησε πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἔγραψε δὲ Βιβλία ἢ Ὑπομνήματα στρατηγικά, ἐξ ὧν ἐσώθη μόνον τὸ ἐπιγραφόμενον Τακτικά καὶ Πολιορκητικά.

Ὁ Αἰνεῖας λοιπὸν ἐσκέφθη νὰ κατασκευάσῃ «Ἀγγελία κεραμαία» ἰσομεγέθη κατὰ πλάτος καὶ κατὰ βάθος. Τὰ ἀγγεῖα δὲ τὰ ἐν χρήσει εἶχον βάθος μὲν τριῶν πήγῶν καὶ πλάτος ἐνός, πρὸς τὸ κάτω μέρος αὐτῶν ἔφερον «αὐλίσκον», δηλαδὴ κρουόν, ὅστις εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἀγγεῖα ἦτο

ἰσομεγέθης ὥστε δταν ταῦτα ἐπληροῦντο ὕδατος, καὶ ἠνοίγοντο οἱ σχετικοὶ αὐλίσκοι, ἢ δι' αὐτῶν ρύσις τοῦ ὕδατος ἦτο ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴση κατὰ ποσότητα.

Τὰ στόμα τῶν ἀγγείων ἐκλείοντο διὰ πωματῶν ἐκ φελλοῦ «βραχὺ κατὰ πλάτος ἐνδεεῖς τῶν στομάτων», ὥστε νὰ δύνανται τὰ πώματα ταῦτα νὰ βυθίζωνται ἀκωλύτως ἐντὸς τῶν ἀγγείων. Ἐπὶ τῶν πωματῶν τούτων ἦσαν ἐμπεπηγμένοι βακτηρία βεβαθμονοημένοι, αἱ διαίρεσεις τῶν ὁποίων ἀπέχον ἀλλήλων κατὰ τρεῖς δακτύλους. «Ἐν ἐκάστῳ δὲ μέρει γέγραφαί τὰ προφανέστατα καὶ καθολικώτατα τῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς συμβαινόντων.» Καὶ οὕτως ἡ μὲν πρώτη διαίρεσις ἔφερε τὴν φράσιν «πάρισειν ἵππεῖς εἰς τὴν χώραν»

ἡ δευτέρα «πεζοὶ βαρεῖς»
ἡ τρίτη «ψιλοὶ»
ἡ τετάρτη «πεζοὶ μεθ' ἵππεων»
ἡ πέμπτη «πλοῖα»
ἡ ἕκτη «σίτος» κτλ.

Εἶναι λοιπὸν φανερόν, δταν δύο τῶν ἀγγείων τούτων εἶναι ὁμοια καὶ οἱ αὐλίσκοι ἄφινον τὴν αὐτὴν ποσότητα ὕδατος νὰ ἐκρεύσῃ καὶ τὰ πώματα εὐρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ στομίου ὕψος, ὅτι ἐν ἠνοίγοντο ταυτοχρόνως οἱ αὐλίσκοι, ἢ ἐντὸς τῶν ἀγγείων βύθισις τῶν βεβαθμονοημένων ράβδων θά ἦτο ἴση.

Διὰ τὴν τηλεγραφικὴν συνεννόησιν ἐκαστος σταθμὸς ἐφωδίαζετο διὰ μιᾶς τοιαύτης συσκευῆς. Προκειμένου δὲ νὰ ἀρχίσῃ ἡ συνεννόησις, ἐφράσσοντο οἱ αὐλίσκοι καὶ τὰ ἀγγεῖα ἐπληροῦντο ὕδατος μέχρι τοῦ συμπεφωνημένου ὕψους. Κατόπιν ὁ σταθμὸς, ὅστις ἐζήτει τὴν συνεννόησιν, ἤναπτε πυρσὸν καὶ ἄφινεν αὐτὸν ἀνημμένον μέχρις οὗ καὶ ὁ ἕτερος, ὁ ἀποδέκτης σταθμὸς, ἐνόησεν τὸ σῆμα, ὅτι ἤναπτε καὶ οὗτος πυρσὸν. Μετὰ τὴν προσυνεννόησιν ταύτην ὁ ἀποστέλλων σταθμὸς κατεβίβαζε τὸν πυρσὸν καὶ τὸν ἀπέκρυπτε, ταυτοχρόνως δὲ ἠνοίγε τὸ πῶμα τοῦ αὐλίσκου διὰ νὰ ἐκρεύσῃ τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγγείου. Τοῦτ' αὐτὸ ἐξετέλει καὶ ὁ ἀποδέκτης σταθμὸς. «Ὅταν δὲ καταβαίνοντος τοῦ φελλοῦ καὶ τῆς βακτηρίας ἔλθῃ τῶν γεγραμμένων ὁ βούλει δηλοῦν κατὰ τὸ χεῖλος τοῦ τεύχους, ἄραι κελύει τὸν πυρσὸν» (Πολ. XLIV, 11). Ὁ δὲ ἀποδέκτης σταθμὸς εὐθὺς ὡς ἐθεώρει τὸν πυρσὸν ἐφράσσε τὸν αὐλίσκον καὶ οὕτω τὸ ἐπιπλέον τοῦ ὕδατος πῶμα ἰσταμάτα τὴν βακτηρίαν εἰς ὕψος ἀπὸ τοῦ στόματος τοιοῦ-

τον ὥστε, «πάντων ἰσοταχῶς παρ' ἀμφοτέροις κινουμένων» (ὁμοίως 13) ἡ βακτηρία ἐδείκνυε τὴν ποθουμένην διαίρεσιν.

Κρίσεις περὶ τοῦ συστήματος.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἦτο μὲν κατὰ πολὺ τελειότερον τοῦ ἀπλοῦ καὶ στοιχειώδους διὰ φρυκτωριῶν ἢ πυρῶν συστήματος, δὲν ἱκανοποιεῖ ὁμῶς καὶ τοῦτο εἰμὴ πολὺ ὀλίγας ἀνάγκας.

Αἱ τηλεγραφούμεναι φράσεις ἦσαν ὀλίγαι καὶ αἱ διδόμεναι πληροφορίαὶ λίαν ἀσαφεῖς. Τὴν ἀσάφειαν δὲ ταύτην καὶ τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς συνεννοήσεως λίαν εὐκρινῶς διατυπώνει ὁ Πολύβιος γράφων (XLV, 2-5). «Δῆλον γάρ ἐστιν, ὡς οὔτε προιδεῖσθαι τὰ μέλλοντα πάντα δυνατόν, οὔτε προιδόμενον εἰς τὴν βακτηρίαν γράψαι· λοιπὸν, ὅποταν ἐκ τῶν καιρῶν ἀνυπονόητά τινα συμβαίη, φανερόν, ὡς οὐ δύναται δηλοῦσθαι κατὰ τούτων τὴν ἐπίνοιαν. Καὶ μὴν οὐδ' αὐτῶν τῶν ἐν τῇ βακτηρίᾳ γεγραμμένων οὐδὲν ἐστὶν ὠρισμένον. Πόσοι γὰρ ἤκουσιν ἵππεῖς, ἢ πόσοι πεζοὶ, καὶ ποῦ τῆς χώρας, καὶ πόσαι νῆες, καὶ πόσος σίτος, οὐχ οἷόν τε διασαφῆσαι. Περὶ ὧν γὰρ ἀδύνατον ἐστὶ γινῶναι, πρὶν ἢ γενέσθαι, περὶ τούτων οὐδὲ συνθέσθαι πρὸ τοῦ δυνατόν. Τὸ δὲ συνέχον ἐστὶ τοῦτο. Πῶς γὰρ ἂν τις βουλευσαίτο περὶ τοῦ βοηθεῖν, μὴ γινώσκων, πόσοι πάρισει τῶν πολεμίων, ἢ ποῦ; πῶς δὲ θαρρήσαν ἄλλιν, ἢ τούναντιον, ἢ τὸ καθόλου διανοηθεῖ τι, μὴ συνείης, πόσαι νῆες, ἢ πόσος σίτος ἦκει παρὰ τῶν συμμάχων;» Καὶ δίκαιον μὲν εἶχεν ὁ Πολύβιος θεωρῶν λίαν ἀνεπαρκὲς τὸ μέσον τοῦτο τῆς συνεννοήσεως, ἦτο ὁμῶς ἐπιδεκτικὸν μεγαλητέρας ἀναπτύξεως, ἂν ἐτελειοποιεῖτο τὸ σύστημα τοῦτο κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Πρακτορείου Havas, ὅπερ δι' ὀλίγων ἀριθμῶν ἢ διὰ τινῶν συνθηματικῶν λέξεων δύναται νὰ ἀποστείλῃ τηλεγραφήματα, ἀτὰν μεταφραζόμενα ἀποτελοῦσι σύνολον ἑκατοντάδων λέξεων. Ἄλλ' ἡ ἀπλοποίησις αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῇ κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ τηλεγραφήματα δὲν ἐπληρῶνοντο καὶ ἡ μεταβίβασις μιᾶς λέξεως δὲν ἐκόστιζε 30 χρ. φρ., ὅσον εἶναι περίπου ἡ σημερινὴ ἀξία αὐτῆς τηλεγραφουμένη ἀπὸ Παρίσιος εἰς Buenos-Ayres, ὥστε νὰ κεντήσῃ τὴν ἐφευρετικότητα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Ἀνεπτύχθη λοιπὸν κανονικῶς τὸ σύστημα.

[Ἔπεται τὸ τέλος]

Η ΜΝΗΣΤΗ ΤΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ

Επάνω από το νεκρικό της κρεβάτι, περνούσαν ακόμη της ζωής ή πνοή. Το φίλημα του Θανάτου δεν είχε απαλείψει από τα χείλη της το χαμόγελο και ανάμεσα εις τὰ βλέφαρα τὰ ημίκλειστα έτρεμόφεγγεν ένα φώς, που δειλά προσέβλεπε τον ήλιον να χύνη τριγύρω όλόχρυσον και εύχαρι πένθος. Ένα λευκόν, όλόδροσον τριαντάφυλλο, μέσα στα υπόξανθα μαλλιά της, αδελφωγεν άμέριμνα, με τὰ ωραία του πέταλα, την χαράν της ζωής και του θανάτου την θλίψιν.

Έλαμπεν ή εύμορφία της σαν να μην είχε σταματήσει ή καρδιά να πάλλη. Εύμορφία άγκαλιασμένη της εύτυχίας το όνειρον, που είχε λικνίσει την ζωήν της με του έρωτος το μυριόχαρο τραγούδι.

Και άποχαιρετούσαν την άγαπημένην των οι κλώνοι μιας πορτοκαλλιάς, κατάμεστοι από άνθη, κλίνοντες πενθίμως την κορυφήν επάνω εις το παράθυρον του δωματίου της.

Πλησίον της έστέκετο ο Λάμπρος. Από τὰ ίδια άνθη που θα έστόλιζαν την ήμέραν του γάμου των, έπλεξε της μνηστής του το στεφάνι. Και είχε ή στάσις του, μέσα εις την όδύνην που έπνιγε το στήθος του, μίαν μεγαλοπρέπειαν, κάποιαν υπερήφανον μελαγχολίαν άπέναντι του θανάτου. Εικοσιδύο έτών, ωραίος και άνδρειος, εν από τὰ πρώτα καλληκάρια του Παπα Όυμιου. Εφόρεσε την έορτάσιμον στολήν του, εκείνην που είχε φορέσει το Πάσχα, τότε που πρωτοείδε την Ελένην και την άγάπησε. Μία κατάλευκη κοντή φουστανέλλα, που άπεκάλυπτεν έξόχως ωραίας καμπύλας του γόνατος και της κνήμης. Το στήθος έστόλιζαν χρυσά κεντήματα. Και άκουμπούσεν άτονον το χέρι του επάνω εις την άργυράν λαβήν ωραίας πιστόλας.

Γοργά επέταξεν ή φαντασία του εις το παρελθόν, εις την εύτυχημένην την άλησμόνητον ήμέ-

ραν. Και την ξαναείδε με της μνήμης τὰ όλόφωτα μάτια μέσα στο καταπράσινο λιβάδι, που την είχε πρωτοθαυμάσει, ωραίαν μεταξύ των ωραίων του χωριού, να όδηγή τον συρτό. Ζωντανή είκων των Έλληνίδων παρθένων, αι όποια ακολουθούσαν, μέσα εις το σκοτάδι της σκλαβιάς, τας ωραίας και ποιητικές παραδόσεις και τὰ έθιμα της πατρίδος των, που γύρω έφτερούγιζεν ή ψυχή του Έθνους, ή ψυχή που πονούσε και έστέναζε κάτω από τον ζυγόν, και ή ψυχή που έμελεπεν αιωνίως το τραγούδι του Βουνού, το τραγούδι της Έλευθερίας.

Βασίλισσα στην εύμορφία και την χάριν, προσελάμβανεν ή Ελένη ένα κάλλος φανταστικών με τους θαυμασίους έλιγμούς του λιγερού της σώματος και την λάμψιν που ήτο χυμένη εις το όρσερον πρόσωπόν της. Τὰ μαλλιά της, τρελλά εξέφρευαν γύρω εις το μέτωπον, σαν να προσπαθούσαν και αυτά να προσδώσουν μίαν αίγλην εις την κόρην, με τας έλαφράς, τας αερώδεις γραμμάς των.

Εμπρός εις την τελείαν εκείνην καλλονήν, που την έξιδανίκευε της Πατρίδος το όνειρον, είχε λαχταρήσει ή ψυχή του άρματωλού, ή καλλομένη από ένθουσιασμόν και νεότητα.

Ένα δάκρυ άργό, ξεψυχισμένο από τον Πόνον, εκύλισεν από τὰ μάτια του Λάμπρου και έπνίγη βαθειά στα στήθος του ένας στεναγμός. Έχάιδεψε το πρόσωπόν της με μιά ματιά θαυμάμενη μέσα στο Άλγος, που την έγλύκαινε μακρινή, άοριστη έλπις, έβγαλεν από το χέρι του το δακτυλίδι του άρραβώνος, και άπαλά άπαλά, μην τύχη και ταραξή τον ύπνον της, το πέρασαν εις της μνηστής του το χέρι.

KIMON MIXAΗAIDHS

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Υποθέτω σοβαρώς, ότι ο καλλίτερος τρόπος του να γίνη κανείς καλός χρονικογράφος σήμεραν είναι να εργασθή πρότερον επί τινα χρόνον ως ακροβάτης. Είνε άλλως τε και ή γνώμη του Ίουλιού Λεμαίτρ, όστις γνωρίζει άρκετά καλά αυτά τὰ πράγματα. Χρειάζεται πρό πάντων ένα έκτακτον δώρον διασκεδάστου, μία εύκαμψία ύπέροχος, το τάλαντον του να παίξη κανείς με τας φράσεις, να μεταχειρίζεται ως πτερωτήν την γραφήν, να φαιδρώνη τας ιδέας με μειδιάματα, να στολιξη με είρωνειαν τας δυσπέπτους σοβαρότητας των φράσεων, να συγκιρνξ με μέθυ τας μονοτονίας των γεγονότων. Και χρειάζεται ακόμη και μία μικρά δόσις φλυαρίας, ένα πνεύμα σταματών μόλις εις τας έπιφανείας των πραγμάτων, το ένστικτον του εκλεκτικού της μελίσης της συρούσης γλυκέα σταγονίδια από τὰ μάλλον άχάριστα άνθη, μία αντίληψις ακόμη των γεγονότων άρκετά πρωτότυπος, ώστε να έξεγείρη την περιέργειαν, και άρκετά τριμμένη, ώστε να υιοθετήται και να έπνευφημηται, και να αναπαύη τους αναγνώστας όλους.

Και ακόμη είναι άπαραίτητον εις το έπάγγελμα το τάλαντον του έξομολογητού, ή ιδιοφυία του να κουρδίζεται ο γράφων εις το διαπασών με τας μάλλον διαφόρους εύαισθησίας, να παίξη ως jongleur με τας ιδέας χωρίς να πληγώνη κανένα δι' αυτών, να μεταμορφώνη εις ήμερήσιον εύπεπτον άρτον όλα τὰ θέματα, να συνδυάξη τὰ άνόμοια, να αδελφώνη τὰ ασυμβίβαστα, να είναι έγκυκλοπαίδειος χωρίς εύρυμείθειαν προσβλητικήν, φιλόσοφος χωρίς βαθύτητα άδιάκριτον, ήρεμος χωρίς ψυχρότητα, συμβιβαστικός χωρίς κολακείαν και ακροβάτης και θαυματοποιός, — εν άνάγκη δέ άπολύτω και όλίγον φιλόλογος.

Ναί, μη άμφιβάλλετε ότι χρειάζονται όλα αυτά τὰ προτερήματα και όλα αυτά τὰ έλαττώματα δια να γράψη κανείς ένα χρονογράφημα και άλλα ακόμη, τὰ όποια παραλείπω και τὰ όποια συναισθάνομαι και τὰ όποια όλιγώτερον ίσως ένδιαφέροντα, δεν είναι δι' αυτό και όλιγώτερον δυσχερή. Και πρό πάντων μία δυσχέρεια, ή μεγαλειότερα και ή μάλλον σοβαρά και ή περισσότερον ανυπέβλητος, είναι το να κρούτη κανείς μέσα εις όλους αυτούς τους έλιγμούς, τας είρωνείας, τὰ πυροτεχνήματα, τας εύφυολογίας, τας διαστροφάς, τας άστειότητας, τας μεταφοράς: την άλήθειαν, την δέσποιναν άλήθειαν, ή όποια είναι μία και ή όποια είναι στενόχωρος, την άλήθειαν, την θαυμασίως γυμνήν και μεγαλοπρεπώς ξηράν, και να της δίδη την μορφήν και το σχήμα, με τὰ όποια να δύναται να εισέρχεται εις όλα τὰ ότα, να διαπερξ

όλα τὰ κρανιακά όστά, να κυριεύη και να κατασκευώνη εις όλους τους έγκεφάλους.

Ναί, αυτό είναι το καθήκον και ή λειτουργία του χρονικογράφου, το όποιον ήδη θα προσπαθήσωμεν.

Και είναι, ξέυρετε, παρ' όλας τας έλαφρότητας αυτάς, έπάγγελμα άπείρως σοβαρόν μολαταύτα, εν αναλογισθή κανείς ότι έναγκαλλίζεται όλα τὰ θέματα, ότι κανέν πλαισίον δεν του περιορίζει την δικαιοδοσίαν και δεν του ειδικοποιεί την έκτασιν, ότι όλα τὰ γεγονότα, τὰ όποια βλέπουν διαρρέουσαι αι ήμέραι, του άνήκουσιν, ότι υπάγεται όλίγον εις την δικαιοδοσίαν του ή ιστορία των συμβάντων και ή ιστορία των ψυχών και τὰ ήθη και τὰ έθιμα και αι έκδηλώσεις του πνεύματος και αι έκδηλώσεις της ένεργείας, κύκλος όλόκληρος των προσπαθειών, τας όποίας ο άνθρωπος χρησιμοποιεί εις την αιωνίαν και άδηλον πορείαν. Όλα του άνήκουσιν, όλα τὰ θίγει χωρίς να τὰ συγκρατή ή γραφίς του, και είναι επί τέλους αυτή ή ιστορία, την όποιαν γράφει εκεί καθ' όσον το νήμα του χρόνου έκτυλίσσεται έμπροσθέν του.

Ίδιαιτέρως δια την Ελλάδα και δια την έποχήν μας το έπάγγελμα περισσοτέρας ίσως παρέχει δυσχερείας, αλλά και περισσοτέραν γοητείαν. Εύρισκόμεθα εις ένα έθνος άφυπνιζόμενον μόλις — και εν ποιου ύπνου! — του όποίου ή φιλολογική και ή καλλιτεχνική δράσις έχουν σφραγίδα πρωτογενή, του όποίου τὰ ήθη μόλις ελευθερούνται του παρελθόντος και του όποίου ο κοινωνικός χαρακτήρ, εν τω σχηματίζεσθαι άόμοι, δεν παρουσιάζει ιδιότητας συγκεκριμένας, φυσιογνωμίαν ιδίαν. Είνε κάτι τι άχάριστον και όλίγον νηπιώδες ή παρακολούθησις μιας φιλολογικής άφυπνίσεως και μιας βρεφικής καλλιτεχνίας.

Και εις αντίθεσιν της καταστάσεως του ιδιού μας περιβάλλοντος έρχεται ζωηρά ή φωτεινή λάμψις της μεγάλης προόδου, την όποιαν παρουσιάζει ή Ευρώπη εις την αύγήν αυτήν του νέου αιώνος. Έξελθούσα ένός αιώνος, όστις υπήρξεν ένα πιστεύω προς την έπιστήμην και την θετικότητα, ή ανθρωπότης νομίζει κανείς, ότι σταματξ εκ του ύψους μίαν στιγμήν δια να μελετήση καλλίτερον την όδόν του μέλλοντος.

Η έκθεσις των Παρισίων, ή όποια επί εξάμηνον τώρα έσυρεν εις το προσκύνημα της προόδου τον κόσμον όλον, παρουσιάζει την είκόνα την καλλίτεραν και την μάλλον ύπέροχον του πνευματικού και έπιστημονικού αυτού θριάμβου. Εφήμερον εκεί παρὰ τας όχθας του Σηκουάνα, άνόμοιον, αλλά έκφραστικόν άπλούται το κάτοπτρον της μεταβατικής αυτής στιγμής. Εκεί εις τους τροχούς των μηχανών, εις τὰ σύματα τὰ σπειρωτά των δυναμογόνων, εις τας καλλιεργείας των παρασκευαστικών σωλήνων, εις τας λύμφας και τὰ μικροσκοπία, εις τὰ ύφάσματα πρό πάντων των εικών και τὰ μάρμαρα των άνδριάντων και τὰ πλήθη των έργων ύπάρχουν σημειωμένα όλα τὰ τελευταία άλματα του ανθρώπου του ύψουμένου βραδέως προς

τὸ ἀγνωστον μιᾶς χιμαίρικης προόδου. Δὲν ὑπεδου-
λάθη ἀκόμη ἡ ὕλη ὡς κατοικίδιον ζῶον καὶ δὲν παρέ-
δωκε τὸ μυστήριόν της τὸ τελευταῖον ἢ φύσις καὶ τὸ
ὄνειρον τῆς Πανσυνειδησίας τοῦ Ῥενὰν εἶνε μακρὰν
ἀκόμη τοῦ νὰ πραγματοποιηθῆ. Ἀλλὰ εἰς τὸ μέγα-
ρον τῶν Μηχανῶν, εἰς τὰ δύο Παλάτια τῶν Τεχνῶν,
εἰς τὸ ἀχανές μέγαρον τῶν Στρατιῶν τῆς Σηρᾶς καὶ
τῆς Θαλάσσης, εἰς μετριοφρονέστερα ἀκόμη περί-
πτερα, ὅπως ἐκεῖνα τῆς Ὑγιεινῆς, βλέπει κανεὶς τὸν
θάνατον πολεμοῦμενον, τὴν κίνησιν καὶ τὸν ἦχον καὶ
τὸ χρῶμα ὑποχείρια, τὰ μέσα τῆς καταστροφῆς ὅπως
καὶ τὰ μέσα τῆς σωτηρίας πολλαπλασιαζόμενα εἰς τῶν
θητῶν τὰς χεῖρας.

Ἐμμεθα ὀπίσω ἡμεῖς καὶ πολὺ μακρὰν τοῦ μεγάλου
αὐτοῦ ρεύματος, τὸ ὅποιον σῦρει εἰς φωτεινὸν μέλλον
τὸν κόσμον καὶ τίποτε δὲν ἔχομεν τῆς ἀκμῆς καὶ
τίποτε τοῦ θριάμβου.

Ἀλλὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τὰ πράγματα τὰ μέλλον
ταπεινὰ εἶνε πολλάκις καὶ τὰ μέλλον ἐνδιαφέροντα.
Δὲν εἶνε τάχα κατὰ τὸ ἐκτάκτως ἰδιαιτέρον καὶ βαθὺ
ἢ παρακολούθησις τῆς ἐποικίας ἐνός σχηματιζόμε-
νου ἔθνους, μιᾶς κοινωνίας πηγνυομένης ἀκόμη,
μιᾶς γλώσσης ὀργανιζομένης, μιᾶς φιλολογίας ἀφυ-
πνιζομένης;

Ἐὰν τὸ φῶς δὲν εἶνε πολὺ καὶ ἂν δὲν ἔχη κανεὶς
νὰ περιγράψῃ μὲ χρώματα ζωηρὰ καὶ ἂν δὲν ἔχη νὰ
ἐξιστορήσῃ ἄλλα ἐγκεφάλων, προσπαθείας ὑπερό-
χους εἰς τὸν τόπον μας, ἔχει ὅμως νὰ παρακολου-
θῆσῃ τὸ ἥρεμον καὶ θεῖον θέαμα μιᾶς ἡγῆς, μιᾶς
ἡοῦς ἐγειρομένης ἤδη εἰς τὸν ὄριζοντα, γεμάτης ἀπὸ
ὑποσχέσεις. Εἰς κανένα βέβαια χρονογράφημα δὲν θὰ
ἔχωμεν νὰ ἐορτάσωμεν τὴν ὀδοσηκονταετηρίδα ἐνός
Σπένσερ, οὔτε νὰ θρηνησωμεν ἐνός Νίτσε τὸν θάνα-
τον, οὔτε νὰ ἐγκαινιάσωμεν τὴν αἰφνιδίως ἀναγνωρι-
ζομένην γιγαντιαίαν τέχνην ἐνός Ῥοδέν.

Θὰ ἱστοροῦμεν πράγματα μετρίφρονα ἴσως, φιλολο-
γικὰς προσπαθείας, κοινωνικὰς μικροπροόδους. Προέ-
ξατε ὅμως μὲ τὰς ἐκπλήξεις τῆς ἱστορίας. Ποίος θὰ
ἠδύνατο νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς πρώτους ζωγράφους τῆς
Ἀναγεννήσεως, εἰς τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους συγχρό-
νους τὸν Σιμαβουῆ καὶ τὸν Γκιότο τοὺς ἐργαζομένους
ἀφανῶς εἰς τὴν κατασκευὴν στρεβλῶν παρθένων καὶ
δυσμῶρων ἀγίων, ὅτι θὰ ἦσαν οἱ ἄγγελοι μιᾶς νέας
ὁδοῦ καὶ οἱ ἐγκαινιάσται μιᾶς ἐποχῆς νέας καὶ ὅτι θὰ
παρηκολουθοῦσαμεν τὴν ἐποχὴν τῶν μὲ τὴν ἰδίαν στορ-
γὴν καὶ μὲ περισσώτερον ἀκόμη ἐνδιαφέρον ἀπὸ ἐκεῖνο,
μὲ τὸ ὅποιον παρακολουθοῦμεν τὴν ἀκμὴν τοῦ Ῥα-
φαήλου καὶ τὸ μεσορράνημα τῆς τέχνης τοῦ Μιχαήλ
Ἀγγέλου. Σκεφθῆτε ἐὰν καὶ ἡμεῖς εἴμεθα οἱ μέλλον-
τες νὰ στρώσωμεν μὲ ἄνθη καὶ νὰ λεινῶμεν τὴν
ὁδὸν τοῦ μέλλοντος νὰ ἔλθῃ, καὶ ἂν ἠνοίγωμεν τὰς
θύρας, ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ εἰσβάλῃ ἡ ἀκμὴ καὶ θὰ
ἐορτασθῆ μία ἀναγέννησις. Ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τέλους
ἐκτείνεται ὑπεράνω τῆς Ἑλλάδος φορτωμένος μὲ
ἀναμνήσεις δόξης, τὸ ἔδαφος μας κρατεῖ, ὅπως ὁ φοί-
νιξ, τὸ μυστικὸν τῶν αἰώνιων ἀναγεννήσεων καὶ εἰς
τοὺς δρόμους βλέπει κανεὶς παιδιὰ πολλὰ καὶ πολλὰ
μέτωπα. Ὅποια ἱκανοποίησις καὶ ὅποια δόξα διὰ τὸν
χρονογράφον, ὅστις δὲ εἶχε πρώτος νὰ ἀναγγεῖλῃ
μῖαν κοινωνικὴν πρόδον, μῖαν φιλολογικὴν νίκην,
μῖαν καλλιτεχνικὴν ἀποκάλυψιν.

N. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο κ. ΣΟΥΡΗΣ ἐπεράτωσε τὴν μετάφρασιν τῶν
«Νεφελῶν» τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ πρὸ τινῶν
ἡμερῶν ἀνέγνωσεν αὐτὴν εἰς κύκλον λογίων εἰς μίαν
τῶν αἰθουσῶν τῆς Μουσικῆς Ἑταιρείας ἢ μετάφρα-
σις ἔγινεν εἰς στίχους ὁμοιοκαταληκτοὺς ποικίλων
μέτρων, μὲ τὴν χάριν καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τέχνην,
ἢ ὅποια χαρακτηρίζει ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ἀνεξαντλήτου
ποιητοῦ τοῦ «Ῥωμηοῦ», ἀποδίδει δὲ θαυμασίως τὸ
πνεῦμα τοῦ μεγάλου Κωμικοῦ. Προσεχῶς θὰ παρα-
σταθῇ εἰς τὸ Δημ. Θέατρον μετὰ πάσης μεγαλο-
πρεπειᾶς.

Τὰ «Παναθηναῖα» λογιζομένη εὐτυχῆ, δυνάμενα
νὰ παράσχωσι σήμερον εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν δύο
χορικά ἐκ τῆς θαυμασίας μεταφράσεως, στενογραφη-
θέντα κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἀπαγγελίας ἐκ τοῦ στό-
ματος τοῦ ποιητοῦ:

Χορὸς Α'

*Νεφέλαι σεις αἰώνια, μὲ τὴν γοργὴν μας πτῆσιν,
ὡς φέρομεν τὴν θροαστῶν κ' εὐκίνητόν μας φύσιν
ἐκ τοῦ πατρὸς Ὠκεανῶν, τῶν πόντων τῶν εὐρέων,
ὡς τὰς δεινροφάντους κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων,
εἰ ἀπὸ μακρὰν φαινόμενα νὰ θεωρῶμεν μέρη
καὶ γῆν ποῦ καταρδύεται, καρποὺς δ' ἀφρόνους φέρει,
καὶ ποταμῶν κελῶδημα μεγάλων κ' ἱερῶν
καὶ πόντων ἠχηρῶν.*

*Λάμπει δ' ὁ Φοῖβος ἀργυρῶνος παντοῦ τὸ φῶς του χύων
διὰ χρυσῶν ἀκτίνων.*

*Μὰ τῶρ' ὡς ἀποοπάσωμεν τὸ νέφος ποῦ σκεπάζει
τὴν ἀφθαρτίαν μας φύσιν,
κί' ὡς ἰδῶμεν δι' ὀφθαλμοῦ, ποῦ τὰ μακρὰν κνιτᾶζει,
ὄλην τὴν γῆν κτῶν κτῶν.*

Χορὸς Β'

*Κόραι, ποῦ φέρετε βροχὴν,
μὲ δρόμον ἔλθωμεν ταχὺν
εἰς τὴν γῆν αὐτὴν τὴν εὐφορον τῆς χώρας τῆς Παλλάδος,
εὐάνδρον δὲ κ' ἑταιρινῆς τοῦ Κέκροπος κοιλῆδος,
ὅπου τὸ σέβας ἱερῶν ἀφρόστων κί' ἀπορρήτων,
κ' εἰς παναγίας τελετὰς
πρὸς μνουμένους λατρευτὰς
ἀνοίγεται τὸ τέμενος τῶν μυστικῶν ἀδύτων,
ὅπου θεῶν χαρίσματα
καὶ τόσα καλλωπίσματα,
ἀγάλματα περιφανῆ, λαμπροὶ ναοὶ μαρμάρων
καὶ τέρψεις πανηγύρεων εἰς διαφόρους ὥρας
ὅταν δὲ πάλιν ὁ καιρὸς γελῶσῃ τῆς ἀπόρας,
τότε τὰ Διονύσια μὲ κλήματ' ἀμπελώνων,
τότε διαγωνίσματα χορῶν λευροφῶνων
καὶ τῶν αἰλῶν ἢ Μούσα,
βαρύτονος ἠχοῦσα.*

Ο ΖΟΛΑ παρέδωκεν εἰς τὸν ἐκδότην αὐτοῦ τὸ
χειρόγραφον τοῦ νέου του μυθιστορήματος τὸ
ὅποιον φέρει τὸν τίτλον Ἑρσασία.

ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ἐπισιμάτητα ἐωρτάσθη ἐν Αὐ-
στρία ἡ ἑβδομηκονταετηρίδα τῆς μεγάλης Γερ-
μανίδος μυθιστοριογράφου Μαρίας φὸν Ἐβερ-Ἐσεμπαχ.
Ἡ βαρόνη Ἐσεμπαχ, κόμησσα τὴν καταγωγὴν καὶ
σύζυγος τοῦ αὐστριακοῦ στρατηγοῦ Ἐσεμπαχ, κατ'
ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὴν δραματοποιίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδο-
κίμησεν. Ἀληθῆς ἰδιοφυΐα της ὑπῆρξε τὸ διήγημα
καὶ τὸ μυθιστόρημα, εἰς τὰ ὅποια διέπρεψε. Περιέ-
γραψε μὲ ἔκτακτον παρατηρητικὴν καὶ μὲ ψυχο-
λογικὴν οὐδέτητα ὄχι μόνον τὸν ἀριστοκρατικὸν κόσμον,
εἰς τὸν ὅποιον ἔζη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπλοῦν βίον τῶν
ἀγρῶν. Ἐν ᾧ δὲ ἀρέσκειται εἰς λεπτοτάτας ἀναλύσεις,
τὸ ὄφος δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐπιτετηθευμένον, καὶ εἶνε
ἀδιάσπαστον καὶ ἄδρόν, ὅπως καὶ ἡ ἔμπνευσις της, ἀπὸ
ἀφθονον πηγῆν ἀναβλύζον. Ἐνεκα τῆς ποιητικῆς
ἐξάρσεως τοῦ λόγου της ὁ διάσημος Γερμανὸς λογο-
τέχνης Παῦλος Χάιζε τὴν ἀνεκήρυξε πρὸ δέκα ἐτῶν
«τὴν μεγαλειτέραν ἀπὸ ὅλους τοὺς συγχρόνους
ποιητὰς».

Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς ἑβδομηκονταετηρίδος της
διακόσιοι πενήκοντα ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀνήκοντες
εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ γένους, τῶν γραμμάτων
καὶ τῆς τέχνης προσήνεγκον εἰς αὐτὴν μέγα μεταλ-
λιον φέρον τὴν εἰκόνα της χαραχθεῖσαν ἀπὸ ἔξοχον
καλλιτέχνην. Ἀπὸ τὸ Μόναχον οἱ κορυφαῖοι τῆς
γραφίδος τοῦ χρωστήρος καὶ τῆς σμιλῆς ἔστειλαν
πρὸς αὐτὴν συγχαρητήριον, τὸ ὅποιον ἔγραψεν ὁ Παῦ-
λος Χάιζε, καὶ τὸ ὅποιον ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Δύσκολον
εἶνε νὰ εἴπωμεν μὲ ὀλίγας λέξεις τί σημαίνει δι' ἡμᾶς
ἡ ἡμέρα αὕτη. Ἡ παλαιὰ τέχνη τοῦ διηγεῖσθαι,
ἔπρεν εἰς σᾶς, πολυτίμητος κυρία, νέον ἀριστοτέχνην.
Ἀπλῶς καὶ ἀπερίττως διηγεῖσθε τὴν ἀλήθειαν, ὅπως
τὴν αἰσθάνεσθε. Δὲν δεσμεύετε τὸ ἐνδιαφέρον μας
ζωγραφίζουσα τὸν κόσμον μὲ ὑπερβολικὰ χρώματα,
ἀλλὰ πολὺ μᾶς συγκινεῖτε παρατηροῦσα εἰς τὸν καθη-
μερινὸν βίον βαθύτερον παρ' ὅσον ἐπιτρέπει τὸ καθη-
μερινὸν βλέμμα.»

Εἰς ἐν τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ γερμανικοῦ
ἐπεριοδικοῦ Ἀπὸ τὰς ξένας γλώσσας, ὄργανον τῆς
διεθνούς φιλολογικῆς κινήσεως, εἰς τὸ ὅποιον εὗρον καὶ
ἄλλοτε φιλοφενίαν ἑλληνικὰ ἔργα, δημοσιεύεται μετά-
φρασις τοῦ «Αἰωνίου Ἐσταυρωμένου» καὶ πέντε ἄλλων
μικρῶν διηγημάτων τοῦ συνεργάτου μας κ. Παύλου
Νιρβάνα, ὀφειλομένη εἰς τὸν ἑλληνιστὴν κ. Κάρολον
Δίτερικ. Τὰ διηγήματα ταῦτα ἀνεδημοσίευσεν τελευ-
ταῖον καὶ ἡ «Ἐφημερίς τῆς Φραγκφούρτης».

ΜΕΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ εὐχαριστήσεως ἀγγέλλομεν εἰς
τοὺς ἀναγνώστας μας ὅτι τὰ «Παναθηναῖα» ἐξη-
σφάλισαν τὴν συνεργασίαν τοῦ διαπρεποῦς Γάλλου
γνωστοῦ εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν σύγχρονον
γαλλικὴν φιλολογίαν λογογράφου καὶ κριτικοῦ κ.
Remy de Gourmont, ὅστις θὰ μεταδῶν ἐκ Παρι-
σίων διὰ τῶν στηλῶν τῶν «Παναθηναίων» πᾶσαν
πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν κίνησιν.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Εἰς ἀνακοινῶσιν σπουδαιοτάτην προέβη ἐν τῇ
Ἐλληνικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιγραφῶν ὁ κ. δὲ Βελ-
λαφός, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου
ἀνευρέθη βάθρον μαρμαρίνου, τὸ ὅποιον φέρει ἑλλη-
ν.

ἐπιγραφὴν καὶ τὸ ὅποιον εἶχε ἀνακαλυφθῆ ἐν Μήλῳ
καθ' ὃν καὶ ἡ Ἀφροδίτη χρόνον. Τὸ βάθρον τοῦτο
δὲν ἦτο γνωστὸν ἢ ἐκ σχεδιογραφημάτων ἀξιωματι-
κοῦ τοῦ ναυτικοῦ ὀνόματι Βουτιᾶ, δημοσιευθέντος ὑπὸ
τοῦ Ραβασσόν. Ἰδίως ὅμως ἐνδιαφέρον εἶνε, ὅτι ὁ εἰς
τῶν μετὰ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου ἀνακαλυφθέν-
των Ἑρμῶν ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς εἰς κοιλότητα ὑπάρ-
χουσαν εἰς τὴν ἀνω ἐπιφάνειαν τοῦ βάθρου. Εἶνε ὅθεν
βέβαιον ὅτι ὁ Βουτιᾶ δὲν συνήνωσεν αὐθαίρετος τὸ
βάθρον καὶ τὸν Ἑρμῆν ἐν σχεδιογραφημάτων του, ὡς
εἶχε κατηγορηθῆ. Ἀλλὰ τὸ σπουδαίτερον εἶνε ὅτι
κατὰ τὸν κ. Ραϊνάχ ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη τοῦ κ. Βελ-
λαφός ἀποκλείει πλέον ὀριστικῶς τὴν γνώμην τοῦ κ.
Φουρτβέγγλερ, ὁ ὅποιος χρονολογεῖ τὴν Ἀφροδίτην
τῆς Μήλου ἀπὸ τοῦ ἐτους 100 π. Χ. Σημειωτέον δὲ
ὅτι κατὰ τὸν κ. Ραϊνάχ ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου εἶνε
ἔργον τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος καὶ ὅτι ἡ εἰκαζομένη ὡς
Ἀφροδίτη δὲν εἶνε ἡ Ἀμφιτρίτη, ἐνεῦθεν δὲ καὶ τὸ
ἐν ἀόπτῳ καὶ ὄλως πρὸς τὸν ὄριζοντα ὄρων βλέμμα
της, βλέμμα πασσῶν περίπου τῶν ἐναλίω ἐσοτήτων,
ὡς εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς ἀρχαιολογοῦντας.

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ Γερμανικὸν Ἰνστιτοῦτον κατὰ
τὸ παρὸν ἔτος ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς ἐν Μεγάροις διὰ
τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Δαίρπφελδ, καθ' ἃς ἀνευρέθη
ἡ περιώνυμος κρήνη τοῦ τυράννου Θεαγένους, καὶ ἐν
Ἰθάκῃ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, ἂν ὁ λαὸς ὁ κατοι-
κῆσας κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἀνῆκεν εἰς
τοὺς Μυκηναίους. Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἐγεν-
νήθη ζήτημα μέγα, ἰδίως ἐκ διαλέξεως τοῦ κ. Δαίρ-
πφελδ, ἂν ἡ σήμερον καλουμένη Ἰθάκη εἶνε αὕτη ἡ
Ὀμηρικὴ Ἰθάκη ἢ αὕτη εἶνε ἡ Λευκὰς. Ὡσαύτως
τὸ αὐτὸ Ἰνστιτοῦτον ἐπανελάβε τὰς ἐν Θήρᾳ ἀνα-
σκαφὰς διὰ τοῦ ἐταίρου βαρόνου Χίλλερ φὸν Καίν-
τριγκεν. Αἱ ἐν Θήρᾳ ἀνασκαφαὶ καὶ κατὰ τὸ παρὸν
ἔτος, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα, ὑπῆρξαν λίαν
εὐτυχεῖς εἰς εὐρήματα.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ἀρχαιολ. σχολή, πλὴν τῆς τακτο-
ποιήσεως τῶν ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀνα-
σκαφῶν ἀρχαίων ἐνήργησε καὶ ἀποπειρατήριους ἀνα-
σκαφὰς ἐν θέσει Μαρμαρία καὶ Καμάραις τῆς περι-
φερείας τοῦ δήμου Κρίσης, ἐν αἷς εὐρέθησαν πολ-
λοὺ λόγου ἄξια εὐρήματα, οὗ ἕνεκα καὶ ἀπεφασίσθη
νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ τακτικά ἀνασκα-
φαὶ ἀπαλλοτριουμένων τῶν ἰδιωτικῶν κτημάτων. Ἡ
αὕτη Σχολὴ θέλει ἐπαναλάβῃ καὶ τὰς ἐν Δήλῳ ἀνα-
σκαφὰς εὐθὺς ὡς ἐπανελθῇ ἐκ Παρισίων ὁ διευθυντὴς
τῆς Σχολῆς κ. Ὀμόλ. Τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς αἱ
λίαν εὐτυχεῖς εἰς εὐρήματα ἀποδοῦσαι ἐν Παλαιᾷ
Κορίνθῳ ἀνασκαφαὶ θέλουσιν ἐπαναληφθῆ λίαν προσε-
χῶς ἐπανελθόντος ἤδη ἐνταῦθα τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς
κ. Ρίχαρδσον.

ΣΠΟΥΔΑΙΑΝ ἀνακάλυψιν ἀναφέρει τηλεγράφημα
ἐξ Ἀμερικής. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου
τῆς Πενσυλβανίας Λίχπρσιτ ἀνεῦρεν εἰς τὴν ἀρχαίαν
Βαβυλῶνα τὴν περίφημον βιβλιοθήκην, ἣτις κατε-
στράφη κατὰ τὸ 238 π. Χ. Ἡ ἀνακαλυφθεῖσα βιβλιο-
θήκη σύγκειται ἐξ 23,000 πλακῶν, ἐν αἷς 1600
ἔγγραφα καὶ 5,000 ἐπιστολαί.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΧΟΝ γερμανίδα ήθοποιόν, τήν **Άγνην Σόρμα**, τήν όποιαν μετά τόσας άλλας εύρωπαϊκάς μεγαλοπόλεις θά εύτυχήσουν νά θαυμάσουν καί αί **Άθηναί**, γράφουν εκ Βερολίνου τά εξής: Αί δοκιμαί τών έργων, τά όποια θά παρασταθούν κατά τήν καλλιτεχνικήν περιοδείαν τής Σόρμα, ήρχισαν εις τό **Σαρλότεμβουργ** από 1 Σεπτεμβρίου, αί γενικαί δε δοκιμαί θά γίνουν ενώπιον εκλεκτού ακροατηρίου, τό όποιον θά προσκληθῆ επίτηδες. Διά τας δοκιμαί τούτας προσεκλήθη ο πρώην διευθυντής του θεάτρου τής Ρήγας **Μάξ Μαρτεστάιγ**, εμπειρότατος γνώστης τής σκηνης, όστις ανέλαβε τήν ένοκήνωσιν όλων τών άνων μνημονευθέντων έργων. Διά νά επιτευχῆ ένιαία καί αληθής ιστορική εικόν εις τά κλασικά έργα, τά όποια θά παρασταθούν, ή **Κυρία Σόρμα** κατεσκευάσε νέας στολάς καί δι' αυτά τά θέλησε μέλη του θεάσου τής, τό όποιον πρώτην φοράν συμβαίνει. Η περιοδεία θ' αρχίσῃ από τήν **Όλλανδίαν**, όπου θά γίνη καί ή πρώτη παράστασις τής «**Φωτιάς του Άγιου Ιωάννου**» του **Σούδερμαν** εις τήν σκηνήν τής **Ροτερνδάμης**. Τελευταίος σταθμός τής θά είνε ή **Σουηδία** καί **Νορβηγία**. Τον **Μάϊον** του έπομένου έτους θά μεταβῆ εις **Παρισίους**, όπου θά μείνῃ αρκετόν καιρόν καί θά παραστήσῃ τήν «**Φωτιάν του Άγιου Ιωάννου**», εκείθεν δε θά μεταβῆ εις τό **Λονδίον**.

ΤΟ ΝΕΟΝ δράμα του **Σούδερμαν**, «**Αί φωτιαί τ' Άη-Γιάννη**», τό όποιον μέλλει νά παραστήσῃ καί έν **Άθήναις** ή μεγάλη τραγωδός **Άγνη Σόρμα**, συζητείται πολύ έν Γερμανία. Δύο νεαράι υπάρξεις περιπίπτουν εις έρωτικόν άμάρτημα τήν νύκτα του **Άγιου Ιωάννου**· άλλ' ο νέος έχει ήδη μνηστευθῆ άλλην, ή δε νεάνη είνε φίλη καί θετή αδελφή τής άλλης ταύτης. Τήν ακόλουθον πρωίαν οι δύο ένοχοι αποχαιρετίζονται με άυταπάρνησιν, ο μὲν νέος δια νά τελέσῃ μετά μίαν ώραν τόν γάμον του μετά τής μνηστής του, ή δε νέα δια νά διαπλεύσῃ τόν ώκεανόν, όστις λέγεται κόσμος. Καί οι δύο επιθυμοῦν ν' αποτρέψουν τήν μεγάλην καταστροφήν από του οίκου τής μνηστής, ήτις θά επήργετο αν ήμποδίζον τόν γάμον καθ' ήν στιγμήν ακριβώς οι κώδονες του ναού σημαίνουν προσκαλοῦντες τούς νυμφίους, τούς συγγενείς των καί τούς προσκεκλημένους εις τέλεσιν του μυστηρίου. Διότι άμφοτέροι όφείλουν πολλήν εύγνωμοσύνην εις τόν οίκον εκείνον, ή μὲν κόρη ως περισυλλεχθεΐσα όποτε μία έπαίτις τήν εγκατέλειπε, ο δε νέος ως υιοθετηθείς υπό του θείου τής νύμφης. Ο τελειότερος χαρακτήρ του έργου, ίσως ο τελειότατος χαρακτήρ τον όποιον έως τώρα διεγράψεν ο **Σούδερμαν**, είνε του νεαρού ιερώς **Χάφκε**, τόν όποιον έξόχως υπεδύθη νεαρός ήθοποιός, όστις δι' αυτού εκάμε τήν πρώτην, θριαμβευτικήν επί σκηνής εμφάνισίν του. Η πρώτη πράξις του έργου έχει ακροατήθη αρκετά, ή δευτέρα έθριαμβευσεν, ή τρίτη εις τό τέλος εύπρεστησεν ολίγον, ή τετάρτη διέψευσε τας έλπίδας καί του κοινού καί τής κριτικής έν Βερολίνω, έν ψ έν **Άμστελοδάμω** καί **Δρέσδη**, όπου συγχρόνως παρεστάθη τό έργον, εύπρεστησε μέχρι τέλους. Ιδίως έν **Άμστελοδάμω**, όπου ή **Σόρμα** υπεδύθη μετ' έξόχου επιτυχίας τό πρόσωπον τής θετής κόρης. Έν Βερολίνω δια τήν πρώτην παράστασιν ήγοράσθησαν όκτώ

χιλιάδες εισιτήρια, ένψ τό θεάτρον έχει μόνον 1100 θέσεις.

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ μελοδραματικού θιάσου, τόν όποιον με τοςούτον ζήλον καί έθελουσίαν ίδρυσαν καί διευθύνουν οι μουσικοδιδάσκαλοι κκ. **Σπινέλης** καί **Λαυράγκας**, έπερατώθησαν αί παραστάσεις τής θερινής περιόδου. Έψάλησαν μετά πολλής επιτυχίας καθ' όλον τό θερος έπτά μελοδράματα: ή **Μποέμ**, οι **Δύο Άδελφοί**, ή **Φαβορία**, ο **Υπογήςμος Βουλευτής**, ή **Υανοβαίς**, ο **Ριγολέτος** καί ή **Λουκία**. Τό άθηναϊκόν κοινόν με πολλόν ένθουσιασμόν παρηκολούθησε καί ύπεστήριξε τό **Έλληνικόν Μελοδραμα**, έπευφημήσασαν επανειλημμένως διδασκάλους καί καλλιτέχνας. Ηδη ο θιάσος, συμβληθείς μετά του δήμου **Πειραιώς**, θά διδῆ παραστάσεις κατά τόν χειμώνα εις τό εκεί δημοτικόν θεάτρον τρίς τής εβδομάδος, λαμβάνων επιχορηγήσιν δραχ. 100 καί τά έξοδα του φωτισμού εις εκάστην παράστασιν. Πρὸ ήμερών δε ήρξάτο ή εκγύμνασις τών νέων μελοδραμάτων, άτίνα θά ψαλοῦν, έν οίς ή **Μανόν** του **Μασσενέ**, ή **Μινιόν** του **Τωμάς** καί οι **Παλαίσοι** του **Λεογκάβαλο**. Λίαν προσεχώς θά γίνη έναρξις τών παραστάσεων δια τής **Φαβορίας**, ήν θά υποδυθῆ ή **Δεσποινίς Άθηνά Ρουσακή** τής γνωστής πειραικής οικογενείας, ήν εύτυχήσαμεν ν' ακούσωμεν άλλοτε καί εθαυμάσαμεν τήν δύναμιν καί τήν γλυκύτητα τής φωνής τής. Η **Δνις Ρουσακή** θ' αποτελέσῃ βεβαίως μίαν άκόμη επιτυχίαν δια τό **Έλληνικόν μελοδραμα**.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΜΕΣΑ εις τήν μονοτονίαν, ή όποία επεκράτησε καθ' όλας τας έως τώρα δοθείσας επισήμους συναυλίαις τής Παγκοσμίου Έκθέσεως του 1900, διεκρίθη έν φωτεινόν σημείον, τό ωραϊόν καί ποιητικώτατον **Requiem** του **Γαβριήλ Φωρέ**.

Κατά τήν τελευταίαν συναυλίαν, τήν έβδομήν, απέσπασε τήν σχεδόν όμόφωνον έπιδοκιμασίαν του κοινού έν νέον έργον, ή «**Έκλεκτή Δεσποσύνη**» του **Debussy**, του γνωστού καί εκ προηγουμένων έργων του **Γάλλου** συνθέτου.

Είνε μία πολύ επιτυχής μελοποίησις του όμωνύμου ποιήματος του **Γαβριήλ Ροσσέτι**, του άνήκοντος εις τήν φάλαγγα τών προραφιστών.

Ο **Ροσσέτι** τήν ήμέραν όπου άπέθανεν ή άγαπημένη του, εκλείσεν έντός του τάφου τής, τελευταίου δώρον τής ποιητικής του ψυχής, τό ωραιότερον ποιήμα του.

Ακκουμβῶ εις τας χρυσάς κιγκλίδας του ούρανού ή «**Έκλεκτή Δεσποσύνη**», κρατοῦσα εις τό χέρι τής τρείς κρίνους.

Ανάμεσα 'ς τά μαλλιά τής σπινθηροβολοῦν έπτά άστέρια. Κλαίει καί καλεῖ τόν μυστικόν έραστήν τής. Καί μαζύ τής κλαίουσιν αί αρμονίαι, αί κάπως έξεζητημέναι.

Έν τούτοις ή λεπτοτάτη ένοργάνωσις καί ο σεμνός χρωματισμός, ο όποιος επικρατεῖ καθ' όλον τό σύνθεμα, αποδίδουν θαυμάσια τόν χαρακτήρα τής ποιήσεως του **Ροσσέτι**.

ΓΕΓΟΝΟΣ εύχάριστον παρετηρήθη έφέτος εις τας εισιτηρίους έξετάσεις του κλειδοκυμβάλου έν τῷ **Ωδείω** μας, γεγονός, τό όποιον αναπτερώνει τας έλπί-

δας δια τό μουσικόν μέλλον τής **Έλλάδος**. Αί περισσότεραι τών μικρών μαθητριών, από 7 έως 11 ετών, αί όποια προσήλθον δια νά εξετασθούν, έφάνησαν εκ φύσεως πεπρωτισμέναι με αρκετήν ικανότητα.

Αεπτή άκούη, αίσθημα ρυθμού καί άφή έξ όρμησφύτου καλή μᾶς κάμνουν νά πιστεύσωμεν ότι ήρχισεν ήδη δια τής κληρονομικότητας μία έπαισθητή μουσική εξέλιξις τών **Έλλήνων**.

Η νέα γενεά έχει φυσικά κεφάλαια τήν εργασίαν τής προηγουμένης, εργασίαν κάπως σοβαράν καί σχετικώς απηλλαγμένην του επιδεικτικού υλιετταντισμού τής Ιταλικής σχολής. Πιθανόν είνε ότι αί ψυχαί, αί όποια ζυμώνονται όλονέν με τας ύψηλάς εμπνεύσεις καί τας αρμονίας τών μεγάλων κλασικών, οι οργανισμοί οι τούνομενοι με τούς απαιτητικούς ρυθμούς, αί καρδίαι αί άντλοῦσαι συγχινήσεις από τόν ειλκιρινή λυρισμόν τής νεωτέρας γερμανικής μουσικής, θά συντελέσουν ώστε νά γεννηθῆ σιγά-σιγά με τόν καιρόν εις τόν οργανισμόν του **Έλληνο**ς ή ανάγκη μᾶς ύψηλής αισθητικής απολαύσεως, τήν όποιαν θά ζητήσῃ από μίαν αρτιάν μουσικήν συγκίνησιν.

Είνε μὲν αληθές ότι επί έτη τώρα δέν συναντᾶ τις εις τας σοβαράς μουσικάς συναυλίαις (εκτός εκείνων, αί όποιαί χάριν φιλανθρωπικού τινος σκοπού τίθενται υπό ύψηλήν τινα προστασίαν) παρά τά αυτά πάντοτε πρόσωπα, γνωστά καί μετρημένα.

Άλλά τό πλήθος τών μαθητριών, αί όποιαί θ' αποτελέσουν μετ' ολίγον μέρος τής κοινωνίας, αί όποιαί θά γίνουν σύζυγοι καί μητέρες, είνε δυνατόν νά μή μεταδώσουν δια του αίματός των εις τήν μέλλουσαν γενεάν τό δώρον τών ρυθμών καί τών ήχων.

Καί όλα αυτά μᾶς κάμνουν νά ελπίζωμεν ότι δέν θ' άργήσῃ πολύ ο καιρός όπου θά πλημμυροῦν αί αΐθουσαι τών συναυλιών, άκόμη καί τών μη υπό ύψηλήν προστασίαν, από κόσμον που θά ήξούρη νά χειροκροτῆ τούλάχιστον.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ Έταιρεία κατά τόν προσεχῆ χειμώνα θά καινοτομησῆ, ως άγγέλλεται, κατά πολλά, διοργανόουσα λαϊκάς συναυλίαις, συναυλίαις έρασιτεχνών, δαγωνισμούς μουσικών κατ' άτομον καί κατά μουσικάς ομάδας καί σειράν διαλέξεων περί τής ιστορίας τής μουσικής καί τής ιστορίας του θεάτρον.

Καί ή λαϊκή σχολή τής χορωδίας άνεκαινίσθη έφέτος άνατεθείσης τής διευθύνσεως αυτής εις τόν κ. **Καμηλιέρην**· οι διακρινόμενοι τών μαθητών θά διδάσκονται μονωδίαν δωρεάν συγχρόνως δε θά ίδρυθῆ σχολή κυριών προς κατάρτισιν γυναικείου χορού. Τάς συναυλίαις τής Έταιρείας θά διευθύνουν οι μουσικοδιδάσκαλοι κκ. **Κρέμσερ** καί **Καμηλιέρης**.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ τών **Άθηνών** καταρτίζεται μετ' έπιμελείας καί ελπίζεται ότι λίαν προσεχώς θέλοσι γίνη τά **εγκαίνια** τής. Θ' άπαρτισθῆ εκ τεσσάρων αίθουσών, αίτινες θά περιλαμβάνουν α') τήν κλασικήν τέχνην, β') τό τμήμα τών αντιγράφων, γ') τήν βυζαντινήν τέχνην καί δ') τήν νεωτέραν τέχνην. Ηδη διεκοσμήθη ή αίθουσα τής κλασικής τέχνης, περιέχουσα 59 έργα έξόχων καλλιτεχνών, έν οίς του **Βερονέζε**, του **Ρέμπραντ**, του **Κορεγγίου**, του **Ζιορ-**

δάνου, του **Τισσιανού**, του **Γιορδάνε**ς. Ο διευθυντής κ. **Γ. Άκωβίδης** καί ο γραμματεὺς κ. **Ι. Πολέμης** εργάζονται μετ' έπιμελείας καί άφασιώσεως προς τελείαν όσον τό δυνατόν προπαρασκευήν τής πρώτης έν **Έλλάδι** Πινακοθήκης.

Η «ΕΤΑΙΡΕΙΑ τών **Φιλοτέχνων**» εγκατασταθείσα εις τό νέον αυτής κατάστημα παρά τήν όδδν **Σταδίου** (όπου πρὶν τό **Έθν. Πανόραμα**), ήρξάτο τών εργασιών τής. Έφέτος εκτός τής **Έκθέσεως**, ήτις θ' ανοίξη τήν 30 **Όκτωβρίου**, ή «**Έταιρεία τών Φιλοτέχνων**» ίδρύει καί **Καλλιτεχνικήν Σχολήν** κυριών. Είς τας μέχρι τουδε εκθέσεις εξετέθησαν 450 έργα ζωγραφικής καί γλυπτικής υπό 53 **Έλλήνων** καλλιτεχνών, κατά τήν ύποβληθείσαν εις τό **Συμβούλιον** λογοδοσίαν. Η αίθουσα, εις τήν όποιαν από τουδε θά γίνωνται αί **Έκθέσεις** τής **Έταιρείας**, έχει τοῦτο τό έξαιρετικόν, ότι φωτίζεται άνωθεν, ώστε τό φῶς διανέμεται έξ Ίσου εις πάντα τά έργα, είνε δ' εύρυτάτη καί ήλεκτροφώτιστος τήν νύκτα. Διαρκούστος του χειμῶνος θά δοθῶσι συναυλίαι καί καλλιτεχνικαί διαλέξεις.

ΚΑΤ' ΑΠΟΦΑΣΙΝ του επί τών **Ναυτικών** ύπουργείου θά στηθῆ μαρμάρινος άνδριάς του άειμνήστου χορηγοῦ τής **Ναυτικής Σχολής** τών **Δοκίμων Πανταζή Βασσάνη** εις τόν περίβολον τής **Σχολής**. Διά τό πρόπλασμα θά προκηρυχῆ διαγωνισμός μεταξύ τών **Έλλήνων** καλλιτεχνών. Τό έργον προϋπελογίσθη εις δραχ. 25,000.

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗ. Ο **παρισίνος** εκατομμυριούχος κ. **Κουτινέ** σκεφθείς ότι, έν ψ υπάρχουν τόσα καί τόσα νοσοκομεία δια τούς ανθρώπους καί τά κτήνη, τά ταλαιώτερα άνθη είνε έντελώς εγκαταλελειμμένα εις τήν τύχην των, ίδρυσε κλινικήν άνθέων. Πλήθος κηπουρών έφερον εις αυτήν τὰ άσθενή άνθη των, τὰ όποια νοσηλεύονται δωρεάν έντός γιγαντιαίων θερμοκηπίων καί τά όποια θά επιστρέψωσιν εις τούς κυρίους των, άψ' ου αναλάβουν τήν υγείαν των. Είς τήν κλινικήν ταύτην τά τέκνα τής **Χλωρίδος** εύρίσκουν άκραν περιποίησιν, γίνεται δ' επ' αυτών εφαρμογή τών νεωτάτων άνθοθεραπευτικών μεθόδων. Έννοείται ότι ο καλλίτερος ιατρός εκεί μέσα είνε τό φῶς του ήλίου, τό όποιον έν συνδυασμῷ με τήν απαιτούμένην ύγρασίαν θεραπεύει καί τας χειροτέρας παθήσεις τών άνθέων. Ο κ. **Κουτινέ** είνε υπερήφανος δια τήν έπίνοιάν του· ή **γαλλική** κυβέρνησις έστόλισε τό στηθός του με τήν έρυθράν ταινίαν τής **Λεγεώνας** τής **Τιμής**· κατά δε τήν **Παγκόσμιον** έκθεσιν χιλιάδες περιέργων έπεσκέψθησαν τήν πρωτότυπον κλινικήν του.

Ο ΨΕΝ ΠΡΟΦΗΤΗΣ. Είς τήν **Γερμανίαν**, όπου πολύ έχει έξεγερθῆ τό ενδιαφέρον δια τήν διεθνή κατά τής **Κίνας** εκστρατείαν, πολὺς λόγος γίνεται περί μερικῶν στίχων του **Ψεν**, εις τούς όποιους,

πρὸ τριάκοντα ὀκτὼ ἐτῶν δημοσιευθέντας, ὑπάρχει οἰονεὶ προφητικὴ προαίσθησις τῶν τῶρα γινομένων εἰς τὸ Οὐράνιον Κράτος. Οἱ στίχοι οὗτοι εὕρισκονται εἰς τὴν «Κωμωδίαν τῆς Ἀγάπης», δρᾶμα τοῦ Ἴφεν, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη τῷ 1862 καὶ εἶνε οἱ ἑξῆς:

«Τὸ Οὐράνιον Κράτος δὲν ἀντέχει εἰς τὸν πολιτισμὸν, — τὸ τεῖχος εἶνε σαθρὸν, ἡ δύναμις ἐκρημνίσθη ἀνατιναγθεῖσα — ἀφ' οὗ ἐκρεμάσθη ὁ τελευταῖος γνήσιος μανδαρινός — βέβηλοι χεῖρες συγκομίζου ἐκεῖ. Ἡ χώρα τῶν παραμυθιῶν κατέστη μετ' ὀλίγων φήμη, εἰς τὴν ὁποῖαν κανεὶς πλέον δὲν πιστεύει».

NEA BIBLIA

Ἑλληνικά.

Ἐξεδόθησαν. — **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ**, ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου τόμος Γ' (τελευταῖος).

— **ΑΣΜΑ ΔΣΜΑΤΩΝ**, ὑπὸ Ν. Ἐπισκοποπούλου.

— **ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ**, ὑπὸ Χ. Χριστοβασιλῆ.

— **ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ** τὰ Ἐδριακόμεινα πάντα, μετὰ ἐρμηνευτικῆς παραφράσεως, προλεγόμενων τε καὶ σημειώσεων, ὑπὸ Π. Καπλανίδου Δ. Φ. Τόμος Α', τεύχος 1 καὶ 2.

— **ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΟΡΦΑΝΗΣ**, ὑπὸ Σωτῆρος Σκίτη.

— **ΕΛΠΙΔΕΣ**, ὑπὸ Ν. Α. Ζαχαρίου.

— **ΤΟ ΤΑΞΙΜΟ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ**, ὑπὸ Ι. Π. Ἰωαννίδου.

Ἀγγέλλονται. — **ΕΘΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ** ὑπὸ Κ. Φ. Σκόκου. Ἔτος ΙΣ', 1901.

— **ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΣ ΛΩΤΟΣ**, ὑπὸ Τάσου Π. Καζώτη. Ἔτος Β'. ΝΥΜΦΑΙΑ,

— **ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ**, ὑπὸ Ἄννης Ν. Σερουῖου. Ἔτος Γ', 1901.

Ξένα.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ, ὑπὸ André Lichtenberger.

— **Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ**, ὑπὸ André Lefevre.

— **ΣΩΚΡΑΤΗΣ**, ὑπὸ Claudius Piat.

— **Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΠΟΙΑ** περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ὑπὸ Gustave Schlumberger

— **ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΓΕΩΜΕΤΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**. — Ὁ Πλάτων καὶ οἱ προκατόχοι αὐτοῦ ὑπὸ G. Milhaud

Ἀπὸ τὰ Ξένα Περιοδικά. — Ἡ παράδοσις τοῦ Αἴαντος πρὸ τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ Αἴας τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ Μαυρικίου Κρουαζέ. (Revue des Cours et Conférences, 7 καὶ 14 Δεκεμβρίου).

— Ἡ Ἠλέκτρα τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ Μ. Κρουαζέ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ (28 Δεκεμβρίου 1899 καὶ 11 Ἰανουαρίου 1900).

— Ὁ κόσμος τῶν Ἐταιρῶν ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ Βερναρδῆν ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ (28 Δεκεμβρίου 1899).

— Βυζαντινὰ μορφὰ ὁ Ἀδικοκράτωρ Ἰουστινιανός, ὑπὸ Καρόλου Διέλ. (Ἡ Μεγάλῃ Ἐπιθεώρησις).

— Ἀνδρομάχη ὑπὸ Γουσταύου Λαρρουμέ. (Revue des Cours, Ἰανουαρίου).

— Ἀναμνήσεις διπλωμάτου. Μία δοκιμὴ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος ἐν Τουρκίᾳ (1876—1878), ὑπὸ τοῦ κόμητος Κ. δὲ Μουῦ (Ἐπιθεώρησις τῶν δύο Κόσμων 1 Φεβρουαρίου).

— Ἡ ἐξ ἐπαγωγῆς μέθοδος παρὰ τῷ Σωκράτει καὶ τῷ Ἀριστοτέλει, ὑπὸ Αἰμιλίου Βουτρών (Revue des Cours, 25 Ἰανουαρίου).

— Τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, ὑπὸ Μαυρικίου Κρουαζέ (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ καὶ τῷ αὐτῷ φυλλαδίῳ).

— Τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου ὑπὸ Γ. Στρέϊν. (Γενικὴ Ἐπιθεώρησις τοῦ διεθνοῦς δημοσίου δικαίου).

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐνδύματος (ὑπὸ Θ. Ἀννίνου).